

**Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı
ve İhmali Konusundaki Bilgi Düzeylerinin ve Çocuk
İstismarı ve İhmalinin Önlenmesi Konusundaki
Görüşlerinin İncelenmesi**

Merve Kaya

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Okul Öncesi
Eğitim dalında Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Eylül 2017
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Doç. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdür Vekili

Bu tezin İlköğretim Bölümü Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Prof. Dr. Elif Yeşim Üstün
İlköğretim Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından İlköğretim Bölümü Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek

2. Doç. Dr. Canan Zeki

3. Yrd. Doç. Dr. Eda Kargı

ABSTRACT

The aim of this research is to evaluate the knowledge levels of candidate preschool teachers about child abuse and child neglect and their opinions about the prevention of these issues.

This is a survey research. The research has a target universe of 366 students in preschool teaching department of Eastern Mediterranean University in TRNC (KKTC); 115 students from 1st grade, 91 from 2nd grade, 85 from 3rd grade and 75 from 4th grade with a sample of 240 teacher candidates.

Data is collected through questionnaire forms and the collected data is statistically analyzed by using SPSS software, version IBM SPSS 22. Scale developed by Karaman Kepenekçi is applied as data collection instrument.

Findings reveals that knowledge and reaction tendency of the teacher candidates regarding child abuse and neglect do not differ according to the following: if the candidate is ever exposed to child abuse and neglect or not, if the candidate is ever educated for child abuse or neglect, type of high school graduated from, type of family, mother attitude, father attitude; but differ according to grade level and the place where the candidate has spent the longest time of his/her life.

Knowledge levels and opinions of the teacher candidates show difference according to their child abuse and neglect-related educational status within the abuse sub-dimension. Also knowledge level increases with the increasing grade. High schools which the candidates graduated makes a significant difference in the knowledge levels and opinions in causal explanation sub-dimension. Another fact is that the scores of the candidates who indicated that they have enough knowledge

about child abuse and neglect differ significantly from the candidates that indicated limited knowledge about these concepts.

With the evaluation of the findings, teacher candidates should know more about child abuse and neglect, take responsibility and increase their level of awareness in this regard. In order to let this happen, various precautions to be taken are suggested.

Keywords: Child abuse and neglect, Preschool period, Teacher candidates, Early Childhood, Teacher knowledge

ÖZ

Bu araştırma, okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri ile bu durumun önlenmesi konusundaki görüşlerinin değerlendirilmesini amaç edinmektedir.

Araştırma tarama niteliğindedir. Araştırmanın hedef evreni, 2016-2017 Eğitim Öğretim yılında KKTC Doğu Akdeniz Üniversitesi okul öncesi öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 1.sınıf 115 öğrenci, 2.sınıf 91 öğrenci, 3.sınıf 85 öğrenci ve 4.sınıf 75 öğrencidir. Böylece araştırmanın evrenini, 366 öğretmen adayı oluşturmaktadır. 240 öğretmen adayı da çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Öğretmen adaylarından elde edilmiş olan verilerin istatistiksel analizi, SPSS paket programı IBM SPSS 22. versiyonu ile yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak Karaman Kepenekçi tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır.

Çalışmadan elde edilen bulgular öğretmen adaylarının istismar ve ihmale ilişkin bilgileri ve tepki eğilimlerinin cinsiyet, istismara ve ihmale maruz kalma durumu, istismar ve ihmal ile ilgili eğitim alma durumu, mezun olunan lise türü, aile tipi, algılanan anne tutumu, algılanan baba tutumu, bilgi düzeyi açısından farklılaşmadığını ancak sınıf düzeyi ve yaşamlarını en uzun süre geçirdikleri yere göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Öğretmen adaylarının istismar ve ihmale ilişkin bilgi düzeyleri ve görüşleri, istismar ve ihmal konusunda eğitim alma durumuna dayalı istismar alt boyutunda farklılaşmalara yol açmaktadır. Sınıf düzeyi arttıkça öğretmen adaylarının bilgi düzeylerinin de arttığı gözlenmektedir. Öğretmen adaylarının istismar ve ihmale ilişkin bilgi düzeyleri ve görüşleri, nedensel açıklamalar alt boyutunda mezun oldukları lise türüne göre farklılaşma

göstermektedir. İstismar ve ihmal konusunda az bilgili olduğunu belirten öğretmen adaylarının puanları ile bu konuda çok bilgili olduğunu belirten öğretmen adaylarının istismar ve ihmal ile ilgili bilgi puanları arasında farklılaşma görülmektedir.

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, öğretmen adaylarının istismar ve ihmal konularında daha fazla bilgilenmeleri, sorumluluk üstlenmeleri ve farkındalık düzeylerinin artırılması gerekmektedir. Bunun gerçekleşmesi için alınması gereken önlemlerle ilgili olarak çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk istismarı ve ihmali, Okul öncesi dönem, Öğretmen adayları, Erken çocukluk, Öğretmen Bilgi Düzeyi

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında ilminden faydalandığım, birlikte çalışmaktan onur duyduğum, yol gösteren, çalışmamı sabırla okuyup düzelten ve tezimin tamamlanmasında her türlü desteği sağlayan, öğrencisi olmaktan her zaman mutluluk duyduğum değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Işık GÜRŞİMŞEK'e teşekkürü bir borç bilirim.

Eğitimim süresince hiçbir yardımını esirgemeyen, bilimsel duruşundan etkilendiğim ve örnek aldığım değerli hocalarım Prof. Dr. Elif Yeşim ÜSTÜN ve Yrd. Doç. Dr. Eda KARGI'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatım boyunca maddi manevi desteğini esirgemeyen ve aldığım kararlarla hep yanımda olan, beni bu günlere getiren canım aileme teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın her aşamasında deneyimleriyle bana yön veren canım ağabeyim Muhammet Ali Kaya'ya ve değerli yengem Gökçen Tuğba Kaya'ya teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamda bana destek veren ve yüreklendiren Onur Nenk'e teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iii
ÖZ.....	v
TEŞEKKÜR.....	vii
KISALTMALAR.....	xi
TABLO LİSTESİ.....	xii
1 GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	4
1.2 Araştırmanın Amacı	6
1.3 Araştırmanın Önemi.....	8
1.4 Varsayımlar.....	9
1.5 Sınırlılıklar.....	9
2 KURAMSAL ÇERÇEVE.....	10
2.1 Çocuk ve Çocukluk	10
2.2 Okul Öncesi Eğitim.....	11
2.3 Çocuk Hakları.....	13
2.4 Çocuk İstismarı ve İhmali.....	16
2.4.1 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tanımı ve Kapsamı.....	16
2.4.2 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Nedenleri.....	17
2.4.3 Çocuk İstismarı ve İhmali Türleri.....	20
2.4.3.1 Fiziksel İstismar.....	20
2.4.3.2 Duygusal İstismar.....	21
2.4.3.3 Cinsel İstismar.....	22
2.4.3.4 Çocuk İhmali.....	23

2.4.3.5 Ekonomik İstismar.....	25
2.4.4 Çocuk İstismarı ve İhmalini Açıklamaya Yönelik Kuram ve Yaklaşımlar.....	26
2.4.4.1 Psikiyatrik Kuram.....	26
2.4.4.2 Sosyolojik Yaklaşım.....	27
2.4.4.3 Sosyal Öğrenme Kuramı.....	28
2.4.4.4 Sosyal Etkileşim Yaklaşımı.....	29
2.4.5 İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkileri.....	31
2.4.6 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Önlenmesi.....	32
2.4.7 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirlenmesinde Okulun ve Öğretmenlerin Rolü.....	35
2.5 Konu İle İlgili Araştırmalar.....	43
2.5.1 Farklı Ülkelerde Gerçekleştirilen Çalışmalar.....	43
2.5.2 Türkiye’de ve KKTC’de Gerçekleştirilen Çalışmalar.....	44
3 YÖNTEM.....	48
3.1 Araştırma Modeli.....	48
3.2 Evren ve Örneklem.....	48
3.2.1 Çalışma Evreni.....	48
3.2.2 Örneklem.....	48
3.3 Veri Toplama Araçları.....	49
3.3.1 Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismar ve İhmalinin Ölçeği.....	49
3.3.2 Ölçeğin Güvenirliği İle İlgili Çalışmalar.....	52
3.3.3 Kişisel Bilgi Formu.....	52
3.4 Çalışmada Dikkate Alınan Etik İlkeler ve Veri Toplama Süreci.....	53

3.5 Verilerin Analizi.....	55
4 BULGULAR.....	56
4.1 Çalışmanın 1. Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	56
4.2 Çalışmanın 2. Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	58
4.3 Çalışmanın 3. Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	60
4.4 Çalışmanın 4. Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	61
4.5 Çalışmanın 5. Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	65
4.6 Çalışmanın 6. Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	69
4.7 Çalışmanın 7. Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	73
4.8 Çalışmanın 8. Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	76
4.9 Çalışmanın 9. Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	81
4.10 Çalışmanın 10. Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	85
5 SONUÇ VE TARTIŞMA.....	90
6 ÖNERİLER.....	106
KAYNAKLAR.....	108
EKLER.....	123
Ek 1 : Kişisel Bilgi Formu.....	124
Ek 2 : Anket Kullanabilme İzni.....	126
Ek 3 : Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul İzni	127

KISALTMALAR

SHÇEK	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
TCK	Türk Ceza Kanunu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu
WHO	Dünya Sağlık Örgütü

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Analizleri.....	56
Tablo 2: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının İstismar ve İhmale Maruz Kalma Durumuna Göre T-Testi Analizleri.....	58
Tablo 3: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Eğitim Alma Durumuna Göre T-Testi Analizleri.....	60
Tablo 4.a : Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	62
Tablo 4.b : Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Testi Analizleri.....	63
Tablo 5.a : Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Lise Türüne Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	66
Tablo 5.b : Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Lise Türüne Göre ANOVA Testi Analizleri.....	67

Tablo 6.a : Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Yaşadığı Yere Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	69
Tablo 6.b : Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Yaşadığı Yere Göre ANOVA Testi Analizleri.....	70
Tablo 7.a : Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Yaşadığı Aile Tipine Göre Ortalaması ve Standart Sapma Değerleri.....	73
Tablo 7.b : Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Yaşadığı Aile Tipine Göre ANOVA Testi Analizleri.....	74
Tablo 8.a : Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Algılanan Anne Tutumuna Göre Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	77
Tablo 8.b : Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Algılanan Anne Tutumuna Göre ANOVA Testi Analizleri.....	78
Tablo 9.a : Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Algılanan Baba Tutumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	81
Tablo 9.b : Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Algılanan Baba Tutumuna Göre ANOVA Testi Analizleri.....	82

Tablo 10.a : Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının İstismar ve İhmal Bilgi Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	86
Tablo 10.b : Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının İstismar ve İhmal Bilgi Düzeyine Göre ANOVA Testi Analizleri.....	86

Bölüm 1

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Türk Medeni Kanunu'nda, (daha genç yaşta reşit olma durumu dışında) 0-18 Yaş dönemindeki her birey çocuk olarak tanımlanmaktadır.

Çocuk ihmal ve istismarı; ebeveynlerin veya çocuğa bakmakla yükümlü bir yetişkin tarafından çocuğun izni olup olmadığına bakılmaksızın çocuğa yapılan uygun olmayan, çocuğa fizyolojik, psikolojik, duygusal olarak zarar veren, çocuğun gelişimine engel olan eylemlerin tümüdür. Tüm bunların sonunda, çocuğun ruhsal, fiziksel, sosyal veya cinsel açıdan zarar görmesi sağlığının tehlikeye girmesidir.

Çocuk ihmali, başta ebeveynler olmak üzere, bakımı ile sorumlu olan kimseler ve diğer yetişkinler tarafından, çocuğun sağlık, barınma, eğitim, giyinme, beslenme, sevgi ve danışma gibi gereksinimlerinin ihmal edilmesi sonucu; bedensel, duygusal, psikolojik, ahlaki ya da sosyal açıdan gelişiminin engellenmesidir (Turhan, ve İnandı, 2006). Çocuk ihmali kendi içerisinde dörde ayrılmaktadır.

Erken yaşta bir çocuğun, evde yalnız başına uzun süre tek bırakılması, çocuğu kendisi ile yakın yaş grubunda bir çocuğa emanet etmek, çocuğa kazaya sebebiyet verebilecek uygun ortam sağlanmaması ve çocuğun tehlike arz edecek durumlardan korunmaması, herhangi bir gerekçe sunulmadan ailenin okul görüşmelerine katılmaması ve hatta çocuğun mevsimine göre giydirilmemesi dahi ihmal nedenleri sayılabilmektedir.

Çocuk istismarı, Dünya Sağlık Örgütü'nün 1999'da yaptığı tanıma göre; çocuğun sağlık, büyüme ve gelişmesini olumsuz olarak etkilemesine neden olan her türlü fiziksel ve/veya duygusal, cinsel ihmal veya ihmale neden olacak ticari, reklam amaçlı yada diğer bütün etkileme şekilleri de dahil olmak üzere her türlü tutum ve davranışlara maruz kalmasıdır (Şimşek, 2010).

İhmal ve istismarı birbirinden ayıran en temel nokta, ihmalin pasif, istismarın ise aktif oluşudur. Fakat ihmal ve istismar birbirinden ayrı olgular olmasına rağmen bunları birbirinden ayırmak oldukça güçtür. Bunlardan biri geleneksel kültüre ve topluma dayalı oluşan zorluklardır (Dahlperk, Zwia ve Lozana, 2002). Ülkelerin, kendilerine yönelik uygulamaları ve adetleri vardır. Her kültürün benimsediği inanç ve yaşayış şekli farklı kültürlerde farklı şekilde algılanabilmektedir. Örneğin kültürümüzde erkek çocukların sünnet edilmesi ya da bebeklerin kundaklanması başka bir kültürde hoş karşılanmamaktadır. Bir başka istismar türü ise bazı İslam ülkelerinde ya da törelere dayanarak çocuk yaştaki kız çocuklarını evlendirmektir. Bunun dışında tanımlamada olan zorluk, disiplinler arası odak noktalarının daha farklı olmasıdır. Mesela; bir hukuk personeli ve sağlık personeli farklı bakış açılarıyla bakmaktadır. Hukukçu birisi çocuk istismarı tanımında, istismarcının niyetine bakarken, bir sağlık personeli, istismar ile ilgili sonuçları daha çok önemsemektedir (Kozcu, 1991). Bu durumlarda sergilenen davranışın normal, ihmal veya istismar olarak sonuçlanmasında değişikliklere kapı açabilmektedir (Topbaş, 2004).

İstismar ve ihmal türüne sebebiyet verebilecek etmenler arasında, yaşam standartlarının düşük olması, işsizlik oranının yüksek olması, ya da fakirlik görülebilmektedir. İstismar ve ihmalin yaygınlaşması ile ilgili görülen diğer bir

etkende medya ve medya yoluyla yansıtılan saldırganlık ve şiddet içeren davranışların yoğunluğudur.

Çocukların istismarı ve ihmali üzerine yapılan çalışmalar sosyolojik ve psikolojik olarak çocuğa karşı girilen her türlü kötü davranışla, ailelerin hususiyetleri arasında ilişki olduğu kanısına varılmıştır. Örneğin, ailelerin sosyoekonomik düzeyinin düşük olmasının çocuklarda istismar ve ihmali doğurduğu görülmüştür. Genç yaşta ebeveyn olmanın da istismar ve ihmale yol açması gösterilen başka bir etkidir (Kepenekçi ve Nayır, 2012).

İstismarcı; çocuğa cinsel taciz başta olmak üzere, fiziksel ya da duygusal tacizde bulunan bu tacizler sonucunda çocuğu olumsuz etkileyen duygu, düşünce ve davranış yaratabilen hatta travma sonrası durumlara neden olabilen çocuğa kötü muamele eden genellikle aile yakın çevresinden olan veya tanımadığı birisidir.

İstismar ve ihmale maruz kalmanın çocuklar üzerinde geri dönülmez sonuçlara yol açabilen travmatik etkileri bulunmaktadır. Bu etkiler çocuğun yaşına, maruz kaldığı istismar ve ihmalin şiddetine ve yoğunluğuna göre farklılaşmakla birlikte, tüm çocuklar için gelişimlerini engelleyici bir süreçtir ve çocuk haklarına aykırıdır. Özellikle en güvendiği aile üyeleri tarafından istismara uğramak çocuğun yaşadığı travmayı arttırmaktadır.

İstismara mağdur kalan bir çocuğa, yaklaşımda en önemli durum çocuğun her şekilde zarara uğramasını en minimal seviyeye taşımaktadır. Bununla ilgili korunma önleme çalışmaları yer almaktadır.

Bir istismar ya da ihmal durumunda, çocuklarla en çok vakit geçiren ve onları en iyi şekilde tanıtıp gözlemleyebilenler öğretmenler ile rehber öğretmenleridir. Bu sebeple ihmal ve istismar durumunda yapılacaklar ile ilgili öğretmenler ilk olarak bilgilendirilmelidir. Öğretmenlere çocuk ihmal ve istismarının belirlenmesi ve bu

durumun önlenmesine yönelik farkındalıklarının artması için hizmet içi eğitimler ve seminerler düzenlenebilir. Özellikle üniversitelerin eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğrenciler için gerekli dersler eklenmelidir. Öğretmenler okullarda ihmal ve istismar konusunda risk altında olan öğrencileri öncesinde tespit edebilir ve ebeveynler ile iletişim halinde olarak çocuk yetiştirme tutumları ve çocuk haklarının korunabilmesi gibi konularda seminer, toplantı ve ev ziyaretleri düzenleme vb. okul rehber öğretmenleri ile birlikte çalışmalar gerçekleştirilebilir. Söz konusu olan çocuğa yönelik istismar durumlarında, çocukla ailenin dışında en yakın ilişki veya iletişimde olan öğretmenlerin olası istismarları hakkında bilgi sahibi olmaları istismarı tanımaları, çözüm aramaları gerekli durumlarda ilgili yerlerden yardım almaları gerektiği düşünülmektedir (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009).

Çocukların istismardan korunması kolay olmamakla birlikte bilgi gerektiren bir iştir (Kozcu, 1991). Çocukların genellikle çoğu zamanı okullarda geçmektedir. Aile içerisinde de birçok yaşanmışlıklar okul ortamında etkisini göstermektedir ve yansıtılmaktadır. Bu konuda öğretmenin çocuğu iyi tanınması aile içerisinde gerçekleşmiş olan olumsuz durumları fark edip değerlendirmesi ve istismar ve ihmal edilen çocuklara yardım etmesinin önemli bir rol olduğu görülmektedir (Kepenekçi ve Nayır, 2012).

Yaşamak, sağlıklı büyümek ve gelişmek, tüm eğitim olanakları ve bu hakların yanında birey olarak mutlu, huzurlu ve sağlıklı olma, istismar ve ihmal mağduriyeti yaşamamak çocukların en doğal hakkıdır. Bu haklara sahip olabilmelerine yardımcı olacak kişiler de öğretmenler ve anne babalardır (Gökler, 2006).

1.1 Problem Durumu

Bu çalışmada okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri ve çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi konusundaki

görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında bu amaca ulaşabilmek için öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusunda ki bilgi düzeyleri, istismarı ve ihmalinin aile kaynaklı nedenleri konusundaki görüşleri ve istismar ve ihmal durumlarında gösterecekleri tepkilerin biçim ve düzeylerinin belirlenmesine çalışılmıştır. Çalışmanın amacına uygun olarak araştırmanın temel problem cümlesi şu şekilde geliştirilmiştir. “Doğu Akdeniz Üniversitesi okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri nelerdir?”.

Bu problem cümlesi doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranacaktır:

1. DAÜ Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
2. DAÜ Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri istismara ve ihmale maruz kalma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
3. DAÜ Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri istismar ve ihmal konusunda eğitim alma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
4. DAÜ Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri sınıf düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?

5. DAÜ Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri mezun oldukları lise türüne göre farklılaşmakta mıdır?
6. DAÜ Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri yaşamlarını en uzun süre geçirdikleri yere göre farklılaşmakta mıdır?
7. DAÜ Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri yaşadığı aile tipine göre farklılaşmakta mıdır?
8. DAÜ Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri algılanan anne tutumuna göre farklılaşmakta mıdır?
9. DAÜ Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri algılanan baba tutumuna göre farklılaşmakta mıdır?
10. DAÜ Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri istismar ve ihmal konusundaki bilgi düzeylerini ne ölçüde yeterli bulduklarına göre farklılaşmakta mıdır?

1.2 Araştırmanın Amacı

Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili problemler yıllarca toplumdan topluma, kültürden kültüre farklı şekillerde görülebilmektedir. Ulusal ve uluslararası tüm kurum ve kuruluşların çalışmalarına, farkındalık oluşturma ve bilgilendirme yönündeki çabalara ve alınan hukuksal önlemlere karşın dünyada olduğu gibi ülkemizde de çocuk istismarı ve ihmali konusunda yeterli olabilecek bir çözüm bulunamamıştır. Bu çözüm yollarının bulunabilmesi için öncelikle istismar tanımı, ne olduğu ve çocuklar üzerinde nasıl etkiler doğurduğu incelenmelidir (Kara, 2010).

İstismar ve ihmalle ilgili çalışmalar incelendiğinde, ilk başlarda ilginin ağırlıklı olarak fiziksel istismar üzerinde yoğunlaştığı, daha zor tespit edilen ve etkileri süreç içinde ortaya çıkan duygusal istismar, cinsel istismar ve ihmal konularına ilginin daha sonraları gelişmeye başladığı görülmektedir. Ele alınan vakaların sadece fiziksel istismarın görülen belirtileri ile sınırlı kalması nedeniyle önceleri az gibi algılanan istismar vakaları, diğer boyutlarının da ele alınıp incelenmesine bağlı olarak gittikçe sayı olarak artmış ve önemli bir sorun olduğu daha iyi anlaşılmaya başlamıştır. Çocuk istismar ve ihmalinin önlenmesi, istismar ve ihmal belirtilerinin anlaşılması, gereken önlemlerin alınması ve çocukların sağlıklı gelişmelerinin sağlanması açısından okulun ve öğretmenlerin önemi gittikçe daha ön plana çıkmaktadır.

Çocuklarda derin hasar yaratan ihmal ve istismar olgusu, sıklıkla kendisine yakın yetişkinlerce ve aile-içi ilişkilerde ortaya çıkmakta, genellikle gizli kalmakta ve yetkili birimlere bildirilmemektedir. Dolayısıyla vakaların sıklığının bildirilenlerden çok daha fazla olduğu ve toplumda çocuk istismar ve ihmalinin yaygın olduğu rahatlıkla söylenebilir. Yapılan araştırmalar yetersiz olsa da, klinik gözlemler çocuk istismarının ciddi boyutlara ulaştığını, ailelerin bu açıdan dikkatle izlenmesi ve gerekli durumlarda müdahale edilerek desteklenmesi gerektiği gerçeğini

gözler önüne sermektedir. Bu konuya yönelik farkındalığın daha da artması için seçilen bu konunun amacı da, okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmaline yönelik bilgi düzeyleri, istismar ve ihmalin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşlerinin belirlenmesidir.

1.3 Araştırmanın Önemi

Okul öncesi dönem, çocuğun kişilik gelişiminin oluştuğu ve şekillendiği, en önemli bilgi beceri ve alışkanlıkların edinilmesi ve geleceğe etkisinin olmasından dolayı yaşamın en önemli ve ciddi dönemlerinden biri olarak görülmektedir. Dünyada her sene birçok çocuk fiziksel, cinsel ve duygusal zorbalığa hedef ya da tanık olarak maruz kalmaktadır. Çocuğa kötü davranış, onların fiziksel ve psikolojik sağlığı ve gelişim süreci üzerinde yaşam boyu sürececek olan ciddi bir sorundur. Bu nedenle bu araştırmanın konuya ilişkin olarak yeni bir bilgi sağlayıcı niteliği olacağı, sorunun sürekli gündemde yer alması için farkındalık yaratacağı ve diğer çalışmalara katkıda bulunacağı için önemli olduğu düşünülmektedir. Günün birçok saati çocuklarla olan ve onları sürekli gözlemleyen öğretmenler, çocuklarda olan en küçük değişik davranışı bile fark edip sebebini sorgulama durumunda özel bir değere sahiptirler. Bu konuda öğretmenler ne kadar bilgili ve farkındalıkları yüksek olursa istismar ve ihmal tanısı ve çözümünde de o kadar yol kat edilmiş olur. Bu amaçla, çocuklarla yakın etkileşim halinde olan ev hariç en çok birlikte zaman geçirdikleri bireyler olan öğretmenlerin konuya yönelik bilinçlendirilmelerinin artırılması, bilgilendirilmeleri, durumun fark edilmesi ve erken önleme ve müdahale açısından önemlidir. Bu çalışmadan elde edilecek bulguların, okul öncesi öğretmen adaylarının, yaşamlarının erken yıllarında çocukların maruz kalabilecekleri özellikle aile temelli ihmal ve istismar durumları ile ilgili ne ölçüde bilgiye ve doğru görüşlere

sahip olduklarının belirlenmesine ve gerekli önlemlerin alınmasına katkıda bulunması beklenmektedir.

1.4 Varsayımlar

- i. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları araştırmanın amacına uygunluk göstermektedir.
- ii. Araştırmaya katılan öğretmenler kendilerine sunulan veri toplama araçlarına verdikleri yanıtlar kendi gerçek görüşlerini yansıtmaktadır ve içtenlikle cevaplandırmışlardır.

1.5 Sınırlılıklar

- i. Araştırma, 2016-2017 KKTC Gazimağusa Bölgesi Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitim Programı öğretmen adayları ile sınırlıdır.
- ii. Araştırma, veri toplama aracı olarak kullanılan anket formuyla sınırlıdır.
- iii. Araştırma sonuçları, çalışmada kullanılan istatistiksel tekniklerle sınırlıdır.
- iv. 2016-2017 öğretim yılında elde edilen verilerle sınırlıdır.

Bölüm 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde öncelikle çocuk ve çocukluğa yer verilecek daha sonra sırasıyla okul öncesi eğitim, çocuk hakları, çocuk istismarı ve ihmalinin tanımı ve kapsamı, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri, çocuk istismarı ve ihmalinin türleri, çocuk istismarı ve ihmali ni açıklamaya yönelik kuramlar, istismarın çocuk üzerindeki etkileri, çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi, Türk hukuk sisteminde çocuk istismarı ve çocuk istismarı ve ihmalinin belirlenmesinde okulun ve öğretmenlerin rolü ve konu ile ilgili araştırmalar ile ilgili bilgiler sunulacaktır.

2.1 Çocuk ve Çocukluk

Çocukluk dönemi, insanın hayatında en önemli evrelerden biridir. Çocuklara verilen değer birkaç yüzyıl önce günümüzdeki seviyesinde değildi ve çocuklara gereken değer in günümüzde verilmesinin esas sebebi, gerçekleştirilen araştırmalar çerçevesinde insanların 18 yaşından sonraki dönemlerde belirleyici niteliğe erişmesi sonucunun kanıtlanmasıdır (Hatun, 2002).

Çocukluk dönemi, insan hayatında oldukça uzun bir dönem olmasıyla beraber en hızlı gelişimin ve değişimin yaşandığı dönemi oluşturmaktadır. Bu dönem, insanın yetişkinlere en fazla bağımlı olduğu dönem olup, bu bağımlılık zamanla azalarak yok olmaktadır. Çocuk özgür ve şahsiyet sahibi bir insandır.

Geçmişten günümüze çocukluk döneminin tanımı ve çocuğun nasıl yetiştirilmesi gerektiğine ilişkin görüşlerde farklılıklar olduğu görülmektedir. Türkiye’de çocuğa uygulanan disiplin yöntemleri ve çocuk istismarı konusunda

yapılmış çalışmalar yetersiz olmakla birlikte, kullanılan disiplin yöntemleri arasında özellikle duygusal ve fiziksel şiddet içeren davranışların yaygın olduğu bilinmektedir. Geçmişe bakıldığında her kültürde farklı dönemlerde çocukların “mal” olarak algılanması ve farklı biçimlerde gelişimine uygun olmayacak şekilde kullanıldıkları görülür. Çocuklar doğduğunda babaları tarafından öldürdükleri ya da ağır bir şekilde çalıştırdıkları, köle gibi kullanarak satıldıkları ve buna benzer birçok örnek bulunmaktadır (Kocaer, 2006). Kültürel özellikler ve gelenekler, istismar olarak kabul gören davranışlara geçmişte izin verilmektedir. “Dayak cennetten çıkmadır”, “ Kızını dövmeyen dizini döver” atasözlerimiz buna örnek olarak gösterilebilmektedir (Tugay, 2008).

Günümüzde egemen çocukluk anlayışına bakıldığında daha çocuk odaklı ve çocuğun korunmasına yönelik bazı varsayımlar vardır. Modern anlayışa göre çocuklar yetişkinlere göre farklı bir biyolojik kategori oluştururlar. Çocukların olgunluğa erişmesi ve bu olgunluğa hazırlanmalarının yükümlülüğü yetişkinlere aittir (Tan, 1994: 11).

Görüldüğü gibi geçmişten günümüze çocuğun ne olduğu ve çocukluğun hangi zaman dilimini kapsadığına ilişkin anlayışlarda farklılaşmalar olmasına karşın, çocuğa yönelik kötü muamele ve çocuk istismarı her zaman var olmuştur.

2.2 Okul Öncesi Eğitim

Eğitim, bir etkinlik olarak insanlıkla beraber başlamıştır.. Bütün aileleri, çocuğun karakteristik ve eğitimsel olarak ilk şekillendiren, ona hayatın kurallarını ve bir birey olması için gerekli bilgileri veren eğitim kurumu olarak ifade etmek mümkündür (Poyraz ve Dere, 2001: 17). Ülke içerisinde nüfusun artması, yeni ihtiyaçların meydana gelmesi, toplumsal olarak yaşanan gelişme ve değişmelerin meydana gelmesi, teknolojik gelişmeler çerçevesinde örgütlü bir eğitim kurumuna

ihtiyaç doğmuştur. Okul öncesi dönemi kapsayan süreç, çocuğun kendisini ve çevresini yavaş yavaş tanımaya ve araştırmaya başladığı, hayal gücünün güçlü olduğu, toplumun değer yargıları, kültür yapısıyla alışkanlıklarını kazanmaya başladığı, kişiliğinin oluşmaya başladığı bir aşamadır. Bu süreçte bilginin ne şekilde öğretilene ilişkin yöntemler önemli olmaktadır. Okul öncesi dönemde çocuklara sebep/sonuç ilişkisini kurabilen, problemleri tanımlayarak çözüm yolunu bulabilen, yaratıcılığını kullanarak, yaşayarak kendini keşfetmesine imkan tanıyan öğrenme ortamları hazırlamak önem kazanmaktadır (Kefi, Çeliköz, Erişen, 2013: 300).

İnsanın gelişim süreci doğum öncesinden ölüme kadar olan süreci kapsamaktadır. Tüm dönemin belirli özellikleri olmakla beraber, sosyal, psikolojik ve fizyolojik etkenler insanlarda her dönem de farklılaşabilmektedir. Fakat okul öncesi yaş grubunu içine alan dönem çocuğun kendisini ve dış ortamı anlamaya çalışmasıyla çevreden edindiği bilgilerin kişilik gelişimi, esas bilgi beceri ve alışkanlıkların kazanılması olarak büyük bir öneme sahiptir. Çocuk bu alışkanlıkları bir başına ilerletemeyeceğinden başkaları tarafından yardıma gereksinim duymaktadır. Eğitiminde böyle bir gereksinimden ortaya çıktığı söylenebilmektedir (Sevinç, 2009 : 33).

Okul öncesi eğitimin temel amacı; okul öncesi dönem çocuklarının, beslenme, giyinme, güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak; 0-6 yaş çocuğunun bendensel, zihinsel, ve psikolojik gelişimlerini sağlamak; sağlıkları konusunda tüm önlemleri almak ve bu konuda gerekli olan faaliyetleri, zamanında, sürekli ve düzenli olarak devam ettirmek, kişilik gelişimlerini eğitimin amaçları yönünde güçlendirme ve okula hazırlanmalarını sağlamaktır (Tos, 2001: 52-53).

Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler sürekli çocuklarla birlikte vakit geçirmektedir. Çocuklar her şekilde öğretmenlerini örnek almakta ve

öğretmenin uyguladığı davranışları benimsemektedir. Bu dönemdeki çocuklar kendileri ile iletişim halinde olan, üzüntü, coşku ve heyecanlarını paylaştıkları öğretmene güven ve bağlılık duyarlar. Bu nedendir ki okul öncesi öğretmenlerinin çocuklarla olan iletişimi oldukça önemlidir (Poyraz ve Dere, 2001).

Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuklara sağlanan gelişimsel ortam ve uygulanan programlar çok önemli olmakla birlikte tüm bu düzenlemelerin planlayıcısı ve uygulayıcısı olan öğretmenlerin yeri ayrı tutulmaktadır. İyi yetişmiş bir okul öncesi öğretmeni, erken yaşlardan başlayarak çocuklarda gerek toplumsal çevrelerinden gerekse bireysel özelliklerinden kaynaklanan farklılıkları dikkate alarak onlar için en uygun öğrenme yaşantılarını sağlayan kişidir. Okul öncesi öğretmeni, çocukların gelişimlerini örseleyen, ailesel ve bireysel risk faktörlerinin erken tanınmasında ve gerekli önlemlerin alınmasında da en önemli faktördür. Okul öncesi öğretmenlerinin bu nedenle çocuk istismarının ne olduğu, kaynakları ve önleme konularında donanımlı olması çocukların sağlıklı gelişimleri açısından son derece önemlidir.

2.3 Çocuk Hakları

Çocuk haklarının amacı çocuğun en uygun şartlarda büyümesini ve gelişmesini sağlamaktır. Çocuk evliliğin bir ürünü olsa da anne-babaların ne oynayacağı ne de kullanacakları eşyası değildir. Ayrıca çocuğun saf ve temizliği, temel insan hakları dahil, yetişkinlere göre daha fazla hakka sahip olmalarını gerektirir (Erdoğan, 2011: 12).

Akyüz (2012: 3), çağdaş toplumun önemli unsurlarından biri olan çocuğun yetişmesinin fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimine ilişkin tedbirlerin alınması ve çocuğun aile ile toplum içindeki yerini belirleyen hukuk kurallarına tabi olduğunu ifade etmiştir. Farklı dinlerin kutsal kitaplarında çocukların

korunması hakkında kurallar bulunmakta bu nedenle çocuk haklarını ilk gündeme alan kurumların dinler olduğu düşünülmektedir (Altunya, 2003: 85).

Çocukların korunması çalışmaları 1900'lü yılların başında çocukların fuhuş pazarına çıkarılmasına karşı önlem alma çabalarıyla başlamaktadır. Sanayi ekonomisinde az emekle kullanılan çocuk işçilerini, çalıştıkları birçok yerde önlemleri asrın başında rastlanmaktadır (Balo, 2005: 115).

Atatürk'ün de imzaladığı Cenevre Çocuk Hakları beyannamesinde çocukların, kişiliklerini özgürce geliştirebilecekleri bir ortamda kardeşlik ve barış ruhu içerisinde yetiştirilmelerinin, beslenme, sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlandırılmalarının, yaşamlarının her türlü ulusal, ırksal ve dinsel kaygılar dışında ve üstünde olduğunun, her türlü istismardan korunmaları gerektiğinin ve felaket zamanlarında öncelikle korunmalarının önemi belirtilmiştir. Beyanname imzalandıktan sonra Çocuk Esirgeme Kurumu ve öksüz yurtlarının duvarlarına asılmıştır. Ayrıca 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı çocuklara armağan edilmiş, yatılı eğitimin kapsamı genişletilmiş, bu konuda kimsesiz ve yoksul çocuklara öncelik verilmiş, Köy Kanunu (1924), Medeni Kanun (1926), Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu (1926), Umumi Hıfzısıhha Kanunu (1929) ve Belediyeler Kanunu (1930) gibi düzenlemeler yapılarak çocukları koruyucu önlemlerin alınması sağlanmıştır. Bu açıdan bakıldığında ülkemizin gelişmiş ülkelerin birçoğundan önce çocukları koruyucu önlemler aldığı söylenebilir (Akyüz, 2012: 4).

20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocukların istismar ve ihmalden korunması, eğitim ve sağlık ihtiyaç ve haklarından faydalanması, ayrımcı olma durumlarının önlenmesi konularında ki ilkelerden oluşmaktadır (Akyüz, 2012: 5). Çocukların korunmasına

yönelik uluslararası hukuk kurallarının geliştirilmesinin nedenini, devletler tarafından oluşturulan yasaların doğal ve evrensel hukuk kurallarıyla uyum içinde olması gerekliliği olarak açıklamaktadır. Çocuk hakları kavramı kuramsal düşünmenin merkezine 1970'lerden sonra yerleşmiştir. Demokrasinin gelişmesiyle birlikte çocuğun ve çocuk haklarının önemi fark edilmiş, bu konunun üzerinde daha çok durulmuş hatta 1979 yılı çocuk hakları kavramının daha çok dikkat çekildiği Uluslararası Çocuk Yılı olarak kutlanmıştır (Erdoğan, 2011: 13-14). 20 Kasım 1989'da kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocukların hem bugünkü haklarını güvence altına alan hem de gelecekte daha özgür, yaratıcı, açık fikirli ve çağın gelişimine katkıda bulunacak olanaklar tanıyarak çocukların yarınını da güvence altına alan bir düzenlemedir (Unutkan 2010: 118).

Sözleşme çocuklara yönelik tavır ve tutumlara ilişkin olarak hukuksal açıdan evrensel ölçü ve temel prensipleri sistemli ve bağlayıcı niteliğe sahip hukuksal bir metindir (Özdemir ve Ruhi, 2012: 14).

Yeni hukuk sisteminde çocuk haklarıyla ilgili olarak yeni düzenleme ve teşkilatlara ihtiyaç olduğu öngörülmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi tarafından çocukların haklarını güvence altına almak, kanun, düzenleme ve gerçekleştirme esasları ve uygulamaları etkilemek, bireysel yasa ve düzene uymama ile mücadele etmek ve çocuk hakları konusunda toplumda duyarlılık sağlamak için bağımsız, soruna bütüncül bakan çocuk hakları savunuculuğu (ombudsman) bürolarının kurulması taraf devletlere önerilmiştir. Böylelikle çocukların sıkıntılarını dillendirebilecekleri ve itirazda bulunabilecekleri bir yol belirlenmiş olacak; evde ihmal veya istismara uğrayan, okullarda sıkıntılar yaşayan, kurumlarda barındırılan ya da ahlak kurallarına aykırı davranan çocukların sorunları ile ilgilenilecektir (Akyüz, 2012: 26-27).

2.4 Çocuk İstismarı ve İhmali

Çocuk istismar ve ihmali her toplum ve kültürde farklı algılanmakta çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyici ve örseleyici uygulamalar istismar olarak değerlendirilmemektedir. Bu nedenle çocuk istismarının ve ihmalinin tanımının doğru biçimde yapılması ve anlaşılması önem taşımaktadır. Bu görüşten yola çıkarak kavramsal açıdan çocuk istismarı, çocuğun bir süre dahilinde akranı veya kendisinden büyük bir yetişkin tarafından, çocuğun yaşadığı toplumun kültürel yapısına aykırı kabul edilen davranışlara maruz kalması biçiminde ifade edilebilir (Polat, 2007: 18). Bu genel tanımdan hareketle aşağıda çocuk istismarı ve ihmalinin kapsamı ve tanımı ile ilgili daha detaylı bilgiler sunulduktan sonra, istismar türlerinden bahsedilecektir.

2.4.1 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tanımı ve Kapsamı

Parke ve Collmer'a (1975) göre de, aynı ülkede yer alan alt kültürlerde dahi çocuklara gösterilen davranışlar değişiklik gösterebilmekte ve sosyokültürel durum, ebeveynlerin çocuklarına göstermiş oldukları tepkiler yönünden farklılık görülmektedir. Bu nedenle ailelerin tutum ve davranışlarının hangisinin istismar çerçevesinde ele alınabileceği kültürün belirlediği bir durum olmaktadır (Akt: Aydın, 1996).

Çocuğu psikolojik ya da fiziksel açıdan zarar veren, inciten ve geleneksel olarak çocuğun yetiştirme tarzları içinde bulunmayan her çeşit davranış çocuk istismarı kapsamında ele alınabilir (Parke ve Collmer, 1975; akt: Aydın, 1996: 106).

Çocuğun büyümesi ve gelişmesi açısından engellemesine sebep olan her türlü davranış çocuk istismardır. Başka bir deyişle çocuğun yaşadığı kültürde kabul görmeyecek davranışların yetişkin tarafından çocuğa uygulanması çocuk istismarıdır (Polat, 2007).

“Çocuk ihmali”, özellikle aileler olmakla beraber, çocuğun bakımından sorumlu olan kişilerin çocuğun her açıdan temel gereksinimleri ve ihtiyaçlarının karşılanması ve ihmal edilmesi durumunda çocuğun gelişiminin engellenmesi olarak tanımlanmaktadır (Bahar, Savaş, Bahar, 2009).

Çocuk istismarı ve ihmali, pek çok literatürde yer almakla birlikte, farklı toplumlarda farklı şekilde tanımlanmaktadır. Çocuk istismarı ve ihmalinin sorun teşkil etmesi her toplumda değişmektedir ve bunun için çocuk istismarı ve ihmeline yönelik birçok farklı tanım görülmektedir (Tugay, 2008).

Taner ve Gökler (2004) çocuk istismarı ve ihmali, ebeveyn ya da çocuğa baskı uygulayan yetişkinler tarafından, topluma ilişkin uyulması gereken ilke ve uzmanlaşmış kişilerce uygun olmayan ya da zarar verici olarak nitelik kazandıran, çocuğun tüm gelişim alanlarını olumsuz yönde etkileyen ve kısıtlayan davranışların tümü olarak açıklamıştır. Bu davranışlar sonucu çocuğun gelişimsel açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğinin risk altında olması söz konusu olacaktır.

Dökmen (1995) çocuk istismarı ve ihmali, çocuğa bakan kişiler ile çocuk arasında ortaya çıkan ve çocuğun gelişim alanlarını ve gelişim sürecini olumsuz olarak etkileyen veya etkileşim eksikliği durumu olarak tanımlamıştır.

2.4.2 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Nedenleri

Toplumda çocuk yetiştirme algısı, aile özellikleri ve çocuk kaynaklı nedenlerden olabileceği gibi bu bölümde aile kaynaklı nedenler üzerinde yoğunlaşılacaktır.

Araştırmalara göre, çocuk psikolojisine yönelik yapılan çalışmalar çocuğun doğduğu andan itibaren anne baba tutumlarının ve çocuğun eğitiminin çocuk ruh sağlığı açısından önemli rol oynadığı ortaya çıkmıştır (Yavuzer, 1988).

Çocuk istismarı ve ihmali gerçekleştirilen ailelere bakıldığında, anne ve babaların genç yaşta evlenmiş oldukları ve kendi geçmişlerine bakıldığında, fiziksel ve duygusal açıdan örselenme yaşadıkları ve ihmal edildikleri görülmektedir. Kendilerini değerli görmeyen ve hissetmeyen anne ve babalar çocuk sahibi olduklarında, çocuklarından üst düzeyde beklentilere sahip oldukları görülmektedir. Ailenin özellikle babanın saldırganlık davranışları sergilemesi, ailelerin sosyal çevrelerinin yetersiz kalması, ailede ki işsizlik problemleri ve ailenin kalabalık olması çocukların istismar ve ihmallerine neden olabilmektedir (Bilir, Arı, Dönmez, Atik, San, 1991).

Çocuğa yönelik şiddet uygulayan ya da çocuğu istismar eden kişiler çocuğun ailesi, kendi yakın çevresi, okul, çalışma ortamı gibi çevresinde yer alan kişilerdir. Ailede çocuğa ebeveyn ya da aile büyüklerince kaba güç ve şiddet eğiliminde bulunulabilir çocuk istismar ve ihmal edilebilir (Türk, 2013).

Ailedeki her çocuk istismara maruz kalma riski yaşayabilir fakat bazı çocuklar istismar durumunda daha fazla tehlike altında olabilir. Araştırmalar; konuşma sorunu yaşayan çocukların, öğrenme yetersizliği olan çocukların, bedensel engeli bulunan ve duygusal, davranışsal bozuklukları olan çocukların istismar risklerinin daha fazla olduğunu göstermektedir. (Özcan, 2010).

Yapılan araştırmalar, çocuğun yaşı ile istismara uğramış olma ihtimali arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yaşı küçük olan çocukların daha yüksek ihtimalle fiziksel istismara maruz kaldıkları belirtilirken; yaşı büyük olan çocukların ise özellikle kız çocuklarının cinsel istismara maruz kalma oranlarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Mian,2004).

İstismarcı ebeveynlerin birden fazla özelliği vardır. Ebeveynlerin özellikleri arasında erken yaşta evlenmeleri ve anne baba olmaları, evlilikleri süresince sorun

yaşamaları, evlilik dışı gebelik, çocukluk dönemlerinde istismara uğrama, madde ve alkol bağımlılığı, çocuktan aşırı beklenti içerisine girilmesi, eşi olmadan anne/babalık yapma gibi özelliklerden bahsedilebilir (Polat, 2007: 379).

Araştırmalara göre, çocukluğunda istismar ve ihmale uğramış ya da ailede şiddet içerikli davranışları yaşamış olan yetişkinler, kendileri anne baba olduklarında da çocuklarına aynı davranışı sergilemektedir. Ailede ki çocuk sayısının fazlalaşması ile şiddet, istismar ve ihmali arttığı görülmektedir. Fakat bu ilişki ile sosyo-ekonomik düzeyi düşük aileler ile paralellik göstermektedir (Arıkan, 1998). Ailede yaşanan şiddet, anne babanın ayrı olması ya da ailede yaşanan çeşitli sorunların çocuğu etkilemesi çocuğun istismarcı bir kimlik kazanmasına sebep olabilir (Özcan, 2010).

Çocukların istismar ve ihmal durumu incelendiğinde, aile tipine göre geniş ailede yetişen çocukların çekirdek ailede yetişen çocuklara oranla daha çok istismar ve ihmal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Konanç, Gürkaynak ve Egemen, 1991).

Ailede çocuk sayısının fazla olması da istismar ve ihmal durumunu arttırmaktadır. Aile de çocuk sayısının artması ile ebeveynlerin çocuklara olan ilgisi azalmaktadır (Kocaer, 2006).

Çocuk istismarı ile ilgili öncelikli olarak fiziksel istismar konusunda çalışmalar yapılmış, daha sonra cinsel ve duygusal istismar ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Başlangıçta seyrek olarak görülen istismar ve ihmal ile ilgili, ruhsal yönden problemi olan insanların bu gibi davranışlar sergilediği istismarın özellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan bireylerde daha yaygın olarak görüldüğü ve istismar uygulayan insanların kendilerinin de daha önce istismara maruz kaldıkları yapılan araştırmalarca görülmektedir (Gelles, 1987).

Erol (2007) araştırmasında, duygusal istismara sebep olan anne-baba davranışlarını 11 başlık altında toplamıştır. Bunlar: “reddetme, tek başına kalma, yıldıрма, suça yöneltme, duygusal tepkiyi reddetme, aşağılama, kendi çıkarlarına kullanma, vaktinden önce yetişkin rolü verme, aşırı koruma, ayırım ve karşılaştırma yapma, şiddet ve korkuya dayalı iletişim” olarak belirtmiştir.

Görüldüğü gibi bu bölümde çocuk istismarı ve ihmalinin tanımlarına ve nedenlerine yer verilmiştir. İzleyen bölümde istismar ve ihmal türlerinden daha detaylı biçimde bahsedilecektir.

2.4.3 Çocuk İstismarı ve İhmali Türleri

Çocuk istismar türlerini birbirinden ayırmak oldukça zordur. Çünkü bir çocuk ekonomik istismar gördüğünde duygusal istismar yönünden de etkilenebilmektedir. Aynı şekilde fiziksel olarak istismar edilen bir çocuk yine duygusal yönden zedelenme yaşayacaktır (Kozcu, 1990).

Sağır (2013) istismar ve ihmalin birbirinden ayrılmasının zor olduğunu belirterek uygulama aşamasında çocuğun birden çok istismara ve ihmale maruz kaldığını, eğitim açasından ihmal edilen çocukların aynı zamanda duygusal açasından da zarar göreceğini ve etkileneceğini belirtmiştir. Örneğin; para kazanması için okula değil de içe gönderilen bir çocuğun hem eğitimsel olarak ihmal edildiği hem de ekonomik ve duygusal açasından istismar ve ihmale maruz kalacağı belirtilmiştir.

Çocuk istismarı ve ihmali çocuğun hem fiziksel hem zihinsel gelişimin alanını etkiler ve birbirinden ayrılması zordur (Aral ve Gürsoy, 2001).

2.4.3.1 Fiziksel İstismar

Polat’a (2007) göre, fiziksel istismar çocuğun vücudunda yara bere gibi iz bırakan yaralanmalardır.

Çocuk gelişimi uzmanları fiziksel istismarı “çocuğa tokat veya yumruk atma, herhangi bir araçla dövme, yaralama, vücudunda geçici ya da kalıcı hasarlar bırakma, çocuğu bir yere hapsetme, evden kovma” gibi herhangi bir şiddetli harekette bulunmaları veya cezalandırma amacıyla ile gerçekleştirilen çocuğa zarar verici davranışlar olarak tanımlamıştır (Bilir, Arı, Dönmez ve Güneysu 1991). Fiziksel istismara bakıldığında genellikle 4-8 yaşlarındaki çocuklarda daha sık görüldüğü ve çocuğunu fiziksel olarak istismar eden anne yaşının küçük olduğu gözlenmektedir (Şahiner, Yurdakök, Kavak ve Çetin, 2001).

Fiziksel istismar uygulama türüne göre iki aşamada incelenmektedir;

Aletli Saldırıları: Herhangi bir alet kullanmadan çocuğa uygulanan “tokat, yumruk, ısırma, sarsma gibi olaylardır.

Aletli Saldırıları: Herhangi bir alet ile çocuğa zarar veren araçların kullanılması “sopa, sigara, kemer, ütü gibi alet ve acı biber, sıcak yiyeceklerdir (Polat, 2007).

Fiziksel istismara uğramış olan çocuklarda; çekingenlik ya da saldırganlık tutum ve davranışlarının görülmesi, anne ve babanın veya öğretmenin yanından ayrılmak istememesi, kendine zarar verici davranışlar sergilemesi görülebilmektedir (Aksoy, Çetin ve İnancıcı, 2004).

Erol’a (2007) göre, fiziksel istismarın uzun zamanlı sonucunun, çocuklarda şiddet içerikli davranışlara çözüm odaklı baktıklarını ve kendilerinin bu durumu içselleştirerek normalleşmesine sebep olduğu görülmektedir.

2.4.3.2 Duygusal İstismar

İnsan yaşamında, rutin olarak duygusal istismar ile çok karşılaşmaktadır. Duygusal istismar yalnız başına olabileceği gibi diğer istismar türleri ile birlikte de bulunabilmektedir (Polat, 2007).

Yaşam boyu duygusal istismarın etkileri görülebilmekte ve çocuğun gelişim özelliklerini olumsuz açıdan etkileyebilmektedir. Çocukta dikkat eksikliği, öğrenme bozukluğu gibi yetersizlikler görülmekte bu da çocuğun başarısını kötü yönde tesir etmektedir (Erkman, 1999).

Garbarino; duygusal istismarı, çocukların öz saygısının ve insanlar ile iletişim kurma becerilerinin gelişimini kabul görmeyen ya da ihlal eden davranış ve tutumları içeren davranışlar olarak tanımlamıştır. 1986'da ise Garbarino ve bir grup araştırmacı duygusal istismarı, çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin çocuğu ihmal etmesi ya da çocuğa zarar veren tüm davranışlar olarak tanımlamıştır (Polat: 2007).

Duygusal istismar, sözlü tehdit ve ağır cezaların verilmesi iken; duygusal ihmal, çocuğa gösterilmesi gereken sevgiyi göstermemek ve yeterli olarak duygusal anlamda yanında olmamaktır (Glaser, 2002).

Türkiye'de yapılan çalışmaları toparlayan bir çalışma, duygusal istismarın benlik kavramının, ümitsizlik, düşük öz saygı, kaygı bozukluğu, akademik başarı, uyum ve davranış bozukluğu ve şahsi özellikler ile bağlantılı olduğu belirlenmektedir (Aksel ve Yılmaz Irmak, 2005; akt: Yılmaz Irmak, 2008).

Çocukların istismar ve ihmal ile karşılaşma durumunda psikolojik olarak oldukça fazla etkilendikleri belirlenmiştir (Özcan, 2010).

2.4.3.3 Cinsel İstismar

Çocuğun yetişkin tarafından; vücuduna, genital bölgesine dokunması, ırza geçmeye zorlanması gibi geniş çaplı tüm davranışları ele almaktadır. Çocuğu fuhuş yapmaya zorlamak, rızası olup olmadığına bakılmaksızın pornografi gibi suçlarda çocuğun cinsel bir obje olarak görülmesi cinsel istismardır (Polat, 2000).

Cinsiyet ne olursa olsun, cinsel istismarcı kişiler genellikle erkektir. İstismarcı olan kişilerin tek ebeveynli ailelerden oluştuğu, sosyo-ekonomik

düzeylerinin düşük olduğu, eğitim düzeylerinin düşük olduğu ve çocukluklarından herhangi bir şekilde cinsel istismara uğradıkları görülmüştür (Tardif, Auclair ve Carpentier, 2005). Başka bir açıklamada ise, cinsel istismarın her sosyo-ekonomik düzeyde görülebileceği belirtilmiş ve genellikle tacizde bulunanların erkek olduğu söylenmiştir. Çocuğu ile direk iletişim halinde olan ve bakımı ile ilgilenen babaların ise istismarı daha az uyguladığı görülmüştür (Fırat, 2007).

Cinsel istismar, dokunarak ve dokunma olmadan yapılan istismar olarak ikiye ayrılmaktadır. Dokunma olmadan yapılanlar sözel olarak yapılan istismarlardır. Dokunma içeren cinsel istismar, edebe aykırı, fuhuş ya da tecavüz olarak ele alınmaktadır (Polat, 2001).

Cinsel istismarın, çocuk istismarı türleri arasında gündeme gelmeyen ve gizli tutulan saptanması en zor olan istismar türü olduğu belirtilmektedir. Çocukta cinsel istismar ile ilgili yeterli olarak tanımların verilmediği de vurgulanmaktadır. Araştırmalar ile cinsel suçların, şiddet suçları içerisinde en hızlı artış gösterdiği suç türü olarak belirlendiği görülmektedir. Özellikle cinsel istismara uğrayanların büyük kısmının çocuklar olduğu ve erkeklere oranla kız çocuklarının daha çok cinsel istismara uğradığı görülmektedir (Polat, 2007). Cinsel istismar diğer istismar türlerine göre ortaya çıkarılması daha zor olan bir istismar türüdür (Kars, 1996).

2.4.3.4 Çocuk İhmali

Çocuk ihmali, çocuğun bakımından yükümlü olan şahısların sorumluluklarını yerine getirmemesi ve diğer ihmal türleri olan fiziksel ve duygusal açıdan ihmal etmesi olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2007).

Çocuğun temel ihtiyaçları olan, beslenme barınma ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanmaması ya da yetersiz karşılanması fiziksel ihmal olarak tanımlanmaktadır (Altınsu, 2004).

Fiziksel ihmal kendi içerisinde de gruplara ayrılmaktadır.

- i. Yetersiz beslenme sebebiyle çocuğun gelişimin olması gereken durumdan az olması,
- ii. Çocuğa mevsimine uygun kıyafetler giydirilmemesi ve kendisine küçük ya da büyük kıyafetler giydirilmesi,
- iii. Çocuğun kıyafetlerine özen gösterilmemesi, temiz olmaması ve çocuğun kötü kokması,
- iv. Çocuğun yaşına uygun olmayacak güvensiz ortamlarda bulunmasına izin verilmesi ve kazalara karşı önlem alınmaması gibi davranışlardır (Şahin, 2002).

Çocuğa gerekli sevginin ve ilginin gösterilmemesi duygusal ihmal olarak tanımlanmaktadır. Çocuğu duygusal açıdan yok saymaları çocuğu kötü davranışlar sergilemesine ve edinmesine sebep olmaktadır (Şahin, 2002).

Çocuğun tüm gelişim alanları için kritik olan 0-6 yaş döneminde aile eğitimi çok önemlidir. Bu dönemde çocuğun cinsel kimlik kavramının oluşturulması için çocuğun kendi cinsiyetine uygun olarak giydirilmesi ve cinsiyetine yönelik oyuncaklar alınması, çocuğun cinsel konularda merak arayışında olduğu bu dönemde uygun yanıtlar verilmesi önemlidir (Altınsu, 2004).

Çocuğun ihmal edilmesi de istismar kadar önemli bir konudur. Bir çocuğun ihmal edilmesi, onun örselenecek boyutta zarara uğramasına neden olabilir. Amerika'da resmi kurum ve kuruluşlara aile bilgilere göre, fiziksel zarara sebebiyet veren olayların %10'u çocuk ihmali olarak görülmektedir (Mraovich ve Wilson, 1999).

İhmal edilen çocukların davranışlarına bakıldığında, çevre ile iletişimin zayıf olduğu, içe kapanıklık ve parmak emme gibi davranışlar sergilediği, anne babaya

karşı korku duydukları, yalan söyledikleri görülmektedir. Okul çağına geldiklerinde ise, okula devam oranlarının düştüğü, sınıfta uydukları, akranları ile iletişim problemleri yaşadıkları görülmektedir (Kolko ve ark. 1988; akt: Bilir, Arı, Dönmez, Atik ve San, 1991).

Sosyal Araştırmalar Merkezi'nin araştırmasında, (2006) SHÇEK'in Türkiye'de yetişme yurdundaki çocukların ekonomik sıkıntılar sebebiyle koruma altına alındıkları belirlenmiştir. Sosyal yardımın asıl hedefi, ekonomik sıkıntı sebebiyle kuruma alınan çocuklara sosyal yardım yapılarak aile bölünmeden bir arada yaşamalarına fırsat sağlamaktadır (SHÇEK, 2006).

2.4.3.5 Ekonomik İstismar

Ekonomik istismar çocuğun her açıdan gelişimini engelleyen, küçük yaşta ve düşük iş gücü ile çalışması ya da aileler tarafından zorla çalıştırılmasıdır. Aile içerisindeki düşük sosyo-ekonomik düzey, buna sebep olabilecek göç durumları ile yaygınlaşan fakirlik çocuğu çalışmaya itmektedir. İşverenin ucuz işgünü kullanarak çocuk işçileri tercih etmesi çocukların hayatında olumsuz sorun teşkil etmektedir (Fırat, 2007).

Ekonomik istismara uğrayan çocuklara bakıldığında, fiziksel ve psikolojik etkilerin fazla olduğu görülmektedir. Çalışan ve çalışmayan çocukların fiziksel gelişimleri karşılaştırıldığında, çalışan çocukların daha az geliştiği görülmüştür (Yıldız, 2007). Özcan'nın (2010) araştırmasında da, okul dışında çalışan çocukların istismar ve ihmal edilmesinin, okul dışında çalışmayan çocuklara göre daha fazla olduğu bulunmuştur.

Ekonomik istismar; erken yaşta çalışmaya başlayan çocukların, çalışma sebebiyle gerekli eğitimleri alamamaları, kendi gelişimine uygun olmayacak ortam ve koşullarda çalışmaları, çalışma ortamında uzun bir saat geçirerek uyku ve

dinlenme ihtiyaçlarının karşılanmaması ve sosyal bir şekilde vakit geçirememesi çocuğun çalıştığı ortamda diğer istismar türleri ile karşılaşma durumuna sebep olmaktadır (Zeytinoğlu, 1991).

Küçük yaşta çalışan ve çalıştırılan çocuklarda, hayata erken atılmaları ile çocukluk dönemlerini yaşayamamaları, bedensel, zihinsel, sosyal ve psikolojik açıdan erişkinlik düzeyine gelememeleri sonucu ekonomik istismarı doğurmaktadır (Küntay, Dikmen-Özarslan, 2011).

Dünyada ve Türkiye’de sokaklarda çalışan birçok çocuğa rastlanmaktadır. Gün geçtikçe de bu sayıların arttığı görülmektedir. Araştırmalar sonucu, çocukların sosyo-ekonomik durum sebebiyle iş hayatına atıldıkları ve ayakkabı boyacılığı, su satıcılığı, pazarlarda çalıştıkları dikkat çekmiştir. Çocukların erken yaşta çalışma hayatına girmeleri ile dengesiz ve yetersiz beslenme durumları, dirençlerini azaltmakta ve “hepatit, tüberküloz, cilt hastalıklarına” yakalanmalarını arttırmaktadır (Subaşı, 2000).

2.4.4 Çocuk İstismarı ve İhmalini Açıklamaya Yönelik Kuram ve Yaklaşımlar

Çocuk istismarı ve ihmalini açıklayan kuramlar genellikle dört başlık içerisinde toplanmaktadır.

2.4.4.1 Psikiyatrik Kuram

Çocuk istismarının nedenlerinin açıklamasında öncelikle 1960’lı ve 1970’li yılların başında ortaya atılan psikiyatrik kuram etkili olmuştur. Bu kuram ana nedenin temelini anne ve babanın psikolojik yapısına bağlamıştır. Bu kuramı ilk ortaya atan Kempe bu duruma sebebiyet veren anne ve babaların gözlemlenmesi gerektiğini ve bunun bir hastalık sonucu ortaya çıktığını öne atmıştır (Akt: Buchanan, 1996, Giovannoni, 1989). Kempe ne kadar bu görüşü savunmuş olsa dahi

günümüzde anne baba dışında birçok psikopatolojiye risk etkeni rastlandığı görülmüştür. (Gelles, 1987).

Psikiyatrik kuramın öncüsü L.C.Terr ve Kempe ile arkadaşlarının desteklediği kurama genel bir çerçevede bakıldığında çocuk istismarına maruz kalan çocuklar için asli kusuru ilk önce anne ve babalara verdiklerini görüyoruz. Anne ve babanın kültür veya gelenek görenekler vesilesi ile yanlış yetiştirilmiş olmaları, çocukluklarında bir travma geçirmiş olmaları, eğitim eksiklikleri, kendilerinin suçlarını veya yapamadıkları başarıları çocuklarında gerçekçi olmayan hayaller ile çocuklarına bir yük olarak yüklemeleri ve bunlar gibi insan psikolojisini bozacak, sarsacak veya bozabilecek durumlar yaşadıklarından bahsediyorlar (Buchanan, 1996)

Bu sebeple yukarıda açıkladığımız sebepler ile Psikiyatrik Kuramı incelerken, çocukluğunda istismara mağdur kalmış kimselerin istismara meyillerinin yüksek olması nedeniyle, istismarı gerçekleştiren kimselerinde incelemeye alınması gerektiği su üstüne çıkmıştır. (Akt: Scannapieco ve Connell-Carrick, 2005). Her ne kadar bu görüşler ön plana atılsa da Kaufman ve Zigler (1987, 1989)'in yaptıkları araştırmalar sonucunda istismara uğrayanların istismarda bulunma oranlarının yüzde 30larda olduğunu ortaya koymuşlardır. Böylece 1970'lerin ortalarına doğru psikiyatrik kuram etkisini yitirmeye başlamıştır.

2.4.4.2 Sosyolojik Yaklaşım

Psikiyatrik kurumdan farklı olarak, Sosyolojik kuram çocuk istismarının nedenlerini; yaşanılan yerin değer yargılarına, aile yapısına, toplum kültürüne ve toplum gruplaşmalarına göre sınıflandırmıştır (Kars, 1996, 15). Buna göre, yaşam alanında şiddet eğilimine karşı insanların tepkileri ve düşünceleri gözlemlenmelidir ayrıca ailenin sosyoekonomik yapısı sorunun ana nedenlerinden biri olduğu görülmüştür (Sözduyar, 1989, 6).

Gil'e göre bu kuramda istismar tek bir nedene bağlanmamıştır. Saptadığı nedenleri sıralarsak;

- Toplumun çocuğun yetişmesinde şiddet eğilimini pozitif karşılması ile aileyi şiddet kullanımına sevk etmektedir.
- Toplumda kültür ve sosyal anlamda farklı katmanlarda yer alması,
- Ebeveynler toplumun değer yargılarına göre çocuğu yetiştirirken toplumsal pozitif ve negatif risklerin meydana gelme ihtimalleri,
- Bireylerin öfke kontrollerini ve başkalarına karşı olan nefretlerini yönetebilme özelliklerini toplumsal yargıların köreltmesi,
- Çocuklarda Biyolojik, sosyolojik ve psikolojik etmenlerin ebeveynlerin istismarında rol oynamasıdır. (Akt: Özdemir, 1989, 29-30).

2.4.4.3 Sosyal Öğrenme Kuramı

Bu kuram, çocuk istismarının sonradan öğrenilen bir davranış şeklinden oluştuğunu söylemektedir. Ebeveynlerin bu davranışı sonradan öğrendiklerine en büyük ispat ebeveynlerin kendi anne babalarını rol model olarak almalarıdır. Bahsedilen kuram toplumsal ve etnik değerlerle ilgilenmeyip davranış biçimlerine odaklanmaktadır. Dolayısıyla çocuk istismarının ebeveynlerin sonradan öğrenilen tutum ve eylemlerinden oluştuğunu savunmaktadır. Bu bağlamda ebeveynlerinin eğitim seviyelerinin arttırılması veya çocuk istismarına dikkatin çekilmesi ile çocuk istismarının önüne geçilmesinin arasında kuvvetli bir bağ olduğu söylenmektedir.

Sosyal öğrenme kuramının günümüzdeki en önemli temsilcilerinden olan Albert Bandura, çocukların çevresindeki insanların davranış ve hareketlerini gözlemleyerek, taklit ederek ve model alarak öğrendiklerini belirtmektedir (İnanç, Bilgin ve Kılıç, 2004). Bu kuramı ortaya atanlara göre şiddet eğilimi sonradan edinilmiş olup sosyal toplum yapısında bulunmaktadır. Çocuk anne ve babanın

istismarını örnek olarak rol model edinmektedir. Gelles, anne babaların yaptıkları uygulamalarının istismar değil bu davranışlarının çocuğa pozitif yönde katkı sağladıklarını düşündüklerini söylemektedir (Gelles, 1987).

Ebeveynler tarafından çocuğa istismar uygulanması, ebeveynlerin tartışmalarına şahit olması, çocuğun anne babasının ayrı olması, farklı aile problemlerinin oluşturduğu olumsuz durumlar çocuğun yaşantısını ve ruhsal sağlığını olumsuz yönde ciddi bir şekilde değiştirir, sosyal ve eğitim ortamından uzaklaşma, agresif tutumlar sergileme gibi davranışlar çocukta görülebilir. Çocuğun da ebeveyni gibi istismarcı yapıya sahip olmasına sebebiyet verir (Aral ve Gürsoy, 2001).

Çağımızın Sosyal öğrenme kuramı öncüsü Albert Bandura, çocukların çevrelerindeki kişilerin tutumlarını inceleyerek kendilerine rol model oluşturduklarını ifade etmektedir. Ayrıca Bandura, fikir ve hisler kadar içsel duygulara dikkat çekmiştir. Bireylerden görülerek edinilen tutumlarda bilişsel sürecin değerini belirtmiştir. İstismarın nesilden nesile geçmesi durumu, kuramın en önemli konuları arasındadır. Şiddet görerek yetişen çocukların ileride aynı davranışları sergileyecekleri net olmamakla birlikte, çocuklarına şiddet gösteren ebeveynlerin genelde kendilerinin de şiddet mağduru oldukları gözlemlenmiştir (Ünal, 2005).

Özetle; Kişinin kendine saygısı ve kendini kontrol altında tutabilme öğretileri ile doğru davranışların kazanılması sonucunda, eskiden yapılan hataların giderilip doğruları ile değiştirilebileceği bu sayede çocuk istismarında önemli ölçüde azalma veya tamamen bertaraf edilmesi sağlanabilir (Giovannoni, 1989).

2.4.4.4 Sosyal Etkileşim Yaklaşımı

Bu kuram bahsedilen diğer kuramlarla birleştirilerek anlatılmaktadır. Çocuk istismarının bir kuramla ifade etmenin zorluklarından bahsedilmektedir. Bu kuram istismar gören çocukların fiziki, akli, ruhsal tutum ve tavırlarıyla sosyal çevresi üzerine dikkat çekmektedir. Çocuğun ebeveynlerinden uzaklaşması, onları dikkate almaması güçlü olmayan aile bağlarını daha da kötüye sevk etmektedir. Bu çocukların istismar görmeyen çocuklara oranla fazlasıyla olumsuz tavırlar gösterdiği söylenmektedir. Fakat bu negatif tutumun istismarın sebebi mi, neticesi mi olduğu netleştirilememiştir (Özdemir, 1989, 28–29). Sosyal Etkileşim Kuramında istismarın karşılıklı etkilenmeden ortaya çıktığını; ebeveynlerin toplumun yanında istismara uğrayan çocuğunda istismara yardım eden bir etken oluşturduğuna dikkat çekmiştir (Kars, 1996, 21–22).

Genel olarak çocuk istismarıyla ilgili bütün kurumlara bakıldığında; psikiyatrik kuramda tek taraflı olarak ebeveynlerin, sosyolojik kuramda yine tek taraflı olarak çevresel faktörlerin istismara sebebiyet verdiği asıl etkenlerin bunlar olduğu söylenmektedir. Sosyal etkileşim kuramındaysa, çocuk istismarları tek tarafa bağlanmamış ve bütün faktörlerin bu kuramı bağladığına değinilerek, ebeveynlerin ve çevresel faktörlerin olduğu gibi direkt olarak çocuğun kendisinin de istismara sebebiyet verebileceğine dikkat çekilmiştir.

Bu bağlamda; çocuğun ihmal ve istimara uğramasının tek bir nedene bağlanmaması gerektiği gözüküyor. Tabi ki bu kuramların bahsettiği sebepler salt doğruluk içermemekle birlikte, çocuğun sosyal ve eğitim çevresi, aile yapısı, gelenek ve görenekleri ile birlikte toplumsal doğruluklar farklılıklar doğurabilmektedir. Dolayısıyla bahsi geçen farklılıklar ile ailenin dışarıdan aldığı toplumsal baskılar ve bununla birlikte çocuğun yetiştirilme yöntemlerinin önemsiz olması gibi faktörlerin,

çocukların istismara maruz kalmasında çok büyük rol oynadıklarını kanıtlar nitelikte olduğuna dair bilgilere ulaşılmıştır (Özdemir, 1989, 33).

2.4.5 İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkileri

İstismarın çocuk üzerindeki etkilerine bakıldığında Polat'a (2007) göre; istismar türüne, süresine, çocuğa gösterilen şiddete, fiziksel olarak verilen zarar, çocuğun yaşına, ruhsal ve psikolojik özelliklerine ve yaşanan mağdurluğa ailenin verdiği tepki durumuna göre değişiklik göstermektedir.

Araştırmalar, istismar ve ihmale uğrayan çocukların yetişkinler ile iletişim güçleri yaşadıkları, içine kapanık ve kendilerini ifade etmekte zorluk çektikleri görülmektedir. Yaşadıklarından kendilerini sorumlu tutarak kendilerine olan güvenlerini yitirmektedirler. Kaygı, korku, depresyon gibi davranışlara sebep olmakta ve yaşanan istismar türüne göre evden kaçta gibi olumsuz sonuçlarda yaşanılmaktadır. Yaşanılacak en kötü sonuçta şüphesiz çocuk intiharıdır (Erol, 2007).

İstismar ve ihmal olgunlaşma çağında beyni etkileyebilir. Şiddete maruz kalınması sağlık problemlerine sebep olabilmektedir. Ayrıca çocuğun sosyalleşmesini, öz saygısını duygusal anlamda etkilemektedir. Şiddete maruz kalan çocuklar ileride “uyuşturucu kullanma, erken yaşta ilişkiye girme, kaygı, korku, yaşamında başarısızlık” gibi olumsuz durumlarla karşılaşması diğer çocuklara oranda daha yüksek olmaktadır. Böylece şiddet kuşaktan kuşağa olumsuz bir şekilde aktarılmış olacaktır (UNICEF, 2013).

Fiziksel istismar ve ihmale uğrayan çocuklarda, bilişsel açıdan yetersizlik görülmekte ve okul başarıları ile akademik başarılarını olumsuz yönde etkilediği görülmektedir (Taner ve Gökler, 2004).

Fiziksel ve duygusal istismarda aile davranışları önem göstermektedir. Ebeveynler saldırgan davranışlarını çocuklara yöneltebildikleri için, olumsuz davranışlar büyük bir risk oluşturmaktadır (Mommen, Kolko, Pilkonis, 2002).

Yapılan araştırmalar istismara maruz kalan çocuklarda “uyku problemi, anksiyete ve depresyon, davranış soruları ve seksüellik” içeren davranışlar tespit edilmiştir. Bunun dışında intihar girişimde bulunduğu belirlenmiştir (Calam, 1998). Duygusal istismar yaşayan çocuklarda, güvensizlik, düşük benlik saygısı, öfke, yıkıcı davranışlar ve kaygı bozuklukları sık görülmektedir (İşeri, 2007).

Cüceloğlu'na (2003) göre, temel ihtiyaçları karşılanmamış olan ve ihmal edilen çocuklar kendi benlik saygılarından utanç duymaktadır. Çocukların temel gereksinimleri karşılanmadığında, kendilerini değerle hissetmemekte ve suçlu psikolojisine girmeye başlamaktadırlar. Bunun sonucunda da kişilikleri olumsuz yönde etkilenmekte ve davranışları üzerinde sorunlar ortaya çıkmaktadır (Yenibaş ve Şirin, 2007).

İstismar olgularında net bir şekilde belirtiler görülürken ihmal olgularında bu netlik görülmemektedir. Belirtiler net olmadığı gibi, şüphe içeren bazı davranışlar karşımıza çıkmaktadır. Bu davranışlar, parmak emme, derslerde başarının azalması, okuldan kaçma, öğrenme de güçlük çekme, yabancı insanlardan korkma ve suça sebebiyet verecek durumlardır (Polat, 2001).

Çocukların gelişimsel özelliklerini etkileyecek ve bedensel, zihinsel, ahlaki anlamda zarar verecek her şeyden korunması gerekmektedir. Çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal yönden ergenlik dönemine hazırlandığı çocukluk çağında gelişime ve değişime açık olduğunu için çocukların çalıştırılması gelişim alanlarını olumsuz yönde etkileyecektir (Yılmaz ve Bayat, 2005).

2.4.6 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Önlenmesi

Çocuk istismarının ve ihmalinin önlenmesi için, izleme çalışmalarına oranla yapılacak olan tedavilerin daha etkili olacağı belirtilmiştir. Öncelikle risk faktörü belirlenmeli ve bu risk faktörlerine yönelik önleyici tedbirlerin alınması gerekmektedir. Sonrasında ise, istismar ve ihmal mağduru çocukların daha fazla zarar görmelerini engellemek olacaktır (Akçay, 2008).

Çocuk istismarı ve ihmalinin önleme çalışmalarının temelini toplumun eğitimi oluşturmaktadır. Topluma yönelik yapılan bilgilendirme, herhangi bir problem durumunda haberdar olduğu için, kendisini ve çevresini değerlendirme fırsatına sahip olacaktır. Böylece duyarlılık oluşacak ve karşılaşılan problem çözümü için aktif olunacaktır (Polat, 2006).

Çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi 3 aşamadan oluşmaktadır ve birçok ülke üçüncül önleme odaklıdır.

Birincil Önleme:

Birincil önlemede, çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili oluşabilecek tüm riskleri düşünerek, çocuk istismarının ve ihmalinin önlenmesi için alınan ve uygulanan tüm eğitim ve hizmet çalışmalarını kapsamaktadır. Önleme stratejilerinde risk faktörünü de göz önüne alarak, sosyal programlar yapılmalı ve istismar ve ihmali önlemek için daha çok sosyal düzey üzerinde durulmalıdır. Çocuk istismar ve ihmalinin önlenmesi için önerilen bazı sosyal stratejiler; şiddet ve her türlü cezalandırmalardan vazgeçilmesi, doğum öncesi ve doğum sonrasında ailelere gerekli eğitimler verilerek bilinçlendirilmesi, istenmeyen bir çocuk varsa aile planlanması eğitimi ile doğumun engellenmesi, aile planlanması çalışmalarının artırılması, eğitilmiş aile sayısını artırma, sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılması ve ulaşılmasının kolay olması gibi tüm sağlık yaklaşımları yer almalıdır (Akçay, 2008).

Tüm çocukların gelişimlerini en iyi şekilde sürdürmeleri için uygun ortamın sağlanmasıdır. Aile ve çocukların yaşadıkları koşulları iyileştirmek yaşam kalitesini arttırmakta ve çocuklar üzerinde olumlu sonuçlar doğurmaktadır. İstismar ve ihmalin önlenmesinde, geniş bir kitleye ulaşma imkanı sağladığı için medya vazgeçilmez bir parçadır. Halkın bilinçlenmesi, istismar vakalarını bildirim yapmaları açısından katkı sağlayacaktır (Erkman, 1999).

İkincil Önleme:

İkincil önlemede, gerekli olan hizmetlerin kullanılmasının yanı sıra ebeveynlere ek hizmetler sunulmalıdır (Akçay, 2008). Erken teşhisler istismar ve ihmale uğrayan çocukların zarar görmesini azaltacaktır. Bunun için sağlık personellerinin bu konuya duyarlılığı çok önemlidir. Sağlık kurumu getirilen her çocuk mutlaka istismar ve ihmale yönelik durumlar açısından da değerlendirilmelidir. İstismar ve ihmal durumları genellikle atlanmakta ya da ciddi bir boyuta geldiğinde düşünülmektedir (Turhan, Sangün ve İnandı, 2006). En önemli faktör çocuk ciddi bir travma boyutuna gelmeden göreceği hasarı engellemektir. Bu nedenle çocukla olan iletişim önem kazanmaktadır. Çocuğun kendini rahat hissedeceği bir ortamda uzmanlar tarafından tek muayenenin gerçekleştirilmesi, yaşadığı olayı tekrar yaşamasına sebebiyet vermemesi, kendini rahat ve güvende hissetmesi açısından uygun bir yöntem olduğu görülmektedir (Akçay, 2008).

Ailelere gerekli olan hizmetlerin sunulmasıdır. “Ana Çocuk Sağlığı Merkezleri ve Aile Sağlığı Merkezleri” yol göstermesi okullar ile çalışma halinde olarak eğitime yönelik programları ve ev ziyaretleri düzenlenmesi önemlidir (Bahçecik ve Kavaklı, 1994).

Yapılan ev ziyaretleri ile istismar ve ihmalin azaldığı görülmektedir. Ev ziyaretleri sırasında aileye gerekli olan tüm destek sağlanmalıdır. Ziyaretler

sıkılaştırılmalı ve ailenin karşılaşılan sorunların üstesinden gelebilmesi için becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmalıdır.

Üçüncül Önleme:

Bu önlemede istismar ve ihmal durumu ile karşılaşan aile ve çocuklara olayın tekrar yaşanmasını önleme amacıyla ortaya çıkan olumsuz durumu en düşük seviyeye indirmektir (Akın vd, 2006). Çocuk ve aile ile görüşme yapacak, yaşanan tramvayı rehabilite etmek için Çocuk ve Gençlik Merkezlerinin kurulması katkı sağlayacaktır (Kurtay vd, 2004). Özellikle birincil ve ikincil önlemler ile ilgili olarak okullara ve eğitimcilere önemli görevler düşmektedir. Gerek istismar ve ihmal konularında farkındalığı artırıcı programların düzenlenmesi ve yürütülmesinde, gerekse ailelere okullarda gerçekleştirilecek eğitim seminerleri yoluyla çocuk yetiştirme konularında becerilerini artırıcı katkılarda bulunmasında öğretmen rolü büyüktür. Aynı zamanda istismar ve ihmale uğrayan çocukların ve ailelerine ilişkin eğitim programları ve rehabilitasyon programlarının olmaması, çocukların mağdurluğunu arttırmaktadır. Öncelikle çocukların ve ailelerin zarar görmelerini engelleyecek bir rehabilitasyon kurumunun kurulması ve buna yönelik uzman personellerin çalışması bir gereklilik olarak görülmektedir (Acehan, Bilen, Gülen, Avcı ve İçme, 2013: 606).

Yapılan araştırmalar, istismar ve ihmal mağduru çocukların, alkol ve madde bağımlılığına yatkınlığını arttırdığı görülmüştür (Kural, Evren ve Çakmak, 2005).

2.4.7 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirlenmesinde Okulun ve Öğretmenlerin Rolü

Çocukları istismardan korumak tespit etmesi zor, problemlili, özel bir yetenek ve bu konuda bilgi sahibi olunması gereken bir süreçtir. Çocuk istismarı ve ihmali olaylarının saptanması ve önlenmesinde çocuk bakım kurumu çalışanları, avukatlar,

emniyet personelleri, psikologlar, psikiyatrilere, sağlık personelleri ve sosyal hizmet alanında çalışanlara ihtiyaç vardır (Hancı, 2002: 263).

3-15 yaş arası çocukların, ev ortamı dışında en fazla vakit geçirdikleri yer okul ortamıdır. Okul ncesi dönemde ve izleyerek ilköğretim yıllarında, ailesi tarafından kötü bir davranışa uğrayan ocuk ve ergenlerin erkenden tespiti, gerek müdahale ve önleme gerekse terapi açısından büyük önem taşımaktadır. Öğretmenlerin ocuklar ile birlikte sürekli iletişim halinde olmaları, çocuğun eğitimiyle ilgili bilgi sahibi ve deneyimlerinin olması sebebiyle, aileleri tarafından kötü davranış ve muamele gören çocukların her şekilde korunmasında okulun önemli bir yerinin olduğu söylenmektedir (İnanç, Bilgin ve Kılıç, 2004: 78).

Polat (2007: 49) ocuk istismarını ve ihmalini önlemede okulların merkezi öneme sahip olma nedenlerini açıklamıştır. Buna göre okul, ev-aile ve toplum üçgeninde öğretmenler, okul psikoloğu, psikolojik danışmanlar ve okul hemşireleri gibi eğitilmiş personel gücüne sahiptir. Bunun yanında hemen hemen tüm çocuklar okula gitmektedir. ocuk ve ergenlerin gelişim özellikleri hakkında bilgi sahibi olan okul personeli çocukların normal ve normal dışı davranışlarını gözleme ve ailenin katılımını sağlamada daha avantajlı bir konuma sahiptir. Ayrıca okullar, başarıyı ve sosyal gelişimi arttırıcı olmaları nedeniyle terapötik etkisi olan çevrelerdir. Okul personeli, aile hayatında iyi ilişkilere ve olumlu rol modellerine sahip olmayan ocuk için güvenilir bir ilişki kaynağıdır.

Öğretmenler, günlük olarak çocuğu gözlemleyebilme ve davranışlarını geçmiş davranışları ve arkadaşlarının davranışları ile karşılaştırabilme olanağına sahip oldukları için herhangi bir istismar durumunu belirlemede önemli bir etki göstermektedirler (Kars, 1996: 59).

Öğretmenlerin istismar ve ihmal olgularını saptamada etkin olmaları öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili eğitilmeleri gereğini de beraberinde getirmektedir. Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi ve müdahale etme konularında, bilgilendirilmeleri ve eğitilmeleri gerekmektedir (Topçu, 2009: 71).

Avustralya'da bazı okullarda çocuklarda cinsel istismarı belirlemeye yönelik sınıf temelli derslerden, anne-baba eğitimine kadar çeşitli eğitim programları kullanılmaktadır. Bununla birlikte çocuk istismarı konusunda öğretmenlerin profesyonelliklerini geliştirmek ve çocukları koruyucu davranışları öğretme de hizmet öncesi eğitimin önemli bir rolü olduğu da vurgulanmaktadır. Bu nedenle üniversitedeki öğretmen adayı öğrenciler eğitim öğretim yılları boyunca çocuk istismarı ile ilgili çalışmalar ve tartışmalar yapma, ilköğretim öğrencileri için uygun stratejileri öğrenmek zorundadırlar. Böylece sahip oldukları bilgiyi ve profesyonelliği arttırmış ve çocuk istismarının önlenmesi ile ilgili olarak çocuk eğitimindeki yeteneklerini geliştirmiş olurlar. Bu doğrultuda verilebilecek bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır (Yenibaş ve Şirin, 2007: 123-124);

- a) Bütün okullar çalışanları için; açık, ulaşılabilir ve yazılı çocuk istismarını bildirim politikasına sahip olmalıdır,
- b) Müdürler bu prosedürleri uygulatarak ve personellerine uygun eğitim ve desteği sağlayarak çocuklara gelebilecek zararları önlemeye yardımcı olmalıdır,
- c) Eğitimcilerin eğitimi; istismar kurbanlarına ve ailelerine destek oluşturacak yolları içermeli ve zorunlu bildirimde bulunanlar için tanımlama ve bildirim yeteneklerini geliştirmelerini sağlamalıdır.

Birçok çocuğun okula özel eğitime muhtaç bir şekilde başlamasının sebebi, istismar ve ihmal sonucunda ortaya çıkan olumsuzluklardan olmaktadır. İstismar ve

ihmale uğramış çocuklarda görülen davranış bozukluklarını, çocuklar ile sürekli iletişim halinde olan öğretmenlerin gözlemlene ve fark edebilme durumları vardır. Öğretmenler için istismar ve ihmal durumunda net bir sonuca ulaşmaları zor olabilir. Sınıflarında olan çocukların istismar ve ihmale uğrama durumlarını şu şekilde anlayabilirler;

- i. Çocuğun durumu ile ilgili öğretmeni ile konuşması,
- ii. Çocuğun bir arkadaşının ya da başka kişilere çocuğun öğretmeni ile konuşması,
- iii. Öğretmenin çocuğun tutum ve davranışlarında bir farklılık gözlemlemesi ve
- iv. Öğretmenin, çocuğun vücudunda yanık, morluk, şişlik vb fiziksel olarak belirtileri fark etmesi ile anlayabilirler (Kuğuoğlu, 2004).

İstismar ve ihmale uğramış çocukların, okulda çeşitli uyum sorunları yaşadıkları, akademik başarı yönünden zayıf oldukları, akranlarıyla ilişkilerde başarısız oldukları, sosyal etkileşim yönünden eksik oldukları, düşük öz saygıya sahip oldukları belirtilerek, fiziksel durumları şüphe uyandıran veya uyum güçlükleri yaşayan çocukların istismar ve ihmal şüphesi ile izlenmeleri ve bu izlenimde kullanılacak temel yöntem ve tekniklerle, farklı istismar ve ihmal türlerine ait sorgulama alanları hakkında öğretmenlerin bilgilendirilmeleri gerektiği bildirilmektedir (Turla, 2002).

İstismar ve ihmali belirlemede eğitilen öğretmenlerin, çocukların yapmış oldukları resimler ya da çizimler üzerinden psikolog ve psikiyatristler ile benzer şekilde ayırt ettikleri belirlenmiştir (Veltman and Browne, 2000).

Öğretmenler ilk olarak sınıfta öğrencilerin kendine güvendiği bir ortam yaratmalı ve öğrencilerin kendilerini koruma becerileri geliştirmesine yardım etmelidir. Ayrıca sınıf içinde davranışlarına ve tutumlara özen göstermeli, şiddete

yönelik ve fiziksel cezalara yer vermeden öğrencilerdeki istenmeyen davranış ve tutumların giderilmesine çalışılmalıdır. Daha sonrada istismar tehlikesi içinde olan çocuklara destek olmalı ve rehberlik etmelidir (Yenibaş ve Şirin, 2007: 36).

İstismar ve ihmale uğrayan bazı çocuklar güvенеbilecekleri ve onları eleştirmeden dinleyebilecek kişilerle konuşmak isterler. Öğretmenlerin istismar ve ihmal edildiklerinden şüphelendikleri çocuklarla konuşmaları ve onları dinlemeleri bu açıdan önemlidir. Konuşmaya başlamadan önce hangi soruların ne şekilde sorulacağına karar vermek gereklidir. Çocuğun aniden ağlamaya başlaması ya da konuşmayı reddetmesi gibi ortaya çıkabilecek durumlar önceden tahmin edilmelidir. Çocuk kendi durumunu anlatırken öğretmen çocuğa empati ile yaklaşmalı ve çocuğa sorununu anlatmakla bir hata yapmadığını, aksine bu davranışın yerinde bir davranış olduğunu söylemelidir (Polat, 2007: 55).

Çocukla konuşulacak yer ve zaman da çok önemlidir. Konuşma yeri olarak özel, sessiz, diğer öğrencilerden uzak bir yer seçilmelidir. Çocuk kendisini rahat hissetmeli, durumunu istediği zamanda anlatmalı ve açıklamaları için yeterli süreye sahip olmalıdır. Çocuğu dikkatle dinlemek, söylediklerini ciddiye almak, anlatılanlar karşısında dehşete kapılmamak, sakin olmak, çocuğa olanlardan dolayı kendisini suçlamaması gerektiğini ve böyle bir olayla karşılaşan tek insanın kendisi olmadığını söyleyerek onu rahatlatmak, mümkün olduğunca az soru sormak ve konuşurken çocuğun kullandığı kelimeleri kullanmak konuşmanın daha etkili olabilmesinde dikkat edilmesi gereken noktalardır. Çocuğun anlattıklarının doğru bir şekilde anlaşıldığından emin olunmalı, söylediği her şey daha sonra kaydedilmelidir. Ayrıca konuşmanın bitiminde çocuğa yerine getirilmesi zor sözler verilmemelidir. Yaşadığı olaylar çocuğu üzdüğü için, ondan başından geçen olayları tekrar tekrar anlatması istenmemelidir. En son olarak çocuğa daha sonra yapılacaklar hakkında bilgi

verilmelidir, öğretmenin çocuğa anlattıklarını ona ve ailesine yardım edecek birine söyleyeceğini belirtmesi doğru bir davranış olacaktır (Polat, 2007: 55-56).

Çocuk bu açıklamalarından sonra anne-babasının kendisine karşı şiddete başvuracağından korkup pişman olabilir. Bazen de ailesinden uzaklaştırılacağını ya da ailesinin dağıtılacağını düşünebilir. Kimi zaman da çocuk anlattıklarının bir sır olarak saklanmasını isteyebilir ki bu durumda doğrudan herhangi bir önlem alınmayacağı için istismarın devam etme tehlikesi vardır (Kozcu, 1991: 27). Çocuklarını istismar ve ihmal eden anne-babaların öğretmenlerce gözlenebilecek davranışları şunlardır (Kuğuoğlu, 2004: 48);

- a) Çocukla ilgili değildir. Okul toplantılarına yada etkinliklere ya az katılım gösterirler yada katılmazlar..
- b) Çocuklarını değerli görmezler ve üzerlerinde yük olduğunu düşünürler.
- c) Öğretmene, çocuğu sınıf kurallarına uymazsa yada yaramazlık yaparsa ona kızıp cezalandırabileceğini söylerler.

Çocuk istismarı ve ihmali olaylarında öğretmenlerin ebeveynler ile görüşme yaparak iletişim halinde olması gerekmektedir. Ebeveynlere karşı doğru olunmalı, düşünceleri paylaşılmalı ve her karar onlara dürüstçe açıklanmalıdır. Çocuklarını istismar ve ihmal eden anne-babalara karşı suçlayıcı bir tavır almak işleri iyice güçleştirebilir ve bu durum çocuk için zararlı olacak sonuçlar doğurabilir. Ailelere anlayış ve saygı göstermek onların karşı karşıya olduğu güçlüğü yenmek için çaba göstermelerine ve yardım almaya yönelmelerine katkıda bulunacaktır.

Öğretmenlerin çocukların korunmasındaki en önemli rollerinden birisi de istismar ve ihmal durumu ile şüphe oluştuğu zaman gerekli kurum ve kuruluşlara bildirmektir. Burada amaç, çocuk kurbanlarını bilmek, istismar ve ihmale engel olup

ortadan kaldırmak, aile ve çocuğa verilen destek ile ortaya çıkabilecek istismar ve ihmal durumunu engellemektir (Polat, 2007: 78).

Kimi zaman öğretmenler şüphelendikleri istismar ya da ihmal olaylarını ihbar etmekten çekinirler. Çünkü ihbar sonucu öğretmen-öğrenci ve öğretmen-aile ilişkisinin bozulacağından korkarlar. Bazen de aile ile çocuk arasındaki ilişkilere ve ailenin özel yaşantısına karışmaktan çekinirler. Öğretmenlerin ihbarda bulunmak istememelerinin bir nedeni de haklarında ihbarda buldukları çocuklar için gerekli yardım çalışmalarının yapılmayacağı ve çocuğun daha fazla zarar göreceği endişesini taşımalarıdır. Kimi zamanda çocuk ihmal ve istismarını gösteren yeterli kanıtlarının olmayışıdır.

Avustralya'da 254 ilköğretim öğretmeni ile yapılan bir çalışmada öğretmenlerin çocuk istismarını bildirmeme nedenleri arasında, yetersiz kanıt cevabını veren öğretmen sayısı 29, çocuk için doğacak sonuçlardan korkma cevabını veren öğretmen sayısı 7, çocuğu açığa çıkarmama cevabını veren öğretmen sayısı 2, aile ile ilişkilerin bozulması cevabını veren öğretmen sayısı 5'dir. Bunun dışında öğretmenler bildirmeme nedenlerini okul, kendilerinden kaynaklanan nedenler ve aileden kaynaklanan nedenler olarak da gruplandırmışlardır (Walsh ve ark. 2005). Avustralya'nın birçok eyalet ve bölgesinde okul personeli çocuk koruma araştırmalarının en yaygın kaynaklarıdır. Ayrıca 1989'dan beri Queensland'da (Avustralya) resmi bir çocuk koruma politikası sürdürülmektedir. 1998'de ise daha önceden gönüllülük esasına dayanan bildirim süreci zorunlu hale getirilmiştir.

Çocuklar okulda akranları ile birlikte oldukları için öğretmenler herhangi bir istismar ya da ihmal durumunda aralarındaki farkı daha kolay algılayabilirler. Çocuğun vücudunda gördüğü herhangi bir fiziksel istismar durumunu fark etmesi ile

çocukla konuşma ortamı yaratabilir ve çözüm önerileri sağlayabilir (Şahin ve Beyazova, 2001).

Öğretmenlerin istismarı ve ihmal olgularını bildirmek zorunda olduğu ülkelerde, öğretmenlere yönelik; istismar ve ihmali tanımlamaları, belirtilerini fark etmeleri ve fark edilen olgulara müdahalede ne tür bir yol izlemeleri gerektiğine dair çeşitli eğitim programları meslek içi eğitime dâhil edilmiş, öğretmenlere yönelik el kitapları yayınlanmıştır (Vatansever, 2004: 365).

Bizim ülkemizde ise okullarda istismar ve ihmal olaylarının anlaşılmasına yol açan en önemli nedenler arasında istismarı, ihmali ve bunların ihbarı (ülkemizde okullarda öğretmenlere yönelik istismarı ve ihmali bildirim zorunluluğu yoktur, ancak yeni TCK ve çocuk koruma konunu ile belirlenmiş çocuğun zarar görmesinin engellenmesine yönelik düzenlemeler bulunmaktadır) ile ilgili işlem basamaklarını açıklayan rehber kitapçıkların bulunmayışıdır. Bilgisizlik sonucu öğretmenler şüphelendikleri çocukları ihbar etmekten kaçınmaktadırlar (Özdemir ve Ruhi, 2012: 63).

Çocuğun ihmal ve istismarını tanıma, değerlendirme ve sonucunda yönlendirmesinde okulun önemli bir rolü bulunmaktadır (Yolcu, 2009). Çünkü eğitimcilerin yetiştirilmesi, çocuğun tüm gelişim özelliklerini bilen herhangi bir şekilde eğitim sırasında çocuğu engelleyecek zorlukları tanımlayabilen, değerlendiren ve çözüm odaklı olarak ilerlenmesi olarak görülebilir. Bu da eğitimcileri, toplumda önemli bir yere taşımaktadır.

Sonuç olarak, okulun çocuk istismar ve ihmalinin tespitinde önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Öğretmenler için önemli olan aşama, çocuk istismarı ve ihmaline maruz kalan çocukları tespit etmektir. İstismar ve ihmale maruz kalan çocuklar için, öğretmenlerin bu konuda eğitilmeleri hem müdahale konusunda bilgi

sahibi olmaları açısından hem de kendi hakları gibi çocuk haklarını da savunmalarına neden olacaktır (Tugay, 2008).

2.5 Konu İle İlgili Araştırmalar

2.5.1 Farklı Ülkelerde Gerçekleştirilen Çalışmalar

2001 yılında Amerika’da 197 öğretmenle yapılan çalışmada, öğretmenlerin büyük bir kısmının öncesinde bildirim yapmadığı belirlenmiştir. Öğretmenlerden sadece % 27’si daha önce çocuk istismarını bildirmiştir. Çalışmada öğretmenlerin cinsiyetlerinin ve çalışma yıllarının da bildirimini etkilediği saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin birçoğu çocuk istismarını bildirim konusunda kendilerini zorunlu hissetmemektedirler. Yapılan bu araştırma; beş yılın üzerinde deneyime sahip ve kadın öğretmenlerin istismarı bildirim ve belirlemede katkılarının daha çok olduğu ve erkeklere göre daha fazla bildirim yaptıkları tespit edilmiştir. Bundaki neden kadınların kötü davranışın işaretlerine olan duyarlılıklarının erkeklerden daha çok olduğudur (Kenny, 2001 akt. Sağır, 2013).

Ateah ve Durrant’ın (2005) gerçekleştirdiği çalışmada, fiziksel cezada biliş ve duygunun önemi üzerinde durmuşlardır. Bu çalışmada annenin fiziksel ceza kullanmasını etkileyen, çocuğun yanlış davranışından önce çeşitli faktörlerin var olduğu ve bu faktörlerin annenin fiziksel cezayı kabul etmesi, çocukken kendisine fiziksel ceza uygulanması, çocuk gelişimi konusundaki bilgi düzeyi, alternatif disiplin yöntemleri konusundaki bilgisi gibi etmenleri içerdiği; annenin o anki duygusal durumuna göre çocuğun yanlış davranışını algılaması da fiziksel cezanın belirleyicisi olabildiği şekilde hipotezleri test etmişlerdir. Bu amaçlar araştırmacılar 3 yaş çocuk sahibi 110 anne ile çalışmışlardır. Bulgular, annelerin fiziksel cezayı kabul etmelerinin ceza kullanmalarını en çok yordayan faktör olduğunu göstermiştir (Ateah ve Durrant, 2005 akt. Akgiray, 2007).

Amerika’da yapılan bir araştırmada bedensel istismarın belirtilerini anlama konusunda öğretmenlerin çoğu çok açık belirtileri anlayabildiklerini, az bir kısmı da iyi bildiklerini belirtmiştir. Öğretmenlerin istismar türleri arasından en kolay tanımladığı istismar türünün, duygusal istismar olduğu belirlenmiştir. İhmal belirtilerinin öğretmenler tarafından tanındığı, öğretmenlerinin yarısının da duygusal istismarın açık belirtilerini tanıdıkları ortaya çıkmıştır. Öğrencilik yıllarında çocuk istismarı ile ilgili eğitim alınıp alınmadığı sorulan öğretmen adaylarının tamamına yakını hiç eğitim almadıklarını belirtirken, %60’nın da hizmet içi eğitimle bilgi edindikleri görölmüştür (Karaman, 1993).

Çocukluk döneminde yaşanan cinsel istismarın yetişkinlik çağında anksiyete bozuklukları, depresyon, uyku ve yeme sıkıntıları ve intihar teşebbüsleri ile ilgili olduğu yapılan araştırmada meta-analizler sonucunda bulunmuştur (Amerikan Pediatrics, 2011 akt. Sarıbaş, 2013).

2.5.2 Türkiye’de ve KKTC’de Gerçekleştirilen Çalışmalar

Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili çalışmalar, Türkiye’de 1980’li yıllarda gelişmeye başlamasına rağmen çok az sayıda yayınların bulunduğu görölmektedir. Bu araştırmalar göz önüne alındığında söz konusu davranışların yaygın olma durumu net olarak verilmemektedir (Yılmaz-Irmak, 2008: 1). Yine de literatüre bakıldığında son yıllarda konuyla ilgili yapılan çalışmalarda artış olması konuya dikkat çekme açısından önemlidir.

Sağır’ın (2013) yaptığı araştırmaya katılan öğretmenlerin %89,7’si istismar ve ihmal ile ilgili herhangi bir bilgilendirme yapılmadığını ve eğitim almadığını, %75,8’i çocuk koruma kanunu hakkında herhangi bir şekilde bilgilendirilmediğini ve %70,8’i bu konuda bilgilendirilmek istediğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %84,4’ü çocuk ihmal ve istismarını yasalara göre tebliğ etmeleri gerektiğini, %98’i

ise ahlaki anlamda bildirimden sorumlu olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler çocuk istismarı ve ihmali konusunda şikayet edecekleri yeri, mevcut çalıştıkları kurum olarak belirtmiştir. Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili öğretmenler kendilerini orta düzeyde yeterli görmektedir. Tanım ve belirtilere verilen cevaplar incelendiğinde, öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeylerinin yüksek çıktığı görülmüştür.

Sarıbaş (2013) çocuk istismarlarının tanımlanmasında önemli rolü olan, okul öncesi öğretmenlerinin konuya ilişkin farkındalıklarını belirlemek amacıyla yapılan araştırmada, öğretmenlerin fiziksel istismar belirtileri ile ilgili durumları anladıkları, cinsel ve duygusal istismar belirtilerini de kısmen anladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler istismarla karşılaşma durumunda bildirim yapma konusunda sorumlu olduklarını ve bunun bir zorunluluk olduğunu bildirmişlerdir. Öğretmenlerin çocuk istismarı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları saptanmıştır.

Kürklü (2011) araştırmasında, çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili belirtileri ve riskleri belirlemede öğretmenlerin hiçbirinin tam puan alamadığını belirtmiş, mesleki deneyimi diğer öğretmenlere göre fazla olan öğretmenlerin belirti ve riskler ile ilgili daha farkındalık düzeylerinin fazla olduğu ve daha bilgili olduklarını belirtmiştir.

Pala (2011) 171 öğretmen adayı ile yaptığı çalışmada, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 156'sı geçmişte çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili hiç ders ve eğitim almadığını bildirmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarını en çok fiziksel istismarı tanımlamada (%20) en az da cinsel istismarı tanımlamada (%16) yetersiz olduklarını belirtmiştir. Öğretmen adaylarının %23'ünün istismar ve ihmalden şüphelendiği halde bildirimde bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlere çoğu istismar ve ihmal bildirisinin kanunlara göre zorunlu olduğunu

belirtmiştir. %73,7'si Milli Eğitim politikalarına göre bildirmek zorunda olduklarını düşünürken, %96,5'i ahlaki anlamda bildirim zorunluluğu olduğuna inanmaktadır.

Tugay (2008) çocuk ihmal ve istismarının tanımlanmasında önemli rol sahibi olan öğretmenlerin konu ile ilgili farkındalıklarının belirlenmesi amacıyla 400 öğretmen ile yaptığı araştırmanın birinci kısmında, öğretmen ve okul özellikleri, kanun ve politikalar hakkındaki farkındalıkları, çocuk ihmal ve istismarı türlerinin belirleyicileri hakkında bilgi, yaygınlığı ile ilgili inanışlar, konuyu bildirim durumu değerlendirilmiştir. İkinci kısmında ise; öğretmen ve okul özelliklerinin cevap verilen 32 hikaye değişkenleri ile ilişkisi incelenmiştir. Bildirimlere yönelik cevapların ortalaması 2.77 olup muhtemelen hayır ve emin değilim arasındadır. Çocuk ihmal ve istismarının belirlenme durumlarının fazlalaşması ile öğretmenlerinde bildirim durumlarının fazlalaştığı görülmüştür.

SHÇEK ve UNICEF'in Türkiye'de yaptığı araştırmada, yaş aralığı 7 ile 14 olan kız ve erkek çocukların duygusal istismara en çok arkadaşları, aileleri ve anne-babaları tarafından uğradığını belirtmişlerdir. Yaş aralığı 15 ile 18 olan çocuklardaki farklılık, erkek çocuklara babaları tarafından, kız çocuklarına ise anneleri tarafından uygulanan duygusal istismar türü dikkat çekmektedir. Yaş aralığı 7 ile 14 olan kız ve erkek çocukların öğretmenleri, arkadaşları ve kendilerinden büyük olan kardeşlerinden fiziksel istismara uğradıklarını belirtmişlerdir. 15 ile 18 yaş aralığındaki erkek çocuklar, kız çocuklara oranla daha çok fiziksel istismar durumu ile karşılaştıklarını belirtmiş ve fiziksel istismar uygulayanların daha çok babaları, arkadaşları ve tanımadıkları şahıslar olduğunu bildirmişlerdir. Tüm bu yaş gruplarında annelerin uyguladıkları fiziksel istismarın terlik fırlatma olduğu görülmüştür. Bu araştırmada çocuklar cinsel istismar durumu ile ilgili yaşanan bir durumdan bahsetmemiştir. Bu durumu paylaşmanın zorlu bir durum olması bir

problem olarak ortaya çıkmaktadır. İhmal davranışlarından bahseden çocukların az olduğu ortaya çıkmıştır. Konu edinilen ihmal davranışının en çok sevgi eksikliği olduğu görülmüştür.

Bölüm 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, çalışmada dikkate alınan etik ilkeler ve veri toplama süreci ile verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1 Araştırma Modeli

Araştırmanın konusu okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerinin ve çocuk istismarının ve ihmalinin önlenmesi konusundaki görüşlerinin belirlenmesidir. Bu çalışma genel tarama modelinde yapılmıştır. Genel tarama modelleri, birçok topluluktan oluşan evrenden genel bir sonuca ulaşmak amacıyla evrenin tamamı ya da bir bölümünden alınan grup, ya da örneklem üstünde yapılan tarama regülasyonlarıdır (Karasar, 2009:79). Bu çalışmada, okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri ile çocuk istismarının ve ihmalinin önlenmesi konusundaki görüşlerini betimlemeye çalışan bir yaklaşım benimsenerek veriler toplanmış ve yorumlanmıştır.

3.2 Evren ve Örneklem

3.2.1 Çalışma Evreni

Araştırmanın hedef evreni, 2016-2017 Eğitim Öğretim yılında KKTC Doğu Akdeniz Üniversitesi okul öncesi öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 1.sınıf 115 öğrenci, 2.sınıf 91 öğrenci, 3.sınıf 85 öğrenci ve 4.sınıf 75 öğrencidir. Böylece araştırmanın evrenini, 366 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

3.2.2 Örneklem

Örneklem ilkesine göre evren örneklemin tümünü kapsamaktadır. Bu doğrultuda çalışmaya gönüllü katılım ilkesi uyarınca bilgilenen ve katılmayı kabul eden toplam 256 öğrenci katılmıştır. Anketleri eksik ve geçersiz bulunan 16 öğrenci çıkarıldıktan sonra 240 öğretmen adayı çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

Öğretmen adaylarının 224'ü (%93.3) kadın, 16'sı (%6.7) erkektir. 1.sınıf öğretmen adayları 60 kişi (%25.0), 2.sınıf öğretmen adayları 62 kişi (%25.8), 3.sınıf öğretmen adayları 57 kişi (%23.8), 4.sınıf öğretmen adayları 61 kişi (%25.4)'dir. Meslek lisesinden mezun öğretmen adayları 92 kişi (%38.3), anadolu lisesinden mezun öğretmen adayları 56 kişi (%23.3), devlet ve özel liselerinden mezun öğretmen adayları 78 kişi (%32.5), diğer liselerden mezun öğretmen adayları 14 kişi (%5.8)'dir. Yaşamlarını en uzun süre geçirdikleri yere göre örnekleme katılan bireylerin özellikleri incelendiğinde; yaşamını en uzun süre köyde geçiren öğretmen adayı 54 kişi (%22.5), şehirde geçiren öğretmen adayı 135 kişi (%56.3) büyükşehirde geçiren öğretmen adayı 51 kişi (%21.3)'dir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak, Karaman Kepenekçi tarafından 1993 yılında geliştirilen “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali” ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla da Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.3.1 Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmalin Ölçeği

Araştırma okul öncesi öğretmenliği bölümünde ki öğrencilerin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri ve çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi konusundaki görüşlerinin incelenmesi amacıyla Karaman Kepenekçi tarafından 1993 yılında geliştirilen “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları

Tarafından İstismarı ve İhmali” ölçeği kullanılmıştır. Orijinal ölçek 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Katılımcıların ölçekte yer alan her bir maddeye ilişkin görüşlerini 5’li likert türü bir dereceleme yaparak belirtmeleri beklenmektedir (1 hiç katılmıyorum, 2 az katılıyorum, 3 orta derecede katılıyorum, 4 katılıyorum, 5 tamamen katılıyorum).

Birinci alt boyutu oluşturan istismar boyutu, katılımcıların çocuk istismarı ile ilgili ne ölçüde bilgi sahibi olduklarını belirlemeye yönelik 15 maddeden oluşmaktadır (Örn: çocuğun ana-babası tarafından tokatlanması çocuk istismarıdır, ana-babaların yaptığı hatalardan, davranışlardan, fiziksel görünümünden vb. dolayı çocuklarla alay etmeleri çocuk istismarıdır, ana-babaların çocuklarının gücünün üzerinde beklentiye sahip olması çocuk istismarıdır, çocuğun ana-babaları tarafından fuhşa teşvik edilmesi fuhşta kullanılması çocuk istismarıdır). Bu alt boyuttan alınabilecek en düşük puan 15, en yüksek puan 75’tir. Yüksek puan almak, istismar boyutunda daha bilgi sahibi olunduğunu göstermektedir.

İkinci alt boyutu oluşturan ihmal boyutu, katılımcıların çocuk ihmali ile ilgili ne ölçüde bilgi sahibi olduklarını belirlemeye yönelik 10 maddeden oluşmaktadır (Örn: ana-babanın koşulları uygun olduğu halde çocuğun dengeli ve düzenli beslenmesine gereken özenin göstermemesi çocuk ihmalidir, ana-babanın çocuğun temizliğine gereken özeni göstermemesi çocuk ihmalidir, ana-babanın çocuğa yardımcı olacak rehberliği yapmaması çocuk ihmalidir). Bu alt boyuttan alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan 50’dir. Yüksek puan almak, ihmal boyutunda daha bilgi sahibi olduğunu göstermektedir.

Üçüncü alt boyutu oluşturan nedensel açıklamalar boyutu, katılımcıların çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ile ilgili görüşlerini belirlemeye yönelik 17 maddeden oluşmaktadır (Örn: ana-babanın çocuk gelişimi konusunda yeterince bilgi sahibi olmaması, genç yaşta ana-baba olma, tek ebeveyn olma, çocuğun evlilik dışı

doğması, ana-babaların kendilerine saygı duymamaları, ana-babaların kendilerine güvenmemeleri, ailelerin kalabalık olması). Bu alt boyuttan alınabilecek en düşük puan 17, en yüksek puan 85'tir. Yüksek puan almak nedensel açıklamalar boyutunda daha bilgi sahibi olduğunu göstermektedir.

Dördüncü alt boyutu oluşturan önleme boyutu, katılımcıların anne-babaları tarafından istismar ve ihmal edilen çocuklar için öğretmenlerin tepkilerini belirlemeye yönelik 14 maddeden oluşmaktadır (Örn: ana-babaları tarafından istismar ve ihmal edilen çocuklarla ilgilenmenin benim görevim olmadığını düşündüğüm için hiçbir şey yapmam, bu çocuklarla ilgilenmek için yeterli zamanım olmadığı için hiçbir şey yapmam, asılsız ihbarda bulunmaktan korktuğum için hiçbir şey yapmam, bu durumda olan çocuğun ana-babasıyla konuşarak istismar ve ihmal davranışını önlemeye çalışırım). Bu alt boyuttan alınabilecek en düşük puan 14, en yüksek puan 70'tir. Bu alt boyutta puanlar diğer boyutlardan farklı olarak tersine puanlanmaktadır. Dolayısıyla bu boyutta yüksek puan almak öğretmen adaylarının istismar ve ihmal önleme boyutunda daha az tepkide bulunma eğilimi içinde bulunacaklarını göstermektedir.

Beşinci alt boyutu oluşturan karşılaşılan güçlükler alt boyutu, katılımcıların, çocuk istismarı ve ihmali olaylarıyla baş etmede öğretmenlerin karşılaştıkları güçleri belirlemeye yönelik 6 maddeden oluşmaktadır. (Örn: istismar ve ihmal olaylarına maruz kalan çocukları nasıl tespit edeceğimi bilmiyorum, aile ve çocuk arasındaki ilişkilere ve ailenin özel hayatına karıştığım gerekçesiyle meslektaşlarımdan tepki görüyorum.) Bu alt boyutta alınabilecek en düşük puan 6, en yüksek puan 30'dur.

Kullanılan ölçeğin orijinali toplam 62 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarında yer alan maddelerin faktör yük değerleri .873- .366; açıklanan varyans %39.190 - %60.061, Cronbach alfa katsayısı .71- .92 arasında değişmekte olduğu

belirtilmiştir (Kepenekçi ve Nayır, 2012). Ölçeğin beşinci alt boyutundaki çocuk istismarı ve ihmali olaylarıyla baş etmede öğretmenlerin karşılaştıkları güçlükler, örnekleme uygun nitelikte olmadığından bu boyut değerlendirmeye alınmamıştır. Bu çalışmada 56. maddeye kadar olan sorular kullanılmıştır.

3.3.2 Ölçeğin Güvenirliği İle İlgili Çalışmalar

Bu çalışmada, daha ileri uygulamaya geçilmeden önce “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali” ölçeğinin güvenilirliğini benzer örneklem üzerinde test etmek için bir ön çalışma gerçekleştirilmiştir. DAÜ Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği programının farklı sınıflarında öğrenim gören 68 ve sosyal bilgiler öğretmenliği programında öğrenim gören 30 toplam 98 öğretmen adayı ile bir ön çalışma gerçekleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının 55’i kadın, 43’ü erkektir.

Gerçekleştirilen bu çalışmada ölçeğin istismar alt boyutunun cronbach alpha değeri .906, en düşük madde yük değeri .468 ve en yüksek madde yük değeri .732’dir. Ölçeğin ihmali alt boyutunun cronbach alpha değeri .935 olarak belirlenmiş, en düşük madde yük değeri .686 ve en yüksek madde yük değeri .808 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin nedensel açıklamalar alt boyutunun cronbach alpha değeri .914 olarak belirlenmiş, en düşük madde yük değeri .432 ve en yüksek madde yük değeri .732 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin tepki alt boyutunun cronbach alpha değeri .875 olarak belirlenmiş, en düşük madde yük değeri .328 ve en yüksek madde yük değeri .704 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin toplam cronbach alpha değeri .957 olarak belirlenmiştir ve bu durumıyla çalışmada kullanımının uygun olduğuna karar verilmiştir.

3.3.3 Kişisel Bilgi Formu

Veri toplama aracı olarak kullanılan anketin ilk bölümünü araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu oluşturmuştur. Kişisel Bilgi Formu, katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 10 sorudan oluşmuştur.

Bu formdaki sorular araştırmaya katılan öğretmen adaylarının; Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Mezun Olunan Lise Türü, “Yaşamınızı en uzun süre geçirdiğiniz yer neresidir?”, “Yetiştiğiniz aile tipi hangisidir?”, “Annenizin size karşı tutumu nasıldır?”, “Babanızın size karşı tutumu nasıldır?”, “Çocukluğunuzda herhangi bir şekilde istismara ve ihmale maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz?”, “Daha önce ihmal ve istismar ile ilgili bir eğitim aldınız mı ?” ve “Çocuk ihmali ve istismarı ile ilgili bilgi düzeyinizi ne ölçüde yeterli buluyorsunuz?” ile ilgili sorulardır.

3.4 Çalışmada Dikkate Alınan Etik İlkeler ve Veri Toplama Süreci

Bilimsel etik standartların, kavramsal iki boyutu ahlak ve bilimdir (Büyüköztürk ve ark., 2014).

Çalışmaya başlamadan önce araştırmanın yapılabilmesi için Doğu Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölüm Başkanlığına dilekçe yazılmıştır. Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kuruluna araştırma içeriği ve amacı ile ilgili bir başvuru yapılmıştır. Gönüllü Katılım Formu, araştırmacı tarafından uygulanacak veri toplama aracı, Çocukların Ana Babaları Tarafından İstismar ve İhmaline İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri’ Ölçeği ve İzin Yazısı belgeleri teslim edilmiş, gerekli olan yazılı izin belgeleri alınmıştır.

Araştırma yapılmadan önce öğretmen adaylarının haklarının korunması için, Gönüllü Katılım Formu dağıtılmıştır. Gönüllü Katılım Formunda çalışmanın gönüllülük esasına dayandığı, araştırmaya katılıp katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına sahip oldukları belirtilmiştir. Çalışmada elde edilecek verilerin araştırma amacı doğrultusunda kullanılacağı ve kişisel

bilgilerin gizli tutulacağı belirtilmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul eden öğretmen adaylarından isim belirtmeleri istenmemiştir.

Çalışmada araştırma süresince bilimde etik tavrın standartlarına özen gösterilerek uygulama yapılmıştır. Dikkate alınarak uygulanan bilim etiğinin temel ilkeleri aşağıdaki gibidir;

1. Dürüstlük: Araştırma sürecinde objektif ve tarafsız olunmuş bilgiler ve sonuçlar saptırılmamıştır.
2. Dikkat: Uygulama sürecinde verilerin özenli bir şekilde toplanmasına dikkat edilmiştir. Araştırmacıdan kaynaklanan hataların asgari düzeye indirilmesine özen gösterilmiştir.
3. Açıklık: Uygulamada elde edilen veriler, yöntemler, sonuçlar ve fikirler ilgili kişilerle paylaşılmıştır. Eleştirilere ve yeni fikirlere açık olunması için, yapılan araştırmanın başkalarınca değerlendirilmesine izin verilecektir.
4. Özgürlük: Araştırma problemi ve hipotezi araştırmacı tarafından, yeni fikirler üretmek ve sorunlar üzerinde yeni çözüm teknikleri geliştirilmek amacıyla herhangi bir baskı altında kalmadan belirlenmiştir. Çalışmaya katılacak olan öğretmen adaylarına bilgi verilmiş ve yazılı onay alınmıştır. Çalışmaya katılmak istemeyen öğretmen adaylarına herhangi bir zorlamada bulunulmamıştır.
5. Yasallık: Çalışmanın bütün evrelerinde gerekli yasal düzenlemelere uygun davranılmıştır. Gerekli izinler alınmış öğretmenler adayları bilgilendirilmiş, öğretmen adaylarından gönüllü katılım onayları toplanmıştır.
6. Katılımcılara Saygı: Çalışmada elde edilen veriler bilimsel amaçlı kullanılacağı için katılımcılardan isim belirtmeleri istenmemiştir. Katılımcıların her türlü hakkını gözetmeye ve korumaya özen gösterilmiştir.

3.5 Verilerin Analizi

240 öğretmen adayından elde edilmiş olan verilerin istatistiksel analizi, SPSS paket programı IBM SPSS 22. versiyonu ile yapılmıştır.

Araştırmada şu analizler yapılmıştır.

- a) IBM SPSS 22 programına ön uygulama verileri girilmiş, güvenilirlik analizi yapılmış ve ölçme aracının güvenilir olduğu görülmüştür.
- b) Öğretmen adaylarının, çocukların anne-babaları tarafından istismarı ve ihmaline ilişkin görüşlerinin cinsiyet, istismara ve ihmale maruz kalma durumu, eğitim alma durumu ve sınıf düzeylerinin değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı t-testi ile analiz edilmiştir.
- c) Öğretmen adaylarının, çocukların anne-babaları tarafından istismarı ve ihmaline ilişkin görüşlerinin lise türü, yaşadığı yer, aile türü, algılanan anne tutumu, algılanan baba tutumu, istismar ve ihmal bilgi düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığı ANOVA testi ile analiz edilmiştir.
- d) Öğretmen adaylarının, çocukların anne-babaları tarafından istismarı ve ihmaline ilişkin görüşlerinin alt boyutlarına göre ne tür özellikler gösterdiğini belirleyebilmek için puan ortalamaları ve standart sapmaları incelenmiştir.

Bölüm 4

BULGULAR

Yöntem bölümünde açıklanan veri toplama aracı ile “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmali Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Çocuk İstismarı ve İhmalinin Önlenmesi” konusundaki görüşlerine ilişkin alt problemler ile ilgili verilere yer verilmiştir. Çalışmanın alt problemlerine ilişkin bulgulara aşağıda detaylı biçimde ele alınarak açıklanmıştır.

4.1 Çalışmanın 1. Alt Problemine İlişkin Bulgular

Çalışmanın birinci alt problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?” olarak ifade edilmiştir. Bu alt problem doğrultusunda elde edilen veriler Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Analizleri

Cinsiyet		N	\bar{x}	Ss	t	p
İstismar	K	224	66.5357	9.01263	.256	.798
	E	16	67.1250	6.81053		

İhmal	K	224	44.6696	6.63445	1.430	.154
	E	16	42.1875	7.73062		
Nedensel Açıklamalar	K	224	69.8929	11.91928	1.113	.267
	E	16	66.5000	9.37372		
Tepki	K	224	35.4420	10.33676	.507	.613
	E	16	34.0625	12.96389		

Tablo 1’de, okul öncesi öğretmen adaylarının ölçeğin İstismar alt boyutunda yer alan sorulara verdikleri yanıtlarla ilgili puanlar görülmektedir. Bu alt boyutta kadınların puan ortalamaları ($\bar{x}=66.5357$) ile erkeklerin puan ortalamaları ($\bar{x}=67.1250$) birbirlerine oldukça yakındır ve puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir ($t(238)=.256$, $p>.05$).

Okul öncesi öğretmen adaylarının ölçeğin İhmal alt boyutunda yer alan sorulara verdikleri yanıtlar bu boyutta incelendiğinde, boyutta kadınların puan ortalamaları ($\bar{x}=44.6696$) erkeklerin puan ortalamalarından ($\bar{x}=42.1875$) yüksek olmakla birlikte bu boyutta da puanlar arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t(238)=1.430$, $p>.05$).

Öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmalinin anne-baba kaynaklı nedenlerine ilişkin puanları analiz edildiğinde, kadınların puan ortalamaları ($\bar{x}=69.8929$) erkeklerin puan ortalamalarından ($\bar{x}=66.5000$) daha fazla olmasıyla beraber bu boyutta da puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t(238)=1.113$, $p>.05$).

İstismar ve ihmal durumunda gösterilecek tepki alt boyutu incelendiğinde, bu boyutta da kadınların puan ortalamaları ($\bar{x}=35.4420$) ile erkeklerin puan ortalamaları ($\bar{x}=34.0625$) birbirlerine yakındır ve puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir ($t(238)=.507, p>.05$).

4.2 Çalışmanın 2. Alt Problemine İlişkin Bulgular

Çalışmanın ikinci alt problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri istismara ve ihmale maruz kalma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?” olarak ifade edilmiştir ve bu problemler doğrultusunda ilgili bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının İstismar ve İhmale Maruz Kalma Durumuna Göre T-Testi Analizleri

İstismar ve İhmale		Maruz Kalma				
Durumu		N	\bar{x}	Ss	t	p
İstismar	hayır	227	66.4273	8.98513	1.078	.282
	evet	13	69.1538	6.30933		
İhmal	hayır	227	44.4053	6.80276	.952	.342
	evet	13	46.2308	5.03577		
Nedensel	hayır	227	69.3700	11.88271	1.636	.103
Açıklamalar	evet	13	74.8462	8.62019		

Tepki	hayır	227	35.4758	10.41583	.774	.439
	evet	13	33.1538	12.21915		

Tablo 2’de Okul öncesi öğretmen adaylarının istismar alt boyutunda kendilerinin istismar ve ihmale maruz kalma durumlarına göre puanları görülmektedir. İstismar ve ihmale maruz kalmadığını belirtenlerin puan ortalamaları ($\bar{x}=66.4273$), istismar ve ihmale maruz kaldığını belirtenlerin puan ortalamalarına ($\bar{x}=69.1538$) göre daha düşüktür ve puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(238=.952, p>.05)$).

Okul öncesi öğretmen adaylarının istismara ve ihmale maruz kalma durumlarına göre ihmal alt boyutunda aldıkları puanlar incelendiğinde; istismara ve ihmale maruz kalmadığını belirtenlerin puan ortalamaları ($\bar{x}=44.4053$) istismara ve ihmale maruz kalanların puan ortalamalarına ($\bar{x}=46.2308$) göre daha düşük olmakla beraber istatistiksel olarak puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t(238=.952, p>.05)$).

Öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin nedensel açıklamalar alt boyutundaki puanlarına bakıldığında, istismar ve ihmale maruz kalmadığını belirtenlerin puan ortalamaları ($\bar{x}=69.3700$) istismar ve ihmale maruz kaldığını belirtenlerin puan ortalamaları ise ($\bar{x}=74.8462$)’dir. İstismar ve ihmale maruz kaldığını belirtenlerin puan ortalamaları, istismar ve ihmale maruz kalmayanlara göre daha yüksektir ancak grupların puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t(238=1.636, p>.05)$).

İstismar ve ihmal durumunda gösterilecek tepki alt boyutu incelendiğinde, istismara ve ihmale maruz kalmadığını belirtenlerin puan ortalamaları ($\bar{x}=35.4758$),

istismara ve ihmale maruz kalanların puan ortalamalarından ($\bar{x}=33.1538$) daha yüksektir fakat istatistiksel olarak puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t(238)=.774, p>.05$).

4.3 Çalışmanın 3. Alt Problemine İlişkin Bulgular

Çalışmanın üçüncü alt problemi olarak “Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri istismar ve ihmal konusunda eğitim alma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?” olarak ifade edilmiştir ve bu problemler doğrultusunda ilgili bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Eğitim Alma Durumuna Göre T-Testi Analizleri

Eğitim Alma						
Durumu		N	\bar{x}	Ss	t	p
İstismar	hayır	156	65.5128	8.98851	2.557	.011*
	evet	84	68.5476	8.35133		
İhmal	hayır	156	44.5064	6.26665	.007	.994
	evet	84	44.5000	7.53866		
Nedensel Açıklamalar	hayır	156	68.7628	12.08044	1.625	.105
	evet	84	71.3452	11.07857		
Tepki	hayır	156	36.2500	10.99186	1.817	.070

evet	84	33.6786	9.37076
------	----	---------	---------

* $P < .05$

Tablo 3’te, okul öncesi öğretmen adaylarının ölçeğin İstismar alt boyundaki istismar ve ihmal ile ilgili eğitim alma durumlarına göre puanları yer almaktadır. Bu alt boyutta eğitim almayanların puan ortalamaları ($\bar{x} = 65.5128$) eğitim alanların puan ortalamalarından ($\bar{x} = 68.5476$) daha düşüktür ve puanlar arası farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t(238) = 2.557, p < .05$).

Okul öncesi öğretmen adaylarının ölçekteki İhmal alt boyutunda istismar ve ihmal ile ilgili eğitim alma durumlarına göre puanlarına bakıldığında, eğitim almayanların puan ortalamaları ($\bar{x} = 44.5064$) ile eğitim alanların puan ortalamaları ($\bar{x} = 44.5000$) farklılık göstermemekte ve puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t(238) = .007, p > .05$).

Çocuk istismarı ve ihmeline ilişkin nedensel açıklamalar alt boyutuna bakıldığında, istismar ve ihmal ile ilgili eğitim alanların puanları ($\bar{x} = 68.7628$), eğitim almayanların puanlarına ($\bar{x} = 71.3452$) göre daha düşüktür ancak puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t(238) = 1.625, p > .05$).

İstismar ve ihmal durumunda gösterilecek tepki alt boyutu incelendiğinde, istismar ve ihmal ile ilgili eğitim alanların puanları ($\bar{x} = 36.2500$) istismar ve ihmal ile ilgili eğitim almayanların puanlarına ($\bar{x} = 33.6786$) göre daha yüksektir ve bu boyutta da puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t(238) = 1.817, p > .05$).

4.4 Çalışmanın 4. Alt Problemine İlişkin Bulgular

Çalışmanın dördüncü alt problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin

nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri sınıf düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?” olarak ifade edilmiştir ve bu problemler doğrultusunda ilgili bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4.a: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Sınıf Düzeyi	N	\bar{x}	Ss
İstismar			
1.Sınıf	60	63.0667	9.03077
2.Sınıf	62	67.1129	7.47258
3.Sınıf	57	67.8947	8.83921
4.Sınıf	61	68.2459	9.30530
İhmal			
1.Sınıf	60	42.8667	5.79441
2.Sınıf	62	46.2097	5.23900
3.Sınıf	57	43.2807	8.55602
4.Sınıf	61	44.5042	6.53097
Nedensel Açıklamalar			
1.Sınıf	60	66.5833	11.44225
2.Sınıf	62	70.6452	11.76421
3.Sınıf	57	69.1579	12.42663
4.Sınıf	61	72.1803	11.05065
Tepki			
1.Sınıf	60	38.1500	9.22014

2.Sınıf	62	37.0645	12.63208
3.Sınıf	57	34.8070	11.03313
4.Sınıf	61	31.3500	10.50535

Tablo 4.b: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmal Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Testi Analizleri

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
İstismar						
Gruplararası	1026.027	3	342.009	4.537	.004**	1-3
Gruplariçi	11788.623	236	75.376			1-4
Toplam	11814.650	239				
İhmal						
Gruplararası	490.066	3	163.355	3.738	.012*	1-2
Gruplariçi	10313.929	236	43.703			
Toplam	10803.996	239				
Nedensel Açıklamalar						
Gruplararası	1029.961	3	343.320	2.521	.049*	1-4
Gruplariçi	32141.372	236	136.192			
Toplam	33171.333	239				
Tepki						
Gruplararası	1640.265	3	546.755	5.216	.002**	1-4
Gruplariçi	24736.335	236	104.815			2-4
Toplam	26376.600	239				

* p<.05 **p<.001

Tablo 4 a ve 4b' de okul öncesi öğretmen adaylarının ölçek alt boyutlarında aldıkları puanların sınıf düzeylerine göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 4a ve 4b incelendiğinde; ölçeğin istismar alt boyutunda öğretmen adaylarının aldıkları puanlar sınıf düzeylerine göre sunulmuştur. 1. sınıfa devam eden öğretmen adaylarının puan ortalamaları (\bar{x} =63.0667) , 2. Sınıftakilerin (\bar{X} =67.1129), 3. Sınıftakilerin. (\bar{x} =67.8947) , 4. Sınıftakilerin (\bar{x} =68.2459)'dir. Sınıf düzeyi yükseldikçe öğretmen adaylarının istismar konusunda bilgi düzeyi de artmaktadır. Analiz sonuçları, öğretmen adaylarının istismar ile ilgili görüşlerinin sınıf düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaştığını göstermektedir, $F(3, 236)=4.537$, $p<.01$. Puanlar arasındaki farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testinin sonuçlarına göre, 1.sınıftaki öğretmen adaylarının puanları (\bar{x} =63.0667), 3.sınıftaki öğretmen adaylarının (\bar{x} =67.8947) puanları, 4.sınıftaki öğretmen adaylarının (\bar{x} =68.2459) puanlarına göre anlamlı düzeyde düşüktür.

Ölçeğin ihmal alt boyutunda öğretmen adaylarının aldıkları puanlar sınıf düzeylerine göre sunulmuştur. 1.sınıfta devam eden öğretmen adaylarının puan ortalamalarının (\bar{x} =42.8667) 2.sınıftakilerin (\bar{x} =46.2097), 3.sınıftakilerin (\bar{x} =43.2807) ve 4.sınıftakilerin (\bar{x} =44.5042)'dir. İhmal alt boyutunda öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre puan ortalamaları arasındaki farklılaşma istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur $F(3,236)=3.738$, $p<.05$. Scheffe testinin sonuçlarına göre, 1.sınıftaki öğretmen adaylarının (\bar{x} =42.8667) puanları, 2.sınıftaki öğretmen adaylarının (\bar{x} =46.2097) puanlarına göre anlamlı düzeyde düşüktür.

Çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin nedensel açıklamalar alt boyutuna bakıldığında 1.sınıftaki öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=66.5833$), 2.sınıftakilerin ($\bar{x}=70.6452$), 3.sınıftakilerin ($\bar{x}=69.1579$) ve 4.sınıftakilerin ($\bar{x}=72.1803$)'dir. Sınıf düzeyi yükseldikçe öğretmen adaylarının puanları artmakta dolayısıyla, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenlerine yönelik bilgi düzeyleri de artmaktadır. En yüksek puan ortalaması 4.sınıftaki öğretmen adaylarına aittir ($\bar{x}=72.1803$). Puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $F(3, 236)=2.521$, $p<.05$. Scheffe testinin sonuçlarına göre, farklılık 1.sınıf öğretmen adaylarının puanları ($\bar{x}=66.5833$) ile 4.sınıf öğretmen adaylarının puanları ($\bar{x}=72.1803$) arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır.

İstismar ve ihmal durumunda gösterilecek tepki alt boyutu incelendiğinde, bu boyutta 1.sınıftaki öğretmen adaylarının puanları ($\bar{x}=38.1500$), 2.sınıftakilerin puanları ($\bar{x}=37.0645$), 3.Sınıftakilerin puanları ($\bar{x}=34.8070$) ve 4.sınıftakilerin puanları ($\bar{x}=31.5000$)'dir. Görüldüğü gibi sınıf düzeyi yükseldikçe puanlar düşmektedir. Bu durum, ihmal ve istismarla karşılaşma durumunda 4. Sınıf öğretmen adaylarının tepkide bulunma olasılıklarının diğer sınıflardan fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Bu alt boyutta öğretmen adaylarının puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir $F(3,236)=5.216$, $p<.01$. Puanlar arasındaki farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Scheffe testinin sonuçlarına göre, farklılık 4.sınıf ($\bar{x}=31.5000$) ile 1.sınıf ($\bar{x}=38.1500$) ve 2.sınıf ($\bar{x}=37.0645$) öğretmen adaylarının puanları arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır.

4.5 Çalışmanın 5. Alt Problemine İlişkin Bulgular

Çalışmanın beşinci alt problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin

nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri mezun oldukları lise türüne göre farklılaşmakta mıdır?” olarak ifade edilmiştir ve bu problemler ilgili bulgular Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5.a: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Lise Türüne Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Lise Türü	N	\bar{x}	Ss
İstismar			
Meslek Lisesi	92	67.3152	8.52524
Anadolu Lisesi	56	64.8036	9.08429
Lise(Devlet ve Özel)	78	66.9615	8.27207
Diğer	14	66.6429	12.87578
İhmal			
Meslek Lisesi	92	45.5109	5.61688
Anadolu Lisesi	56	43.1964	6.99199
Lise(Resmi ve Gündüz)	78	44.6923	6.60835
Diğer	14	42.0714	11.11800
Nedensel Açıklamalar			
Meslek Lisesi	92	71.7609	10.68055
Anadolu Lisesi	56	66.9286	11.01711
Lise(Resmi ve Gündüz)	78	70.5256	11.68941
Diğer	14	62.0714	17.33145
Tepki			
Meslek Lisesi	92	35.1304	11.53515

Anadolu Lisesi	56	35.4821	9.61626
Lise(Resmi ve Gündüz)	78	34.5897	8.79999
Diğer	14	40.5000	14.66943

Tablo5.b: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Lise Türüne Göre ANOVA Testi Analizleri

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
İstismar						
Gruplararası	237.853	3	79.284	1.007	.390	
Gruplariçi	18576.797	236	78.715			
Toplam	18814.650	239				
İhmal						
Gruplararası	274.623	3	91.541	2.052	.107	
Gruplariçi	10529.372	236	44.616			
Toplam	10803.996	239				
Nedensel Açıklamalar						
Gruplararası	1688.503	3	562.834	4.219	.049*	1-4
Gruplariçi	31482.831	236	133.402			
Toplam	33171.333	239				
Tepki						
Gruplararası	1640.265	3	140.604	1.278	.282	
Gruplariçi	24736.335	236	109.978			
Toplam	26376.600	239				

*p<.05

Tablo 5 a ve 5b' de okul öncesi öğretmen adaylarının ölçek alt boyutlarında aldıkları puanların mezun oldukları lise türüne göre dağılımları yer almaktadır.

Okul öncesi öğretmen adaylarının ölçeğin istismar alt boyutunda yer alan sorulara verdikleri yanıtlar incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bu boyutta meslek lisesinden mezun olanların puan ortalamaları ($\bar{x}=67.3152$), anadolu lisesinden mezun olanların puan ortalamaları ($\bar{x}=64.8036$), devlet ve özel liselerden mezun olanların puan ortalamaları ($\bar{x}=66.9615$), diğer liselerden mezun olanların puan ortalamaları ($\bar{x}=66.6429$) olduğu görülmektedir, $F(3, 236)=1.007, p>.05$. İstismar alt boyutunda en yüksek puan ortalaması, meslek lisesinde ($\bar{x}=67.3152$) öğrenim gören öğretmen adaylarına aittir.

Okul öncesi öğretmen adaylarının ölçeğin ihmal alt boyutunda yer alan sorulara ilişkin yanıtları tabloda sunulmuştur. Meslek lisesinden mezun olan öğretmen adayların puanları ($\bar{x}=45.5109$), anadolu lisesinden mezun olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=43.1964$), devlet ve özel liselerden mezun olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=44.6923$), diğer liselerden mezun olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=42.0714$)dir. ANOVA testi sonuçlarına göre mezun olunan lise türüne göre ihmal alt boyutunda puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir, $F(3, 236)=2.052, p>.05$.

Öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmeline ilişkin nedensel açıklamalar alt boyutundaki puanlarına bakıldığında, meslek liselerinden mezun öğretmen adayların puan ortalamaları ($\bar{x}=71.7609$), anadolu liselerinden mezun öğretmen adayların puan ortalamaları ($\bar{x}=66.9286$), devlet ve özel liselerden mezun öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=70.5256$), ve diğer liselerden mezun öğretmen adayların puan ortalamaları ($\bar{x}=62.0714$) olduğu görülmektedir. Çocuk istismarı ve ihmeline ilişkin nedensel açıklamalar alt boyutu puan ortalamalarına

bakıldığında, en yüksek puan ortalaması meslek lisesinde ($\bar{x}=71.7609$), en düşük puan ortalaması diğer liselerde ($\bar{x}=62.0714$) öğrenim gören öğretmen adaylarına aittir. Lise türüne göre puanlar arasında meslek lisesi lehine anlamlı biçimde farklılık görülmektedir $F(3,236)=4.219$, $p<.05$. Scheffe testi sonuçlarına göre farklılık meslek liselerinden mezun öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=71.7609$) ile diğer liselerden mezun öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=62.0714$) arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır.

Öğretmen adaylarının istismar ve ihmal edilen çocuklara yönelik tepkilerinin belirlendiği tepki alt boyutu puanları incelendiğinde, meslek lisesinden mezun olanların ($\bar{x}=35.1304$), anadolu lisesinde mezun olanların ($\bar{x}=35.4821$) ve devlet ve özel liselerden mezun olanların ($\bar{x}=34.5897$) puan ortalamalarının birbirlerine oldukça yakın olduğu, diğer liselerden mezun olanların puanlarının ise ($\bar{x}=40.5000$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu alt boyutta farklı liselerden mezun olanların ölçek alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir $F(3, 236)=1.278$, $p>.282$.

4.6 Çalışmanın 6. Alt Problemine İlişkin Bulgular

Çalışmanın altıncı alt problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri yaşamlarını en uzun süre geçirdikleri yere göre farklılaşmakta mıdır?” olarak ifade edilmiştir ve bu problemler ilgili bulgular Tablo 6’te sunulmuştur.

Tablo 6.a: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Yaşadığı Yere Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Yaşadığı Yer	N	\bar{x}	Ss
--------------	---	-----------	----

İstismar			
Köy	54	65.6296	9.97222
Şehir	135	66.2444	9.03267
Büyükşehir	51	68.4510	6.88277
İhmal			
Köy	54	43.8333	7.78666
Şehir	135	44.4444	6.47805
Büyükşehir	51	45.3725	6.17077
Nedensel Açıklamalar			
Köy	54	67.5185	13.24620
Şehir	135	69.3778	11.35313
Büyükşehir	51	72.7059	10.83383
Tepki			
Köy	54	38.7963	12.47394
Şehir	135	33.3259	8.69708
Büyükşehir	51	37.0588	11.53328

Tablo 6.b: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Yaşadığı Yere Göre ANOVA Testi Analizleri

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
İstismar						
Gruplararası	242.497	2	121.248	1.547	.215	
Gruplariçi	18572.153	237	78.364			

Toplam	18814.650	239				
İhmal						
Gruplararası	63.241	2	31.620	.698	.499	
Gruplariçi	10740.755	237	45.320			
Toplam	10803.996	239				
Nedensel Açıklamalar						
Gruplararası	731.530	2	365.765	2.672	.071	
Gruplariçi	32439.803	237	136.877			
Toplam	33171.333	239				
Tepki						
Gruplararası	1343.358	2	671.679	6.359	.002**	1-2
Gruplariçi	25033.242	237	105.625			
Toplam	26376.600	239				

**p<.01

Tablo 6 a ve 6b' de okul öncesi öğretmen adaylarının ölçek alt boyutlarında aldıkları puanların yaşamını en uzun süre geçirdiği yere göre dağılımları yer almaktadır.

Okul öncesi öğretmen adaylarının ölçeğin istismar alt boyutundaki puan ortalamaları, köyde yaşayanların puan ortalamaları (\bar{x} =65.6296), şehirde yaşayanların puan ortalamaları (\bar{x} =66.2444) ve büyükşehirde yaşayanların puan ortalamaları (\bar{x} =68.4510)'dır. Büyükşehirde yaşayan öğretmen adaylarının puan ortalamaları (\bar{x} =68.4510), şehirde yaşayan öğretmen adaylarının puan ortalamaları (\bar{x} =66.2444) ve köyde (\bar{x} =65.6296) yaşayan öğretmen adaylarına göre bilgi

düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre puanlar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir $F(2, 237)=1.547, p>.215$.

Okul öncesi öğretmen adaylarının ihmal alt boyutundaki analiz sonuçlarına göre puanlar arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır $F(2,237)=.698, p>.499$. Köyde yaşayanların puanları ($\bar{x}=43.8333$), şehirde yaşayanların puanları ($\bar{x}=44.4444$), büyükşehirde yaşayanların puanları ($\bar{x}=45.3725$) olarak görülmektedir. Büyükşehirde yaşayanların ihmal bilgi düzeyinin ($\bar{x}=45.3725$), şehirde yaşayanlar ($\bar{x}=44.4444$) ve köyde yaşayanlara göre ($\bar{x}=43.8333$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmeline ilişkin nedensel açıklamalar alt boyutundaki puanlarına bakıldığında, köyde yaşayanların puanları ($\bar{x}=67.5185$), şehirde yaşayanların puanları ($\bar{x}=69.3778$), büyükşehirde yaşayanların puanları ($\bar{x}=72.7059$)'dır. Büyükşehirde ($\bar{x}=72.7059$) yaşayan öğretmen adayların çocuk istismarı ve ihmalinin anne-babaları tarafından istismar ve ihmal edilen çocuklar için öğretmen adaylarının bilgi düzeyleri, şehirde yaşayanlar ($\bar{x}=69.3778$) ve köyde yaşayanlara göre (67.5185) daha yüksektir. ANOVA testi sonuçlarına göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir $F(2, 237)=2.672, p>.071$.

Öğretmen adaylarının anne-babaları tarafından istismar ve ihmal edilen çocuklar için, tepkilerinin belirlendiği tepki alt boyutu puanları incelendiğinde, köyde yaşayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=38.7953$), şehirde yaşayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=33.3259$) ve büyükşehirde yaşayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=37.0588$)'dır. Analiz sonuçları büyükşehirde yaşayanların ($\bar{x}=37.0588$) ve köyde yaşayanların ($\bar{x}=38.7953$) puan ortalamalarının birbirine yakın ve şehirde yaşayanlara göre (33.3259) daha yüksek olduğunu göstermektedir. Analiz sonuçları puanlar arasında anlamlı bir şekilde farklılaşma göstermektedir $F(2, 237)=6.359,$

$p < .01$. Scheffe sonuçlarına göre farklılaşma en uzun süre köyde yaşayanlar ($\bar{x} = 38.7953$) ile, en uzun süre şehirde yaşayanların ($\bar{x} = 33.3259$) puanları arasındaki farklılaşmadan kaynaklanmaktadır.

4.7 Çalışmanın 7. Alt Problemine İlişkin Bulgular

Çalışmanın yedinci alt problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri yaşadığı aile tipine göre farklılaşmakta mıdır?” olarak ifade edilmiştir ve bu problemler ilgili bulgular Tablo 7’te sunulmuştur.

Tablo 7.a: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Yaşadığı Aile Tipine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Yaşadığı Aile Tipi	N	\bar{x}	Ss
İstismar			
Çekirdek Aile	189	67.1481	8.11744
Geniş Aile	35	65.2857	12.43234
Tek Ebeveynli Aile	16	62.6250	7.03296
İhmal			
Çekirdek Aile	189	44.8519	6.48068
Geniş Aile	35	44.0286	7.64078
Tek Ebeveynli Aile	16	41.4375	7.03296
Nedensel Açıklamalar			
Çekirdek Aile	189	70.2063	11.53324
Geniş Aile	35	67.4000	13.38392

Tek Ebeveynli Aile	16	68.2500	10.97573
Tepki			
Çekirdek Aile	189	34.4815	9.20603
Geniş Aile	35	35.8000	13.44444
Tek Ebeveynli Aile	16	44.6250	13.59350

Tablo 7.b: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Yaşadığı Aile Tipine Göre ANOVA Testi Analizleri

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
İstismar						
Gruplararası	369.905	2	184.953	2.376	.095	
Gruplariçi	18444.745	237	77.826			
Toplam	18814.650	239				
İhmal						
Gruplararası	181.235	2	90.618	2.022	.135	
Gruplariçi	10622.761	237	44.822			
Toplam	10803.996	239				
Nedensel Açıklamalar						
Gruplararası	266.981	2	133.490	.961	.384	
Gruplariçi	32904.352	237	138.837			
Toplam	33171.333	239				
Tepki						
Gruplararası	1526.065	2	763.032	7.277	.001**	1-3

Grupları	24850.535	237	104.855	2-3
Toplam	26376.600	239		

p<.01

Tablo 7 a ve 7b' de okul öncesi öğretmen adaylarının ölçek alt boyutlarında aldıkları puanların aile tipine göre dağılımları yer almaktadır.

Okul öncesi öğretmen adaylarının istismar alt boyutunda puan ortalamalarına bakıldığında yaşadıkları aile tipine göre çekirdek ailede yaşayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=67.1481$), geniş ailede yaşayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=65.2857$) ve tek ebeveynli aile de yaşayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=62.6250$)'dır. Çekirdek ailede yaşayanların bilgi düzeyleri ($\bar{x}=67.1481$), geniş ailede yaşayanlar ($\bar{x}=65.2857$) ve tek ebeveynli ailede yaşayanlara göre ($\bar{x}=62.6250$) daha yüksektir. Analiz sonuçlarına göre puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır $F(2, 237)=2.376, p>.05$.

Ölçeğin ihmal alt boyutunda öğretmen adaylarının aldıkları puan ortalamaları aile tipine göre sunulmuştur. Çekirdek ailede yaşayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=44.8519$), geniş ailede yaşayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=44.0286$), tek ebeveynli ailede yaşayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=41.4375$)'dır. Çekirdek ailede yaşayanların ($\bar{x}=44.8519$) bilgi düzeyleri ile geniş ailede yaşayanların ($\bar{x}=44.0286$) bilgi düzeyleri birbirlerine yakındır ve tek ebeveynli ailede yaşayanlardan ($\bar{x}=41.4375$) daha yüksek olduğu görülmektedir. ANOVA testi sonuçlarına göre aile tiplerine göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir $F(2,237)=2.022, p>.05$.

Öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmalinin nedensel açıklamaların alt boyutundaki puanları aile tipine göre sunulmuştur. Çekirdek ailede yaşayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=70.2063$), geniş ailede yaşayanların puan ortalamaları (\bar{x}

=67.4000), tek ebeveynli ailede yaşayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=68.2500$)'dir. Çekirdek ailede yaşayanların istismar ve ihmal nedenlerine ilişkin nedensel açıklamaları ($\bar{x}=70.2063$), geniş ailede yaşayanlar ($\bar{x}=67.000$) ve tek ebeveynli ailede yaşayanlara göre ($\bar{x}=68.2500$) daha fazla bilgili olduklarını göstermektedir, ancak puanların birbirlerine oldukça yakın olduğu görülmektedir. ANOVA testi sonuçlarına göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir $F(2,237)=.961, p>.05$.

Öğretmen adaylarının anne-babaları tarafından istismar ve ihmal edilen çocuklar için, tepkilerinin belirlendiği tepki alt boyutu puanları tabloda sunulmuştur. Çekirdek ailede yaşayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=34.4815$), geniş ailede yaşayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=35.8000$) ve tek ebeveynli ailede yaşayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=44.6250$)'dir. Çekirdek ailede yaşayan öğretmen adaylarının ($\bar{x}=34.4815$) ve geniş ailede yaşayan öğretmen adaylarının ($\bar{x}=35.8000$) istismar ve ihmale uğramış çocuklarla karşılaşmaları durumunda tepkide bulunma olasılıkları tek ebeveynli ailede yaşayan ($\bar{x}=44.6250$) öğretmen adaylarına göre daha yüksektir $F(2, 237)=7.277, p<.05$. Scheffe sonuçlarına göre farkın kaynağı çekirdek ailede yaşayan öğretmen adaylarının ($\bar{x}=34.4815$) puanları, geniş ailede yaşayan öğretmen adaylarının puanları ($\bar{x}=35.8000$) ile çekirdek ailede yaşayan öğretmen adaylarının puanları ($\bar{x}=34.4815$), tek ebeveynli ailede yaşayan öğretmen adaylarının puanları ($\bar{x}=44.6250$) arasındaki farklılaşmadan kaynaklanmaktadır.

4.8 Çalışmanın 8. Alt Problemine İlişkin Bulgular

Çalışmanın sekizinci alt problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri annenin çocuk yetiştirme

tutumuna göre farklılaşmakta mıdır?” olarak ifade edilmiştir ve bu problemler ilgili bulgular Tablo 8’te sunulmuştur.

Tablo 8.a: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmal Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Algılanan Anne Tutumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Anne				
Tutumu	N	\bar{x}	Ss	
İstismar				
Otoriter/Baskıcı	31	64.8710	8.86845	
Demokratik/Hoşgörülü	119	66.8908	8.45906	
Koruyucu/Kollayıcı	87	66.7241	9.50849	
Kuralsız/İlgisiz	3	67.3333	8.08290	
İhmal				
Otoriter/Baskıcı	31	42.6774	5.75840	
Demokratik/Hoşgörülü	119	45.4538	6.18466	
Koruyucu/Kollayıcı	87	43.9655	7.63932	
Kuralsız/İlgisiz	3	41.3333	2.30940	
Nedensel Açıklamalar				
Otoriter/Baskıcı	31	68.0323	11.67186	
Demokratik/Hoşgörülü	119	70.1261	11.91535	
Koruyucu/Kollayıcı	87	69.5977	11.91487	
Kuralsız/İlgisiz	3	70.3333	2.51661	
Tepki				
Otoriter/Baskıcı	31	37.1935	11.24698	
Demokratik/Hoşgörülü	119	34.2773	9.74760	

Koruyucu/Kollayıcı	87	36.0575	11.29762
Kuralsız/İlgisiz	3	38.3333	6.35085

Tablo 8.b: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Algılanan Anne Tutumuna Göre ANOVA Testi Analizleri

Varyansın Kaynağı	Kareler		Kareler			
	Toplamı	Sd	Ortalaması	F	p	Fark
İstismar						
Gruplararası	105.540	3	35.180	.444	.722	
Gruplariçi	18709.110	236	79.276			
Toplam	18814.650	239				
İhmal						
Gruplararası	266.163	3	88.721	1.987	.117	
Gruplariçi	10537.833	236	44.652			
Toplam	10803.996	239				
Nedensel Açıklamalar						
Gruplararası	109.670	3	36.557	.261	.853	
Gruplariçi	33061.663	236	140.092			
Toplam	33171.333	239				
Tepki						
Gruplararası	312.533	3	104.178	.943	.420	
Gruplariçi	26064.067	236	110.441			
Toplam	26376.600	239				

Tablo 8a ve 8b’de okul öncesi öğretmen adaylarının ölçek alt boyutlarında aldıkları puanların annenin çocuk yetiştirme tutumuna göre dağılımları yer almaktadır.

Ölçeğin istismar alt boyutu incelendiğinde öğretmen adaylarının aldıkları puanlar algılanan anne tutumuna göre sunulmuştur. Annesinin otoriter/baskıcı tutuma sahip olduğunu söyleyen katılımcıların puan ortalamaları (\bar{x} =64.8710), demokratik/hoşgörülü tutuma sahip anneleri olanların puan ortalamaları (\bar{x} =66.8908), koruyucu/kollayıcı tutuma sahip anneleri olanların puan ortalamaları (\bar{x} =66.7241) ve kuralsız/ilgisiz tutuma sahip olanların puan ortalamaları (\bar{x} =67.3333)’tür. Demokratik/ hoşgörülü (\bar{x} =66.8908) tutum ve, koruyucu/kollayıcı (\bar{x} =66.7241) tutum puanlarının, otoriter/baskıcı tutumdan (64.8710) daha yüksek, kuralsız/ ilgisiz tutumdan (\bar{x} =67.3333) daha düşük olduğu görülmektedir. ANOVA testi sonuçlarına göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır $F(3, 236)=.444, p>.05$.

Ölçeğin ihmal alt boyutu incelendiğinde öğretmen adaylarının aldıkları puanlar annenin çocuk yetiştirme tutumuna göre sunulmuştur. Annesinin otoriter/baskıcı tutuma sahip olduğu belirtenlerin puan ortalamaları (\bar{x} =42.6774), demokratik/hoşgörülü tutuma sahip olanların puan ortalamaları (\bar{x} =45.4538), koruyucu/kollayıcı tutuma sahip olanların puan ortalamaları (\bar{x} =43.9655), kuralsız/ilgisiz tutuma sahip olanların puan ortalamaları (\bar{x} =41.3333) olarak görülmektedir. Annesi demokratik/ hoşgörülü tutuma sahip olan katılımcıların puanlarının (\bar{x} =45.4538) koruyucu/kollayıcı tutuma (\bar{x} =43.9655), otoriter/baskıcı tutuma (\bar{x} =42.6774) ve kuralsız/ilgisiz tutuma sahip anneleri olanlara göre (\bar{x} =41.3333) daha yüksek olduğu görülmektedir. Puanlar arası farklılığı belirlemeye

yönelik olarak gerçekleştirilen ANOVA testi sonuçlarına göre grupların puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır $F(3, 236)=1.987, p>.05$.

Ölçeğin nedensel açıklamalar alt boyutu incelendiğinde öğretmen adaylarının aldıkları puanlar annenin çocuk yetiştirme tutumuna göre sunulmuştur. Otoriter/baskıcı tutuma sahip anneleri olanların puan ortalamaları ($\bar{x}=68.0323$), demokratik/hoşgörülü puana sahip anneleri olanların ortalamaları ($\bar{x}=70.1261$), koruyucu/kollayıcı tutuma sahip anneleri olanların puan ortalamaları ($\bar{x}=69.5977$), kuralsız/ilgisiz tutuma sahip olanların puan ortalamaları ($\bar{x}=70.3333$)'dür. Annesi demokratik/hoşgörülü tutuma sahip olan katılımcıların ($\bar{x}=70.1261$) puan ortalaması ile kuralsız/ilgisiz tutumu olanların puan ortalaması ($\bar{x}=70.3333$) birbirine yakındır ve koruyucu/kollayıcı tutuma sahip olan katılımcıların puanları ($\bar{x}=69.5977$) ve otoriter/baskıcı tutuma sahip anneleri olanların puanlarına ($\bar{x}=68.0323$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır $F(3, 236)=.261, p>.05$.

Öğretmen adaylarının istismar ve ihmal edilen çocuklara yönelik tepkilerinin belirlendiği tepki alt boyutu puanları incelendiğinde, otoriter/baskıcı tutuma sahip anneleri olanların puan ortalamalarının ($\bar{x}=37.1935$), demokratik/hoşgörülü tutuma sahip anneleri olanların puan ortalamalarının ($\bar{x}=34.2773$), koruyucu kollayıcı tutuma sahip anneleri olanların puan ortalamalarının ($\bar{x}=36.0575$), kuralsız/ilgisiz tutum puan ortalamalarının ($\bar{x}=38.3333$) olduğu görülmektedir. Kuralsız/ilgisiz tutma sahip anneleri olanların puan ortalaması ($\bar{x}=38.3333$) ile otoriter/baskıcı tutuma sahip olanların puan ortalaması ($\bar{x}=37.1935$) birbirine yakındır ve koruyucu/kollayıcı tutma sahip anneleri olanların puan ortalaması ($\bar{x}=36.0575$) ile demokratik/hoşgörülü tutuma sahip anneleri olanların puan ortalamasından (\bar{x}

=34.2773) daha yüksektir. ANOVA testi sonuçlarına göre, puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır $F(3, 236)=.943, p>.05$.

4.9 Çalışmanın 9. Alt Problemine İlişkin Bulgular

Çalışmanın dokuzuncu alt problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri babanın çocuk yetiştirme tutumuna göre farklılaşmakta mıdır?” olarak ifade edilmiştir ve bu problemler ilgili bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9.a: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Algılanan Baba Tutumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Baba				
Tutumu	N	\bar{x}	Ss	
İstismar				
Otoriter/Baskıcı	48	65.5000	7.90098	
Demokratik/Hoşgörülü	102	67.8137	8.14075	
Koruyucu/Kollayıcı	76	65.9079	10.14321	
Kuralsız/İlgisiz	14	64.8571	9.54227	
İhmal				
Otoriter/Baskıcı	48	42.7917	6.79787	
Demokratik/Hoşgörülü	102	45.7157	6.15859	
Koruyucu/Kollayıcı	76	44.0789	7.34441	
Kuralsız/İlgisiz	14	43.8571	5.85540	
Nedensel Açıklamalar				
Otoriter/Baskıcı	48	68.7292	10.88575	

Demokratik/Hoşgörülü	102	71.1176	12.09148
Koruyucu/Kollayıcı	76	67.8571	11.85097
Kuralsız/İlgisiz	14	69.6667	12.15197
Tepki			
Otoriter/Baskıcı	48	35.5833	8.04464
Demokratik/Hoşgörülü	102	34.0000	10.14743
Koruyucu/Kollayıcı	76	36.5263	11.81691
Kuralsız/İlgisiz	14	38.0000	12.61867

Tablo 9.b: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının Algılanan Baba Tutumuna Göre ANOVA Testi Analizleri

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
İstismar						
Gruplararası	287.120	3	95.707	1.219	.303	
Gruplariçi	18527.530	236	78.506			
Toplam	18814.650	239				
İhmal						
Gruplararası	310.084	3	103.361	2.325	.076	
Gruplariçi	10493.912	236	44.466			
Toplam	10803.996	239				
Nedensel Açıklamalar						
Gruplararası	382.144	3	127.381	.917	.433	
Gruplariçi	32789.190	236	138.937			

Toplam	33171.333	239			
Tepki					
Gruplararası	391.986	3	130.662	1.187	.315
Gruplarıçi	25984.614	236	110.104		
Toplam	26376.600	239			

Tablo 9a ve9b' de okul öncesi öğretmen adaylarının ölçek alt boyutlarında aldıkları puanların babanın çocuk yetiştirme tutumuna göre dağılımları yer almaktadır.

Öğretmen adaylarının aldıkları puanlar, ölçeğin istismar alt boyutunda babaların çocuk yetiştirme tutumuna göre sunulmuştur. Otoriter/baskıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalamalarının (\bar{x} =65.5000), demokratik/hoşgörülü tutuma sahip babaları olanların puan ortalamalarının (\bar{x} =67.8137), koruyucu/kollayıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalamalarının (\bar{x} =65.9079), kuralsız/ilgisiz tutuma sahip babaları olanların puan ortalamalarının (\bar{x} =64.8571) olduğu görülmektedir. Demokratik/hoşgörülü tutuma sahip babaları olanların puan ortalamasının (\bar{x} =67.8137), koruyucu/kollayıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalaması (\bar{x} =65.9079), otoriter/baskıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalaması (\bar{x} =65.5000) ve kuralsız/ilgisiz tutuma sahip babaları olanların puan ortalamasına (\bar{x} =64.8571) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. ANOVA testi sonuçlarına bakıldığında puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir $F(3, 236)=1.219, p>.05$.

Ölçeğin ihmal alt boyutunda öğretmen adaylarının aldıkları puanlar baba çocuk yetiştirme tutumuna göre sunulmuştur. Otoriter/baskıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalamalarının ($\bar{x}=42.7917$), demokratik/hoşgörülü tutuma sahip babaları olanların puan ortalamalarının ($\bar{x}=45.7157$), koruyucu/kollayıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalamalarının ($\bar{x}=44.0789$), kuralsız/ilgisiz tutuma sahip babaları olanların puan ortalamalarının ($\bar{x}=43.8571$) olduğu görülmüştür. Demokratik/hoşgörülü tutuma sahip babaları olanların puan ortalaması ($\bar{x}=45.7157$) ile koruyucu/kollayıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalamasının ($\bar{x}=44.0789$) birbirine yakın olduğu ve koruyucu/kollayıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalaması ($\bar{x}=43.8571$) ile otoriter/baskıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalamasından ($\bar{x}=42.7917$) daha yüksek olduğu görülmektedir. ANOVA testi sonuçlarına göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir $F(3, 236)=2.325, p>.05$.

Öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin nedensel açıklamalar alt boyutundaki puanlarına bakıldığında, otoriter/baskıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalaması ($\bar{x}=68.7292$), demokratik/hoşgörülü tutuma sahip babaları olanların puan ortalamaları ($\bar{x}=71.1176$), koruyucu/kollayıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalamaları ($\bar{x}=67.8571$), kuralsız/ilgisiz tutuma sahip babaları olanların puan ortalamaları ($\bar{x}=69.6667$) olarak görülmektedir. Demokratik/hoşgörülü tutuma sahip babaları olanların puan ortalamasının ($\bar{x}=71.1176$), kuralsız/ilgisiz tutuma sahip babaları olanların puan ortalamaları ($\bar{x}=69.6667$), otoriter/baskıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalaması ($\bar{x}=68.7292$) ve koruyucu/kollayıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalamalarından ($\bar{x}=67.8571$) daha yüksek olduğu görülmektedir. ANOVA testi

sonuçlarına göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir $F(3, 236)=.917, p>.05$.

Öğretmen adaylarının istismar ve ihmal edilen çocuklara yönelik tepkilerinin belirlendiği tepki alt boyutu puanları incelendiğinde, otoriter/baskıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalaması ($\bar{x}=35.5833$), demokratik/hoşgörülü tutuma sahip babaları olanların puan ortalamaları ($\bar{x}=34.0000$), koruyucu/kollayıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalamaları ($\bar{x}=36.5263$), kuralsız/ilgisiz tutuma sahip babaları olanların puan ortalamaları ($\bar{x}=38.0000$) olarak görülmektedir. Koruyucu/kollayıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalamalarının ($\bar{x}=36.5236$), otoriter/baskıcı tutuma sahip babaları olanların puan ortalaması ($\bar{x}=35.5833$) ve demokratik/hoşgörülü tutuma sahip babaları olanların puan ortalamalarının ($\bar{x}=34.0000$) birbirine yakın olduğu ve kuralsız/ilgisiz tutuma sahip babaları olanların puan ortalamalarından ($\bar{x}=38.0000$) daha düşük olduğu görülmektedir. ANOVA testi sonuçlarına göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir $F(3, 236)=1.187, p>.05$.

4.10 Çalışmanın 10. Alt Problemine İlişkin Bulgular

Çalışmanın onuncu alt problemi “Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşleri istismar ve ihmal konusundaki bilgi düzeylerini ne ölçüde yeterli bulduklarına göre farklılaşmakta mıdır?” olarak ifade edilmiştir ve bu problemler ilgili bulgular Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10.a: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının İstismar ve İhmal Bilgi Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İstismar ve İhmal			
Bilgi Düzeyi	N	\bar{x}	Ss
İstismar			
Az	31	61.9355	9.68482
Orta	147	66.8571	8.61823
Çok	62	68.2258	8.40456
İhmal			
Az	31	41.4516	7.39296
Orta	147	44.4014	6.82427
Çok	62	46.2742	5.55205
Nedensel Açıklamalar			
Az	31	66.0645	12.83208
Orta	147	69.3605	12.01651
Çok	62	72.1935	10.19296
Tepki			
Az	31	37.7419	10.30200
Orta	147	35.1088	10.44170
Çok	62	34.7258	10.76145

Tablo 10.b: Katılımcıların “Öğretmenlere Göre Çocukların Ana-Babaları Tarafından İstismarı ve İhmali Ölçeği” Alt Boyutlarına Yönelik Puanlarının İstismar ve İhmal Bilgi Düzeyine Göre ANOVA Testi Analizleri

Varyansın	Kareler		Kareler			
Kaynağı	Toplamı	Sd	Ortalaması	F	p	Fark

İstismar						
Gruplararası	847.940	2	423.970	5.593	.004**	1-2
Gruplariçi	17966.710	237	75.809			1-3
Toplam	18814.650	239				

İhmal						
Gruplararası	484.660	2	242.330	5.565	.004**	1-3
Gruplariçi	10319.336	237	43.542			
Toplam	10803.996	239				

Nedensel Açıklamalar						
Gruplararası	811.894	2	405.947	2.973	.053	
Gruplariçi	32359.440	237	136.538			
Toplam	33171.333	239				

Tepki						
Gruplararası	210.067	2	105.034	.951	.388	
Gruplariçi	26166.533	237	110.407			
Toplam	26376.600	239				

**p<.05

Tablo 10a ve 10b' de okul öncesi öğretmen adaylarının ölçek alt boyutlarında aldıkları puanların istismar ve ihmal konusunda kendilerini ne ölçüde bilgili gördüklerine ilişkin dağılımları yer almaktadır.

Ölçeğin istismar alt boyutunda, öğretmen adaylarının aldıkları puanlar istismar ve ihmal bilgi düzeyine göre sunulmuştur. Bilgi düzeyini az olarak belirten

öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=61.9355$), bilgi düzeyini orta olarak belirten öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=66.8571$), bilgi düzeyini çok olarak belirten öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=68.2258$)'dir. Bilgi düzeyinin çok olduğunu belirten öğretmen adaylarının puan ortalamalarının ($\bar{x}=68.2258$), bilgi düzeyini orta ($\bar{x}=66.8571$) ve az olarak belirten öğretmen adaylarının puan ortalamalarından ($\bar{x}=61.9355$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Scheffe testinin sonuçlarına göre, bilgi düzeyi az olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=61.9355$) ile bilgi düzeyi orta olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ile bilgi düzeyi az olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=61.9355$) ile bilgi düzeyi çok olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=68.2258$) arasındaki farklılaşmadan kaynaklandığı belirlenmiştir $F(2, 237)=5.593$, $p<.05$.

Ölçeğin ihmal alt boyutu incelendiğinde, bilgi düzeyini az olarak belirten öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=41.4516$), bilgi düzeyi orta olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=44.4014$), bilgi düzeyi yüksek olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=46.2742$)'dir. Analiz sonuçları bilgi düzeylerinin puan ortalamalarının anlamlı bir biçimde farklılaştığını göstermektedir $F(2, 237)=5.565$, $p<.05$. Puanlar arasındaki farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, bilgi düzeyini çok olarak belirten öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=46.2742$) ile bilgi düzeyi az olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=41.4516$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya göstermektedir.

Çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin nedensel açıklamalar alt boyutuna bakıldığında, bilgi düzeyini az olarak belirten öğretmen adaylarının puan ortalaması ($\bar{x}=66.0645$), bilgi düzeyi orta olan öğretmen adaylarının puan ortalaması (\bar{x}

=69.3605), bilgi düzeyini çok olarak belirten öğretmen adaylarının puan ortalaması ($\bar{x}=72.1935$)'dir. Bilgi düzeyi yüksek olan öğretmen adaylarının puan ortalaması ($\bar{x}=72.1935$), bilgi düzeyi orta düzeyde olan öğretmen adaylarının puan ortalaması ($\bar{x}=69.3605$) ve bilgi düzeyi az olan öğretmen adaylarının puan ortalamasından ($\bar{x}=66.0645$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Puanlar arasındaki farklılaşma istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır $F(2, 237)=2.973, p>.05$.

İstismar ve ihmal durumunda gösterilecek tepki alt boyutu incelendiğinde, bu boyutta bilgi düzeyi az olarak belirten öğretmen adaylarının puan ortalaması ($\bar{x}=37.7419$), bilgi düzeyi orta olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=35.1088$) ve bilgi düzeyi yüksek olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=34.7258$) olduğu görülmektedir. Bilgi düzeyi çok olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=34.7258$) ile bilgileri orta düzeyde olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=35.1088$) birbirine yakındır ve bilgi düzeyi az olan öğretmen adaylarının puan ortalamalarından ($\bar{x}=37.7419$) daha düşük olduğu görülmektedir. İstismar ve ihmal konusunda kendilerinin orta düzeyde ve yüksek düzeyde bilgili olarak tanımlayan öğretmen adaylarının, bu tür durumlarla karşılaştıklarında tepkide bulunma olasılıkları daha yüksektir ancak puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir $F(2, 237)=.951, p>.05$.

Bölüm 5

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde, okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerinin ve çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi konusundaki görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada ulaşılan veriler ve tespit edilen sonuçlar alan yazındaki benzer araştırmalar ile ilişkilendirilerek açıklanmıştır. Bölümün sonunda çalışmadan elde edilen verilere dayalı olarak çeşitli öneriler sunulmuştur.

Birinci araştırma problemi kapsamında, araştırmaya katılan 240 öğretmen adayının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşlerinin cinsiyete dayalı farklılaşma olup olmadığını saptamak için t-testi analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan t-testinde istismar alt boyutunda, kadınların puan ortalamaları ($\bar{x}=66.5357$) ile erkeklerin puan ortalamaları ($\bar{x}=67.1250$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir. İhmal alt boyutunda kadınların puan ortalamaları ile ($\bar{x}=44.6696$) erkeklerin puan ortalamaları ($\bar{x}=42.1875$) arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Nedensel açıklamalar alt boyutuna bakıldığında, kadınların puan ortalamaları ile ($\bar{x}=69.8929$) erkeklerin puan ortalamaları ($\bar{x}=66.5000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Tepki alt boyutunda da, kadınların puan ortalamaları ile ($\bar{x}=35.4420$) erkeklerin puan ortalamaları ($\bar{x}=34.0625$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Alan yazında eğitimcilerin cinsiyetleri ile istismar ve ihmale ilişkin bilgi düzeyleri ve tutumlarına ilişkin çalışma bulguları incelendiğinde farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

Kepenekçi ve Nayır'ın (2012) araştırmasında, kadın öğretmenlerin çocuk ihmali olarak nitelendirilebilecek davranışlara, erkek öğretmenlerden daha fazla katıldıkları görülmektedir. İlgili çalışmada öğretmenlerin çocuk ihmaline ilişkin görüşleri cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Can Yaşar, Şenol ve Akyol (2015) yapmış olduğu çalışmada, öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Her iki cinsiyetinde birbirine benzer özellikler sergilediği söylenebilmektedir. Pala'nın (2011) araştırmasında, çocuk ihmal ve istismarına ilişkin şüphelenme ve bildirmeleri ile öğretmen adaylarının cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Görüldüğü gibi alan yazındaki çalışmaların sonuçları bu çalışmada cinsiyet değişkeni ile ilgili elde edilen bulgularla benzer doğrultudadır. Gerçekleştirilen çalışmalarda cinsiyete dayalı olarak elde edilen çelişkili bulguların temel olarak istismar ve ihmal ile ilgili olarak ele alınan bilgi, tutum ve davranışları tanımlama ve ölçme ölçütleri açısından farklılaşmalarına dayalı olabileceği düşünülmektedir. Farklı sonuçların bir başka gerekçesi ise bazı çalışmalarda örneklemin alanda görev yapan öğretmenlerden oluşmasına karşın, diğerlerinde henüz alan deneyimi olmayan öğretmen adayları üzerinden gerçekleştirilmesi olabilir. Bu nedenle gelecekte yürütülecek benzer çalışmalarda, kadın ve erkek öğretmenlerin istismar ve ihmali nasıl tanımladıkları ve kendi sorumluluklarını nasıl algıladıklarına yönelik daha detaylı çalışmalara gereksinim olduğu düşünülmektedir.

İkinci araştırma problemi kapsamında araştırmaya katılan 240 öğretmen adayının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşlerinin istismara ve ihmale maruz kalma durumuna dayalı farklılaşma olup olmadığını saptamak için t-testi analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan t-testinde istismar alt boyutunda, istismar ve ihmale maruz kalmadığını belirtenlerin puan ortalamaları ile ($\bar{x}=66.4273$), istismar ve ihmale maruz kaldığını belirtenlerin puan ortalamaları ($\bar{x}=69.1538$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. İhmal alt boyutunda, istismara ve ihmale maruz kalmadığını belirtenlerin puan ortalamaları ($\bar{x}=44.4053$) istismara ve ihmale maruz kalanların puan ortalamaları ($\bar{x}=46.2308$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Nedensel açıklamalar alt boyutuna bakıldığında, istismar ve ihmale maruz kalmadığını belirtenlerin puan ortalamaları ile ($\bar{x}=69.3700$) istismar ve ihmale maruz kaldığını belirtenlerin puan ortalamaları ($\bar{x}=74.8462$) arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Tepki alt boyutunda da, istismara ve ihmale maruz kalmadığını belirtenlerin puan ortalamaları ile ($\bar{x}=35.4758$), istismara ve ihmale maruz kalanların puan ortalamaları ($\bar{x}=33.1538$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Genel olarak ortalamalar değerlendirildiğinde çocukluğunda kendini herhangi türden bir istismar ve ihmale maruz kalmış olarak belirtenlerin ilk üç boyutta puan ortalamalarının daha yüksek tepki boyutunda ise daha düşük olduğu gözlenmektedir. Bu sonuçlar, kendisinin istismar ve ihmale uğramış olduğunu bildiren öğretmen adaylarının konu ile ilgili olarak daha fazla bilgiye sahip olduklarını ve tepki olasılıklarının daha yüksek olabileceğini düşündürmektedir. Ancak örneklem dağılımına bakıldığında, çocukluğunda herhangi bir şekilde istismar ve ihmale maruz kalmadığını bildiren öğretmen adayları (n= 227) ile istismar ve

ihmale maruz kaldığını bildiren öğretmen adaylarının dağılımları (n=13) arasında büyük ölçüde farklılık olduğu görülmekte ve puanlar arasındaki farklılaşmanın anlamlı olmamasında bu faktörün etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının kendilerinin istismar ve ihmale maruz kalma durumları ile istismar ve ihmale ilişkin farkındalık durumları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik olarak alan yazında çalışma bulunmamıştır. Gelecekte, öğretmen ve öğretmen adaylarının kendilerinin istismar ve ihmale maruz kalıp kalmama durumlarına ilişkin yapılacak çalışmalar, istismara maruz kalan ve kalmayanların farkındalıklarına yönelik etkilerinin belirlenmesi alana katkı sağlayabilir.

Üçüncü araştırma problemi kapsamında araştırmaya katılan 240 öğretmen adayının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşlerinin eğitim alma durumuna dayalı farklılaşma olup olmadığını saptamak için t-testi analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan t-testinde istismar alt boyutunda, istismar ve ihmal ile ilgili eğitim almayanların puan ortalamaları ile ($\bar{x}=65.5128$) eğitim alanların puan ortalamaları ($\bar{x}=68.5476$) arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. İhmal alt boyutunda, istismar ve ihmal ile ilgili eğitim almayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=44.5064$) ile eğitim alanların puan ortalamaları ($\bar{x}=44.5000$) farklılık göstermemekte ve puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.. Nedensel açıklamalar alt boyutuna bakıldığında, istismar ve ihmal ile ilgili eğitim almayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=71.3452$) ile eğitim alanların puan ortalamaları ($\bar{x}=68.7628$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Tepki alt boyutunda da, istismar ve ihmal ile ilgili eğitim almayanların puan ortalamaları ($\bar{x}=33.6786$) ile eğitim alanların puan ortalamaları ($\bar{x}=36.2500$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Can Yaşar, Şenol ve Akyol (2015) yapmış olduğu araştırmada, öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim alma durumlarına göre çocuğa yapılan cinsel istismar tutumlarında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sağır'ın (2013) araştırmasında da, öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarına yönelik farkındalık düzeyleri ile konuyla ilgili resmi bir eğitim alma durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Tugay (2008) çocuk ihmal ve istismarı konusunda öğretmen adaylarının eğitim alma durumlarının istismar ve ihmali belirlemede önemli bir değişken olduğunu belirtmiştir. Pala (2011) yaptığı araştırmada, çalışmaya katılan öğretmen adaylarının %91,2'si daha önce çocuk ihmali ve istismarı ile ilgili eğitim almadıklarını bildirmiştir. Eğitim altığını belirten 15 öğrenciden 12'si de son bir yılda aldığı ders saati süresinin 5 saat ya da daha az olduğunu belirtmiştir. Konuyla ilgili ders alma durumları ile devam ettikleri bölümler ve en son mezun olunan okul türü arasında farklılık görülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazındaki çalışmaların bulguları genel olarak öğretmen adaylarının istismar ve ihmal konularında eğitim almış olma durumlarının farkındalıklarını ve bu tür durumlarda tepkide bulunma olasılıklarını arttırdığı yönündedir. Bu çalışmada da öğretmen adaylarının tepkilerinde benzer yönde bir eğilim gözlenmiştir. Eğitim alan ve almayanların ortalamaları arasındaki farklılaşma sadece istismar boyutunda anlamlı bulunurken, nedensel açıklamalar ve tepki alt boyutlarında da eğitim alan öğretmen adaylarının puanlarından hareketle, istismar ve ihmal nedenlerini daha doğru gerekçelere bağlı açıklayabildikleri ve tepkide bulunma eğilimlerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Gerek öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimlerinde gerekse öğretmenlerin hizmet-içi eğitimlerinde konuya ilişkin farkındalığı arttırabilmek için, hangi tür eğitim yaşantılarına gereksinim duydukları ve

eğitimlerin etkililiği için nasıl bir planlama gerçekleştirilmesi gerektiği gibi konularda daha detaylı çalışmalara gereksinim bulunmaktadır.

Dördüncü araştırma problemi kapsamında araştırmaya katılan 240 öğretmen adayının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşlerinin sınıf düzeylerine durumuna dayalı farklılaşma olup olmadığını saptamak için ANOVA analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan ANOVA testinde istismar alt boyutunda, analiz sonuçları, öğretmen adaylarının istismar ve ihmal ile ilgili görüşlerinin sınıf düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaştığını göstermektedir. İhmal alt boyutunda, öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre puan ortalamaları arasındaki farklılaşma istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Nedensel açıklamalar alt boyutuna bakıldığında, puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Tepki alt boyutunda da, öğretmen adaylarının puanları sınıf düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Sınıf düzeyi yükseldikçe, öğretmen adaylarının bilgi düzeyleri ve tepkide bulunma eğilimleri de artmaktadır.

Can Yaşar, Şenol ve Akyol'un (2015) araştırmasında, öğretmen adaylarının sınıf düzeyleri ile çocuğa yönelik cinsel istismar tutum puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ortaya koymuştur. Can Yaşar ve ark. (2014) başka bir araştırmasında da, çocuk istismarı konusunda öğretmen adaylarının farkındalık seviyeleri arasında farklılık olduğunu ve üst sınıfların alt sınıflara oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmanın bulguları ilgili araştırmaları destekler niteliktedir. Bu bulgular Eğitim Fakültelerinde öğretmen adaylarına verilen eğitimin ,istismar ve ihmale ilişkin farkındalığa olumlu katkıda bulunduğunu ortaya koyması açısından önemlidir. Mckee ve Dillenburger (2009) araştırmasında, öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili farkındalığa sahip olmaları

gerektiğini ve öğrenim süresince ihmal ve istismar ile ilgili eğitim almaları gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Ancak bu sonuçların dikkatle değerlendirilmesi de gerekmektedir. Çünkü alanyazında farklı sonuçlara ulaşılmış çalışmalarda bulunmaktadır. Örneğin Türk'ün (2010) araştırmasında, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre istismar potansiyellerinin ölçümleri arasında istatistiksel olarak bir fark olmadığını ortaya koymuştur. Bu sonuç dikkate alındığında, öğretmen adaylarına Eğitim Fakültelerinde verilecek eğitimin amacının ve içeriğinin çok iyi planlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Beşinci araştırma problemi kapsamında araştırmaya katılan 240 öğretmen adayının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşlerinin mezun oldukları lise türüne dayalı farklılaşma olup olmadığını saptamak için ANOVA analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan ANOVA testinde istismar alt boyutu incelendiğinde mezun oldukları lise türüne göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. İhmal alt boyutuna bakıldığında, mezun oldukları lise türüne göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Nedensel açıklamalar alt boyutuna bakıldığında ise, en yüksek puan ortalaması meslek lisesinde ($\bar{x}=71.7609$), en düşük puan ortalaması diğer liselerde ($\bar{x}=62.0714$) öğrenim gören öğretmen adaylarına aittir. Lise türüne göre puanlar arasında anlamlı biçimde farklılık görülmektedir. Tepki alt boyutunda ise, mezun oldukları lise türüne göre puanlar arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Başka bir çalışmada farklı bir sonuca ulaşılmıştır. Benzer konu ile ilgili olarak Pala (2011) geleceği öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi ve farkındalık düzeyleri ile ilgili yapmış olduğu araştırmada, çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi ve farkındalık düzeyleri ile en son mezun olunan okul türü arasında anlamlı bir farklılık görülmediği sonucuna ulaşmıştır. Erol

(2007) yaptığı araştırmada, öğretmenlerin mezun oldukları okula göre fiziksel istismar belirtilerini saptamalarına ilişkin farkındalıklarında Açıköğretim Fakültesi mezunlarının, Eğitim Fakültesi ve Meslek yüksek okulundan mezun öğretmenlere göre daha duyarlı olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmada görüldüğü gibi, nedensel açıklamalar alt boyutunda meslek liselerinden mezun öğretmen adayları ile diğer liselerden mezun öğretmen adaylarının puanları arasında farklılaşma görülmektedir. Meslek lisesi ve çocuk gelişimi bölümünden mezun öğretmen adayları, lise eğitimlerinde okul öncesi eğitime yönelik birçok ön bilgi ile geldiği için diğer liselerden mezun öğretmen adaylarına göre çocuk istismarı ve ihmalinin nedenlerinde daha duyarlı oldukları söylenebilir. Bu sonuçlarda öğretmen adaylarının konu ile ilgili olarak aldıkları eğitimin niceliği ile bilgi düzeyleri arasında bir ilişki olabileceği yönündeki önceki sonuçları destekler niteliktedir. Ancak bu haliyle, bu eğitim niteliğinin ne olması gerektiği ve kalıcı biçimde etkilerinin artırılması açısından nasıl bir eğitim planlaması gerçekleştirilmesinin daha etkili olabileceği yönündeki sorulara yeterli yanıt oluşturamamaktadır. Dolayısıyla ileride alanda yürütülecek çalışmalarda öğretmen adaylarının bu konulara ilişkin görüşlerinin nitel araştırmalarla daha derinlemesine belirlenmesinin yararlı olacağına inanılmaktadır.

Altıncı araştırma problemi kapsamında araştırmaya katılan 240 öğretmen adayının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşlerinin yaşamlarını en uzun süre geçirdikleri yere dayalı farklılaşma olup olmadığını saptamak için ANOVA analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan ANOVA testinde istismar alt boyutunda, öğretmen adaylarının yaşamlarını en uzun süre geçirdikleri yere göre puanlar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. İhmal alt boyutunda da, öğretmen

adaylarının yaşamlarını en uzun süre geçirdikleri yere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Nedensel açıklamalar alt boyutuna bakıldığında da, öğretmen adaylarının yaşamlarını en uzun süre geçirdikleri yere göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Tepki alt boyutu incelendiğinde ise, analiz sonuçları puanlar arasında anlamlı bir şekilde farklılaşma göstermektedir. Scheffe sonuçlarına göre farklılaşma en uzun süre köyde yaşayanlar ($\bar{x}=38.7953$) ile, en uzun süre şehirde yaşayanların ($\bar{x}=33.3259$) puanları arasındaki farklılaşmadan kaynaklanmaktadır. Türk (2010) araştırmasında, öğretmen adaylarının yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim birimlerine göre istismar ölçümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yaşamlarının çoğunu beldede geçirmiş olan öğretmen adaylarının istismar ölçümlerinin, yaşamının çocuğu büyükşehirde, şehirde, ilçede ve köyde geçirmiş olan öğretmen adaylarının istismar ölçümlerinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunun sebebinin kırsal ve kentsel iki kültür arasında kalındığı, bu ikilemin oluşturduğu sıkıntılı durumun, beldede büyümüş öğretmen adaylarındaki istismar düzeyini arttırdığı söylenmiştir. Yerleşim alanlarına yönelik tanımlamaların doğrudan eşleşmemesi nedeniyle bu çalışmanın bulguları ile Türk'ün (2010) bulguları doğrudan karşılaştırılabilir nitelikte değildir. Ancak bu çalışmada da Türk'ün öngörülerini düşündürecek nitelikte verilere ulaşılmıştır. İlk üç alt boyutta öğretmen adaylarının puanları köyden büyükşehir doğru gidildikçe yükselmesine karşın aynı eğilim tepki alt boyutunda izlenmemiştir. Bu boyutta yaşamını en uzun süre köyde geçirenler ile büyükşehirde geçirenlerin tepki puan ortalamalarının birbirine çok yakın ve şehirde yaşayanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu alt boyutta yüksek puanın daha az tepkide bulunma eğilimine işaret ettiği dikkate alındığında yaşamını uzun süre şehirde geçirmiş

olanların en yüksek tepki eğilimine sahip oldukları söylenebilir. Yaşamını en uzun süre büyükşehirde geçirmiş olanların tüm boyutlarda daha yüksek bir puana sahip olmalarına karşın bu boyutta köydekilere yakın puanlar aldıklarının anlaşılması önemlidir. Bu tür bir açıklama belki de istismar ve ihmale ilişkin bilgiye sahip olma ile eylemde bulunma arasındaki ilişkiyi de daha iyi anlamamızı yol açacaktır. Gelecekte bu konu üzerinde durulmasının ve özellikle farklı yerleşim alanlarından gelen ve yine benzer alanlarda öğretmenlik yapacak öğretmen adaylarının istismar ve ihmale ilişkin bilgi düzeyleri ile eylemde bulunma olasılıklarının bu değişkenden nasıl etkileniyor olduğunun anlaşılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Yedinci araştırma problemi kapsamında araştırmaya katılan 240 öğretmen adayının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşlerinin aile tipine göre farklılaşma olup olmadığını saptamak için ANOVA analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan ANOVA testinde istismar alt boyutunda, yaşadıkları aile tipine göre çekirdek ailede yaşayanların bilgi düzeyleri ($\bar{x}=67.1481$), geniş ailede yaşayanlar ($\bar{x}=65.2857$) ve tek ebeveynli ailede yaşayanlara göre ($\bar{x}=62.6250$) daha yüksektir. Analiz sonuçlarına göre puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. İhmal alt boyutunda, ANOVA testi sonuçlarında aile tiplerine göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Nedensel açıklamalar alt boyutunda, puanların birbirlerine oldukça yakın olduğu görülmektedir. ANOVA testi sonuçlarına göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Tepki alt boyutunda da, çekirdek ailede yaşayan öğretmen adaylarının ($\bar{x}=34.4815$) ve geniş ailede yaşayan öğretmen adaylarının ($\bar{x}=35.8000$) istismar ve ihmale uğramış çocuklarla karşılaşmaları durumunda tepkide bulunma olasılıkları tek ebeveynli ailede yaşayan ($\bar{x}=44.6250$) öğretmen adaylarına göre daha yüksektir. Analiz

sonuçlarına göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. Okul öncesi öğretmen adaylarının yaşadıkları aile tipine göre istismar ve ihmale ilişkin bilgi düzeyleri ve tepki eğilimleri ile ilgili olarak alanyazında çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak bu çalışmanın bulgularından yola çıkarak özellikle tek ebeveynli ailelerde yetişen öğretmen adaylarının gerek bilgi gerekse tepki boyutundaki puanlarının diğer gruplardan belirgin biçimde farklı olması dikkate değer bir bulgu olarak görülmektedir. Günümüzde ailelerde boşanma olgusu da dikkate alındığında, tek ebeveynli ailelerde yetişen çocukların yaşam koşullarının istismar ve ihmale yönelik algı ve eylemlerini nasıl ve neden etkiliyor olduğu konularında gelecekte daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir.

Sekizinci araştırma problemi kapsamında araştırmaya katılan 240 öğretmen adayının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşlerinin algılanan anne tutumuna göre farklılaşma olup olmadığını saptamak için ANOVA analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan ANOVA testinde istismar alt boyutunda, annenin çocuk yetiştirme tutumunda, ANOVA testi sonuçlarına göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. İhmal alt boyutunda, annenin çocuk yetiştirme tutumunda, puanlar arası farklılığı belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilen ANOVA testi sonuçlarına göre grupların puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Nedensel açıklamalar alt boyutunda, annenin çocuk yetiştirme tutumunda, analiz sonuçlarına göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Tepki alt boyutunda da, annenin çocuk yetiştirme tutumunda, ANOVA testi sonuçlarına göre, puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Ölçeğin istismar alt boyutunda en düşük puan ortalaması, otoriter/baskıcı tutuma sahip anneleri olan katılımcıdır. İhmal alt boyutundaki en düşük puan

ortalamaları, kuralsız/ilgisiz tutuma sahip anneleri olan katılımcılardır. Nedensel açıklamalar alt boyutunda en düşük puan ortalaması otoriter/baskıcı tutuma sahip anneleri olan katılımcılardır. Tepki alt boyutunda da yüksek puan daha az tepkide bulunduğunu göstermektedir ve en yüksek puan ortalaması, kuralsız/ilgisiz tutuma sahip olan anneleri olan katılımcılardır. Genel olarak bakıldığında, otoriter/baskıcı ve kuralsız/ilgisiz tutum sergileyen anneye sahip olan öğretmen adaylarının istismar ve ihmal konusundaki bilgi düzeyleri ve tepkilerinin demokratik/hoşgörülü tutum ve koruyucu/kollayıcı tutum sergileyen anneye sahip öğretmen adaylarından daha düşük olduğunu göstermektedir. Ailede çocuk yetiştirilmesinde en etkin faktörün anne olduğunu düşünürsek, çocukların nasıl bir yetişkin olacaklarını belirlemede en büyük görev anneye düşmektedir. Çocukların kişilik yapılarının anne-baba tutumlarına göre değiştiği 0-6 yaş okul öncesi dönemde hem ailelerin, hem de öğretmenlerin sergilediği tutumlar çocuğa gelecekte ayna olacaktır. Öğretmenlerin, ailelere yönelik seminerler vermesi ve farkındalıklarını arttırması yetişecek olan çocuklara bir ışık olacaktır.

Dokuzuncu araştırma problemi kapsamında araştırmaya katılan 240 öğretmen adayının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşlerinin algılanan baba tutumun farklılaşma olup olmadığını saptamak için ANOVA analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan ANOVA testinde istismar alt boyutunda, babaların çocuk yetiştirme tutumlarına göre, ANOVA testi sonuçlarına bakıldığında puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. İhmal alt boyutunda, babaların çocuk yetiştirme tutumlarına göre, ANOVA testi sonuçlarına bakıldığında puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Nedensel açıklamalar alt boyutuna bakıldığında, babaların çocuk yetiştirme tutumlarına göre, ANOVA testi sonuçlarına bakıldığında puanlar

arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Tepki alt boyutunda da, babaların çocuk yetiştirme tutumlarına göre, ANOVA sonuçlarına bakıldığında puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Anne tutumu ile benzer şekilde, otoriter/baskıcı ve kuralsız/ilgisiz tutuma sahip babaları olan katılımcıların puanlarının koruyucu/kollayıcı tutum ve demokratik/hoşgörülü tutuma sahip babaları olan katılımcılara göre daha düşük olduğu görülmektedir. Yalçın, Koçak ve Duman'ın (2014) araştırmasında, çalışma grubundaki ebeveynlerin %55,1'inin eşitlik ve demokratik bir tutum sergilediği ve çocuk merkezli yöntemleri tercih ettiği, %29,9'unun ise, baskıcı ve itaate dayalı tutumları sergilediği, %14,9'unun ise belirli bir disiplin yöntemini uygulamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada da ebeveynlerin tutumlarının benzer bir dağılım gösterdiği söylenebilir, dolayısıyla çocukların yarıya yakın bir bölümü demokratik olmayan aile ortamlarında yetişmektedir. Bu da kişiliğin en büyük mimarı olan anne ve babalara çocuk gelişimi, çocuk yetiştirme ve istismar-ihmal konularında eğitim verilmesinin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Elbette onlara eğitim verecek olan öğretmen adaylarının bu yönde yetişmesi ve geliştirilmesi, öğretmenlerinde hizmet içi eğitim ve seminerlerle farkındalıklarının artması bir o kadar önemli ve gerekli olduğu söylenebilir.

Onuncu araştırma problemi kapsamında araştırmaya katılan 240 öğretmen adayının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeyleri, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve baş etme yöntemleri konusundaki görüşlerinin istismar ve ihmal konusundaki bilgi düzeylerini ne ölçüde yeterli buldukları durumuna dayalı farklılaşma olup olmadığını saptamak için ANOVA analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan ANOVA testinde istismar alt boyutunda, Scheffe testinin sonuçlarına göre, bilgi düzeyi az olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=61.9355$) ile bilgi düzeyi

orta olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları arasındaki farklılaşma ve bilgi düzeyi az olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=61.9355$) ile bilgi düzeyi çok olan öğretmen adaylarının puan ortalamaları ($\bar{x}=68.2258$) arasındaki farklılaşmadan kaynaklandığı belirlenmiştir. İhmal alt boyutunda, analiz sonuçları bilgi düzeylerinin puan ortalamalarının anlamlı bir biçimde farklılaştığını göstermektedir. Bilgi düzeyini çok olarak belirten öğretmen adaylarının puan ortalamaları ile, bilgi düzeyini az olarak belirten öğretmen adaylarının puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya çıkarmıştır. Nedensel açıklamalar alt boyutunda, öğretmen adaylarının bilgi düzeylerine göre puanlar arasındaki farklılaşma istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Tepki alt boyutunda da, istismar ve ihmal konusunda kendilerinin orta düzeyde ve yüksek düzeyde bilgili olarak tanımlayan öğretmen adaylarının, bu tür durumlarla karşılaştıklarında tepkide bulunma olasılıkları daha yüksektir ancak puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Görüldüğü gibi, istismar alt boyutunda bilgi düzeyini az olarak belirten öğretmen adaylarının puanları ile bilgi düzeyini orta ve çok olarak belirten öğretmen adaylarının puanları arasında farklılaşma görülmektedir. İhmal alt boyutunda da, bilgi düzeyini az olarak belirten öğretmen adaylarının puanları ile bilgi düzeyini çok olarak belirten öğretmen adaylarının puanları arasında farklılaşma görülmektedir. Bilgi düzeyini az olarak belirten öğretmen adayları %12,9, bilgi düzeyini orta olarak belirten öğretmen adayları %61,3 ve bilgi düzeyini çok olarak belirten öğretmen adayları %25,8'dir. Görüldüğü gibi alan yazındaki çalışmaların sonuçları elde edilen bulgularla benzer durumdadır.

Sağır'ın (2013) çalışmasında, öğretmenlerin ihmal ve istismar konusundaki vermiş oldukları cevaplarda, fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar,

ekonomik istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal konusunda kendilerini orta düzeyde yeterli görmektedir. Eğitimsel ihmalin belirtilerini tanımada ise kendilerini üst düzeyde yeterli görmekte olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sağır'ın (2013) araştırmasında, araştırmaya katılan öğretmenlerin %70.8'i çocuk ihmali ve istismarı ve konusunda bilgilendirilmek istemektedir.

Pala'nın (2011) yapmış olduğu araştırmada, araştırmaya katılanların %47.3'ü fiziksel istismarı tanımlamada kendilerini yeterli gördükleri, %38'inin cinsel istismarı tanımlamada kendilerini yeterli gördüklerini, %53.2'si duygusal istismarı tanımlamada kendilerini yeterli gördükleri sonucuna ulaşmıştır. Araştırmaya katılanların %53.8'inin de çocuk ihmali tanımlama konusunda kendilerini yeterli gördükleri sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin kendilerini yeterli görme durumları orta düzeyde çıkmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular, öğretmen adaylarının genel olarak kendilerini çocuk istismarı ve ihmali konusunda orta düzeyde yeterli görmekte oldukları yönündeki benzer çalışma bulguları ile aynı doğrultudadır. Bu sebeple, eğitim programları gözden geçirilmelidir. Ancak burada ilginç olan diğer bir sonuç, kendilerini çok bilgili olarak tanımlayan öğretmen adaylarının puanlarının istismar ve ihmale ilişkin bilgi düzeylerinin belirlendiği ilk iki boyutta az bilgili olduğunu belirtenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olmasına karşın, tepki alt boyutunda bilgi düzeyine dayalı olarak puanlar arasında anlamlı bir farklılaşma olmamasıdır. Bu öğretmen adaylarının bilgiye sahip olma durumları ile istismar ve ihmal durumlarında tepkide bulunma eğilimlerinin örtüşmediğini düşündürmektedir. Özetle istismar ve ihmali ne olduğunu ve neden kaynaklandığını biliyor olmak, bu durumlarla karşılaşıldığında tepkide bulunma olasılığını daha yüksek düzeyde ortaya çıkarmamaktadır. Bu araştırmanın sınırlılıkları içinde bunun nedenlerine yeterince değinilememiştir. Ancak gelecekte istismara yönelik olarak

bilgi düzeylerinin yanı sıra, nedensel açıklamalar, inançlar ve davranış eğilimleri boyutlarının aralarındaki ilişkilerin daha kapsamlı ele alınması gerektiği görülmektedir.

Bölüm 6

ÖNERİLER

Çocuk ihmal ve istismarı toplumda her geçen gün artan bir olaydır. Son yıllarda çocuk istismarı ve önleme konusunda çeşitli araştırmalar yapılmış ve bunu önlemeye yönelik yasal dayanaklar çıkarılmıştır. Türkiye’de çıkarılan yasal dayanaklardan bazıları; Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Çocuk Haklarının Kullanımına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, Türk Ceza Kanunu, Türk Medeni Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu, Sosyal Hizmetler Kanunu, İş Kanunu, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012/20 Sayılı Başbakanlık Genelgesi’dir. İstismara uğrayan çocuğa erken müdahale ile çocuğun gelecek hayatında yaşayacağı sorunlar engellenmiş olur. Bu konuda çocuğun evinden koparak ilk sosyalleşmeye başladığı kurumlar olan okul öncesi eğitim kurumlarına ve okul öncesi öğretmenlerine önemli görevler düşmektedir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular ışığında, çocuk ihmal ve istismarı konusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir;

- i. Eğitim Fakültelerinin programlarına öğretmen adaylarını istismar ve ihmal konusunda bilgilendirecek daha fazla derse ve eğitim etkinliklerine yer verilmesi gerekmektedir. Ulusal ve uluslararası normlarda benimsenen hukuksal ve ahlaki yaklaşımlar ayrıntılı biçimde eğitim programlarına dahil edilmeli ve öğretmen adayları çocuğun ihmali ve istismar konusunda bilinçlendirilmelidir.

- ii. Çocuğun okula başladığı dönem itibariyle çocuk ve aile sık sık izlenmeli, ailenin çocuk ile sağlıklı iletişim kurabilmesi için gerekli sosyal destekler sağlanmalıdır.
- iii. Çocuğun istismar ve ihmalini önleme ve müdahale etme amacıyla, Çocuk Koruma Merkezleri her ilde kurulmalı ve medya ile işbirliği yapılarak toplumun bilinçlenmesi ve farkındalıklarının artması sağlanmalıdır.
- iv. İstismara vakası ile karşılaşıldığında bildirim yapılabilecek kurumlar, okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapacak öğretmenlere ve velilere hizmet içi eğitimler ve veli toplantıları ile anlatılmalıdır.
- v. Çocuk istismarını bildirim yapacakları kurumlar konusunda okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapacak öğretmen adayları için eğitim ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Öğretmenler zorunlu bildirim prosedürleri oluşturulduktan sonra yasal zorunluluklarını ve görevlerini anlayacak şekilde eğitilmeli ve öğretmen adayları bu konuda daha sorumlu davranmalıdır.
- vi. MEB ve İl Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından eğitimcilere, eğitim alan öğretmen adaylarına ve velilere yönelik olarak çocuk istismarı ve ihmal konusunda broşürler hazırlanmalı, bilgi verici konferanslar düzenlenmelidir.

KAYNAKLAR

Acehan, S., Bilen, A., Ay, M.O., Gülen, M., Avcı, A. Ve İçme, F. (2013). *Çocuk İstismarı ve İhmalinin Değerlendirilmesi*, Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, 22 (4), 591-614.

Akçay, Ş. (2008). *İstanbul Üniversitesine Bağlı Tıp Fakültelerinde Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalları İle Travma ve Acil Cerrahi Birimlerinde Görev Yapan Son Dönem Tıpta Uzmanlık Öğrencilerinin Çocuk İhmali ve İstismarı Konusunda Bilgi, Deneyim ve Davranışlarını Belirleme Araştırması*. İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi.

Akgiray, A. (2007). *Klinik Psikoloji Tezsiz Yüksek Lisans Programı Dönem Projesi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikolojik Anabilim Dalı.

Akın, A., Akın, L., Akşit, B.T. vd. (2006). *Halk Sağlığı Temel Bilgiler*, (Ed. Ç. Güler ve L. Akı), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Aksoy, E., Çetin, G., İnancı, M.O., Polat, O., Süzen Ş., Yavuz, F. (2004). *Çocuk İstismarı ve İhlali*. Adli Tıp Ders Notları. <http://www.turktabiplerbirliği.com>.

Akyüz, E. (2012). *“Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması”* Ankara: Pegem Akademi.

- Altınsu, B. (2004). “Çocuklara Bakım veren Hemşirelerin Çocuk İstismar ve İhmalini Tanıyabilmeleri.” M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Altunya, N. (2003). “Eğitim Fakülteleri İçin Vatandaşlık Bilgileri” Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2001). “Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmali ve İstismarı” Milli Eğitim Dergisi, 151: 36-39.
- Arıkan, Ç. (1998). *Ailede Çocuğa Yönelik Şiddet*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, Cilt6, s. 1-3, Ankara.
- Aydın, B. (1996). “Çocuk Psikolojisinin Temelleri” Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları. İstanbul.
- Bahar, G. Savaş, H. Ve Bahar, A. (2009). “Çocuk İhmal ve İstismarı: Bir Gözden Geçirme” Fırat Dergisi, 4 (12): 51-64.
- Bahçecik, N., Kavaklı, A. (1994). *Çocuk İstismarı ve İhmalinde Hemşirenin Koruyucu Sağlık Hizmetlerinde ve Tedavi Edici Kurumlarındaki Sorumluluğu*. Hemşirelik Bülteni, 8(32), 45-51.
- Balo, Y.S. (2005). “Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması” Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Bilir, Ş. Arı M., Dönmez, N., Güneysu, S., (1991). “4-12 yaşları arasında 16.100 Çocukta Örselenme Durumları ile İlgili Bir İnceleme”. Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukları Kötü Muameleden Korunması, 1.Ulusal Kongresi, 12-14 Haziran 1989, Gözde Repro Ofset, Ankara, s. 45-53.
- Buchanan A. (1996). “*Cycles of child maltreatment facts, fallacies and interventions*”. John Wiley & Sons Ltd., West Sussex, England.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Byers, J. (1991). *Çocuk İstismarını Önleme*, s.279-285, *Önleyici Programlar ve Halk Eğitimi, Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi Yayını*, Konanç, E., Gürkaynak, İ., Egemen, A. (Çev.), Gözde Repro Ofset: Ankara.
- Calam, R., Hornel, L., Glosgow, D., Cox, A., (1998). *Psychological Disturbance and Child Sexual Abuse*. Child Abuse & Neglect., 22 (9), 901-913.
- Can-Özcan, M. (2010). “*İstismar ve İhmalin Çocuklar Üzerindeki Fiziksel ve Psikolojik Etkilerinin İncelenmesi*” Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı.
- Cüceloğlu, D. (2003). *İnsan ve Davranış*, İstanbul: Remzi Kitapevi.

- Dökmen, Ü. (1995). “*Evde, Okulda, Ekranda Çocukları Duygusal İstismar*”
Cumhuriyet Bilim ve Teknik Dergisi. Sayı: 426.
- Erdoğan, O. (2011). “*Çocuk Hakları*” İstanbul: Acar Yayınları.
- Erkman, F. (1999). “*Çocukların Duygusal Ezimi*” Çocukların Kötü Muameleden
Korunması I. Ulusal Kongresi Serbest Bildiriler Kitabı, Ankara: Pelin Ofset.
- Erol, D. (2007). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin,
Çocuklarındaki Fiziksel İstismar Belirtilerine İlişkin Farkındalıkları*, Yüksek
Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu
Hukuku Anabilim Dalı.
- Fırat S. (2007). “*İstismara ve İhmale Uğramış Çocukların Tedavi ve
Rehabilitasyonu: Bir Yataklı Merkez Modeli*”. Çukurova Üniversitesi, Sağlık
Bilimleri Enstitüsü, Adli Tıp Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Adana.
- Gelles, R.J. (1987). What to learn from cross-cultural and historical research on
overview. In R.J. Gelles & J.B. Lancaster (Ed) “*Child abuse and neglect:
Biosocial dimensions*” Aldine De Gruyter, New York.
- Giovannoni, J. (1989). “*Definitional issues in child maltreatment. D. Cicchetti and
V. Carlson (Ed)*”. Child maltreatment theory and research on the causes and
consequences of child.

Glaser, D. (2002). *Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): a conceptual framework*. Child Abuse Negl, 26:697-714.

Gökler, R. (2006). “*Eğitimde Çocuk İstismarı ve İhmaline Genel Bir Bakış*” TSA, 3:47-76.

Hancı, İ.H. (2002). *Adli Tıp ve Adli Bilimler*. Seçkin Yayınları, Ankara, s.263-284. 1. Baskı.

Hatun, Ş. (2002). “*Yoksulluk ve Çocuklar Üzerine Etkileri*” Ankara: Türk Talipleri Birliği Yayınları.

İnanç, B., Bilgin, M. Ve Kılıç, M. (2004). *Gelişim Psikolojisi: Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Adana: Nobel Kitapevi.

İşeri, E. (2007). “*Duygusal İstismar*”, Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım, Çocuk İstismarı ve İhmal Önleme Derneği, Ankara Üniversitesi Basımevi, s.31-33.

Kara, Ö. (2010). “*Ankara İlinde Görev Yapan Pediatri Asistanları, Uzmanları ve Pratisyen Hekimlerin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Bilgi Düzeyleri ve Yaklaşımlarının Karşılaştırılması*” Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi. Tıpta Uzmanlık Tezi.

Karaman, Y. (1993). *“İlkokul Öğretmenlerinin Gözlemlerine Göre Çocukların Aileleri Tarafından İstismarı ve İhmali”* Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 19. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kars, Ö. (1996). *Çocuk İstismarı: Nedenleri ve Sonuçları*, Ankara: Bizim Büro.

Kaufman, J., Zigler, E. (1987). *“Do abused children become abusive parents?”*. American Journal Of Orthopsychiatry, 57, 186-192.

Kepenekçi, Y.K., Nayır, F. (2012). *“Çocukların ana-babaları tarafından istismar ve ihmaline ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri”*. International Journal of Social Science, 5 (7), 437-435.

Kefi, S. Çeliköz, N. ve Erişen, Y. (2013). *“Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Temel Bilimsel Süreç Becerilerini Kullanım Düzeyi”* JRET Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2 (2): 300-319.

Kural, S., Evren, C. Ve Çakmak, D. (2005). *Alkol/Madde Bağımlılığında Kişilik Bozukluğu Ek Tanısının Diğer I. Eksen Tanıları ve Çocukluk Çağı Kötiye Kullanımı ve İhmali ile İlişkisi*, Bağımlılık Dergisi, 6: 9-18.

- Kocaer, Ü. (2006). *“Hekim ve Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri”* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kozcu, Ş. (1991). *“Çocuk İstismarı ve İhmali”*, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Kuğuoğlu, S. (2004). *Çocuk İhmali ve İstismarı* (Ed. D. Şelimen), Acil Bakım Kitabı, İstanbul: Yüce Yayıncılık.
- Kurtay, D., Özkök, S.M., Barlık, A.Y., Yatağan, M. Kurtay, A., Akman, E., Varlık, A. (2004). *Çocuk İhmal ve İstismarına Multidisipliner Yaklaşım ve Çocuk ve Gençlik Merkezi Çalışması*, Aydın.
- Kürklü, A. (2011). *Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Küntay, E. Ve Dikmen-Özarlan, A. (2011). *“Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali ve İstismarı El Kitabı. 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi içinde (s.92-11). Çocuğun Ekonomik İstismarı: Çocuk İşçiliği Üzerine Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Çerçevesinde Bir Sosyolojik Değerlendirme”*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

McGrath, P., Cappelli, M., Wiseman, D., Khalil, N. and Allan, B. (1987). *Teacher Awareness Program on Child Abuse: A Randomized Controlled Trial*, *Child Abuse and Neglect*, 11 (1): 125-132.

McKee, BM. and Dillenburger, K. (2009). *Child Abuse and Neglect: Training Needs of Student Teachers*, *International Journal of Educational Research*, 48 (5): 320-330.

Mian, M. (2004). “*World Report on Violence and Health: What it Means for Children and Pediatricians*” *The Journal of Pediatrics*, 145 (1): 14-19.
[http://www.jpeds.com/article/S0022-3476\(04\)00316-6/pdf](http://www.jpeds.com/article/S0022-3476(04)00316-6/pdf) (07.01.2017).

Mommen, D.K., Kolko D.J., Pilkonis, P.A. (2002), *Negative affect and Parental Aggression in Child Physical Abuse*”, *Child & Abuse & Neglect*, 26(4); 407-427.

Mraovich LR., Wilson JF., (1999). “*Patterns of child abuse and neglect associated with chronological age of children living in a midwestern county*”. *Child Abuse Negl*, 23 (9), 899-903.

Özdemir, A. (1989). “*Çocuğun Fiziksel Yönden İstismarı ve İhmali*”. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi).

Özdemir, H. Ve Ruhi, A.C. (2012). “*Çocuk Hukuku*” Ankara: Adalet Yayınevi.

- Pala, B. (2011). *Geleceğin Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri*, Tıpta Uzmanlık Tezi, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pelendecioğlu, B., Bulut, S. (2009). “Çocuğa Yönelik Aile İçi Fiziksel İstismar” Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi, 9 (1), 51-61.
- Polat, O. (2000). “Ailenin ve Aile İçerisindeki Çocuğun Korunması ve Çocuğun Statü Komisyonu Raporu” 1. İstanbul Çocuk Kurultayı, İstanbul Çocuk Raporu. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve Şiddet*, İstanbul: Der Yayınevi.
- Polat, O. (2004). Çocuk İstismarı, Klinik Adli Tıp, Seçkin Yayıncılık, Eylül, s.85-133.
- Polat, O. (2006). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı 1*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s.35-40.
- Polat, O. (2007). “Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı: Tanımlar” Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Poyraz, H. Ve Dere, H. (2001). “Okul Öncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri” Ankara: Anı Yayıncılık.

- Sağır, M. (2013). “Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri” Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Sarıbaş, AK. (2013). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalıklarının Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı.
- Scannapieco, M. & Connell-Carrick, K. (2005). “*Understanding Child Maltreatment: An ecological and developmental perspective*”.Oxford University Pres. USA.
- Sevinç, M. (2009). “*Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitiminde Oyun*” İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- SHÇEK Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi, (2006). *Nihai Rapor*, Sosyal Araştırmalar Merkezi (SAM), Ankara.
- Sözduyar, H. (1989). “*İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Çocuk İstismarı Konusudaki Görüşlerinin İncelenmesi*”. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Subaşı, BM. (2000). “*Sokakta Çalışan Çocukların Psiko-Sosyal ve Sağlık Durumlarına Bir Bakış*”. Çocuk Forumu Dergisi, 3 (3).

Şahiner ÜM., Yurdakök, K. Kavak US., Çetin, İ. (2001). *Tıbbi Açıdan Çocuk İstismarı*” Katı Pediatri Dergisi, 22: 276-285.

Şahin, F ve Beyazova, U. (2001). “*Çocuğun Şiddetten Korunma Hakkı*” Milli Eğitim Dergisi,

http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/151/sahin_beyazova.htm (07.01.2017).

Şahin, F. (2002). “*Çocuk İhmali: Tanı ve Tedavide Hekimler İçin İpuçları*”. Klinik Pediatri Dergisi, 1 (3):103-106.

Şimşek, S. (2010). *Ergenlerde Davranış Problemlerinin Anne babalardan ve öğretmenlerden algılanan duygusal istismar açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

Tan, M. (1994). “*Çocukluk: Dün ve Bugün* (Editör, B. Onur), *Toplumsal Tarihte Çocuk*” İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Taner, Y. Ve Gökler, B. (2004). “*Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri*” Hacettepe Tıp Dergisi, 35: 82-86.

Tardif, M.; Auclair, N. ve Carpentier, J. (2005); “*Sexual Abuse Perpetrated By Adult And Juvenile Females: An Ultimate Attempt to Resolve a Conflict Associated with Maternal Identity*”, Child Abuse & Neglect, 29: 153-167.

T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) ve UNICEF (2010). *Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması. Özet Rapor.*

Topbaş, M. (2004). “*İnsanlığın Büyük Ayıbı: Çocuk İstismarı*” TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 3 (4): 76-82.

Topbaş, S. (2009). *Silinmeyen İzler*, Ankara: Phoenix Yayınevi.

Tos, F. (2001). “*Çocuğun Gelişiminde Okul Öncesi Eğitim*” İstanbul: Kariyer Yayınları.

Tugay, D. (2008) “*Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*” Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Turhan, E., Sangün, Ö. Ve İnandı, T. (2006). “*Birinci Basamakta Çocuk İstismarı ve Önlenmesi*” STED, 15 (9): 153-157.

Turla, A. (2002). *Çocuk İstismarı ve İhmali Olgularında Tıbbi Yaklaşım*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi, 19 (4): 291-300.

- Türk, S. (2010). “*Öğretmen Adayları ile İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Çocuk İstismarı Potansiyeli Açısından İncelenmesi*”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Unutkan, ÖP. (2010). “*İnsan Hakları, Çocuk Hakları ve Eğitimi*” (Ed. A. Oktay), Eğitim Bilimine Giriş, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ünal, G. (2005). *Aile İçi Şiddet*, Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, 2 (7), 85-93.
- Veltman, MWM. and Browne, K.D. (2000). *Pictures in the Classroom can Teacher and Mental Health Professionals Identify Maltreated Children’s Drawings*, Child Abuse Review, 9: 328-336.
- Vatansever, Ü. (2004). *Çocuk İstismarı ve İhmali* (Ed. M. Uzel ve L. Yılmaz), Çocuk Acil Tıp Kitabı, İstanbul: Çocuk Acil Tıp ve Yoğun Bakım Derneği Yayınları.
- Yalçın, H., Koçak, N., Duman, G. (2014). *Anne Babaların Çocuk İstismarıyla İlgili Tutumlarının İncelenmesi*, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16(1), 137-143.
- Yaşar, CM., Şenol, FB., Akyol, T. (2015). *Öğretmen Adaylarının Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutumlarının İncelenmesi*, Uluslararası Katılımlı III. Çocuk

Gelişimi ve Eğitimi Kongresi “Erken Müdahale” Sözel Bildiriler IX. s.228-241, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Yavuzer, H. (1988). “Çocuğun Eğitimi ve Psiko-sosyal Gelişimi Açısından Ailenin Önemi”. Çocuk Psikolojisi, s.181-182, Remzi Kitapevi, İstanbul.

Yenibaş, R. Ve Şirin, A. (2007). *Ailede Çocuğun İstismarı ve Umutsuzluk*, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Yıldız S. (2007). “İlköğretim II. Kademesindeki Çocuklara Yönelik İstismarın ve İhmalin Çeşitli Değişkenler Yönünden İncelenmesi”. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Yılmaz-Irmak, T. (2008). “Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlığı ve Dayanıklılıkla İlişkili Faktörler” Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, U. Bayat, M. (2005). “Oto tamirhanelerinde çalışan çocuk işçilerin sağlıklarını koruyucu davranışları ile ş ortamı ve çalışma koşullarının değerlendirilmesi”. Sağlık Bil Derg, 14: 37-44.

Yolcu, H. (2009). “İstismara Uğramış Çocuğa Eğitim Ortamında Yaklaşım: Rehber Öğretmenin Rolü” Eğitim Toplum Bilim Dergisi, 25 (7), 62-92.

Zeytinoğlu, S. (1991). “Sağlık, Sosyal Hizmet, Hukuk ve Eğitim Alanlarında Çalışanların Türkiye’de Çocuk İstismarı ve İhmali Sorunu İle İlgili Görüşleri”. Çocuk İstismarı ve İhmali, Ankara: Gözde Repro Ofset.

Zigler, E & Hall, N. W. (1991). Physical child abuse in America: Past, present, and future. In D. Cicchetti & V. Carlson (Ed). “*Child maltreatment theory and research on the causes and consequences of child abuse and neglect. (s.38-75)*”. Cambridge University Pres Cambridge.

Walsh, K., Bridgestock, R., Farrel, A. And Schweitzer, R. (2005). *Critical Factors in Teachers Detecting and Reporting Child Abuse and Neglect: Implications For Praticce*. Queensland University of Technology, Queensland.

WHO. (2002). “*World Report on Violence and Healt*” Child Abuse and Neglect by Parents and Other Caregivers, (Ed. E.G. Krug, L.L. Dahlberg, J.A. Mercy, A.B. Zwi and R. Lozano), World Health Organization, Geneva.

EKLER

Ek 1: Kişisel Bilgi Formu

BÖLÜM 1-

KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıda sizin özelliklerinizi belirlemeye yönelik bazı sorular bulunmaktadır. Lütfen dikkatle okuyarak durumunuzu uygun olanın karşısına (x) işareti koyunuz.

1.Cinsiyetiniz

() Kadın () Erkek

2.Sınıf düzeyiniz

() 1.Sınıf () 2.Sınıf () 3.Sınıf () 4.Sınıf

3.Mezun olduğunuz lise türü

() Meslek Lisesi () Fen Lisesi
() Anadolu Lisesi () Lise (Resmi ve Gündüz Öğretimi yapan Liseler)
() Öğretmen Lisesi () İmam Hatip Lisesi
() Diğer.....

4.Yaşamınızı en uzun süre geçirdiğiniz yer

() Köy () Kasaba () Şehir () Büyükşehir

5.Yetiştirdiğiniz aile tipi hangisidir?

() Çekirdek aile (Anne,baba,çocuk)
() Geniş aile (Anne,baba,çocuk ve diğer akrabalar)
() Tek ebeveynli aile (Sadece anne ve çocuk ya da sadece baba ve çocuk)
() Diğer.....

6.Ailenizin size karşı tutumu nasıldı ? (Lütfen her iki ebeveyn için işaretleme yapınız.)

Anne:

() Otoriter/baskıcı
() Demokratik/hoşgörülü
() Koruyucu/kollayıcı

Baba:

() Otoriter/baskıcı
() Demokratik/hoşgörülü
() Koruyucu/kollayıcı

() Kuralsız/ilgisiz

() Kuralsız/ilgisiz

7.Çocukluğunuzda herhangi bir şekilde istismar ve ihmale maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz ?

() Hayır () Evet Belirtiniz:

.....

8.Daha önce ihmal ve istismar ile ilgili bir eğitim aldınız mı ?

() Hayır

() Evet Belirtiniz:

.....

9.Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bilgi düzeyinizi ne ölçüde yeterli buluyorsunuz?

Yetersiz

Çok yeterli

1 2 3 4 5 6 7

Ek 2: Anket Kullanabilme İzni

Yeni | Yanıtla | Sil | Arşivle | Gereksiz | Süpür | Taşı | Kategoriler | Geri al

 Yasemin Karaman Kepenekci <karaman.kepenekci@gmail.com>
10.10.2016 (Pzt), 17:21
Siz; Funda Nayir (fnayir09@gmail.com)

Gelen Kutusu

26.12.2016 03:09 tarihinde yanıt verdiniz.

 Yasemin-Funda-Cocuk Is. 481 KB
 Emine-yasemin anket.doc 188 KB

2 ekin (669 KB) Tümünü indir Tümünü OneDrive - Kişisel konumuna kaydet

Merhaba Merve Hanım,
İsteğiniz ölççeği Ek'te gönderiyorum.
Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.
İyi günler,

9 Ekim 2016 01:29 tarihinde Merve Kaya <merve.kaya@msn.com> yazdı:

Merhaba hocam
Ben Doğu Akdeniz Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Programı Yüksek Lisans öğrencisi Merve Kaya.
Doğu Akdeniz Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Çocuk İstismarının Önlenmesi Konusundaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi konulu yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Bunun için 'Çocukların Ana Babaları Tarafından İstismar ve İhmaline İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri' adlı makalenizin ölççeğini kendi araştırmam için kullanmak istiyorum. İzininiz olursa ölççeğinizi mail atabilir misiniz?
Saygılar.

Ek 3: DAÜ Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul İzni

 <p>Doğu Akdeniz Üniversitesi "Uluslararası Kariyer İçin"</p>	<p>Eastern Mediterranean University "For Your International Career"</p>	<p>RK: 99628 Gazimağusa, KUZEY KIBRIS / Famagusta, North Cyprus, via Mersin-10 TURKEY Tel: (+90) 392 630 1995 Faks/Fax: (+90) 392 630 2919 bayek@emu.edu.tr</p>
Etik Kurulu / Ethics Committee		
Sayı: ETK00-2017-0051	24.03.2017	
Sayın Merve Kaya İlköğretim Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi		
<p>Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 06.03.2017 tarih ve 2017/39-24 sayılı kararı Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmal Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Çocuk İstismarı ve İhmalinin Önlenmesi Konusundaki Görüşlerinin İncelenmesi adlı tez çalışmanızı, Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek'in danışmanlığında araştırmanız Bilimsel ve Araştırma Etiği açısından uygun bulunmuştur.</p>		
Bilginize rica ederim.		
		
Doç. Dr. Sükrü Tüzmen Etik Kurulu Başkanı		
ŞT/sky.		
www.emu.edu.tr		